САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

НЬУРБА

ХАҺЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

12+

2021 сыл
Тохсунньу
21 күнэ
Чэппиэр
2 №
(11925)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

– Ил Дархан нэдиэлэтэ –

Айсен Николаев ааспыт нэдиэлэҕэ үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Тохсунньу 11 күнүгэр Айсен Николаев үүммүт сылга суһал ыстаап бастакы мунньаҕын ыытта. Эпидемиологическай быһыы-майгы арыый тупсубут, ол эрээри кэккэ улууска, чуолаан Алдаҥна, Мэҥэ Хаҥаласка ыалдьааччы ахсаана эбиллибит. Ураты болҕомтоҕо Бүлүү, Ньурба, Мииринэй, Ленскэй улуустара туралларр. Өскөтүн ахсынньыга нэдиэлэ ахсын 1,5 тыһ. киһи ыалдьар буоллаҕына, үүммүт дьыл иккис нэдиэлэтигэр 864 түбэлтэ бэлиэтэммит. Быраахынныктааҕы уһун өрөбүллэргэ көрдөрүү 40 % аччаабыт.

Чугастааҕы кэм сүрүн соругунан вакцинацияны маассабайдык ыытыы буолар. Айсен Николаев Бырабыыталыстыбаҕа Роспотребнадзору кытары вакцинаны тиксэрии маршрутун чуолкайдыылларыгар сорудахтаата. Короновируһу утары быһыыны ылааччылар туруктарын бэрэбиэркэлэтэллэр, анкета толороллор, кинилэр дааннайдарын федеральнай реестргэ киллэрэллэр. Итиниэхэ барыта биирдии киһиэхэ 40-60 мүн. тиксэр. 1 тыһ. тахса үлэһиттээх тэрилтэлэргэ вакцинаны биэрэр быстах кэмнээх пууннары арыйыахха уонна анкетаны толорууга волонтердары кытыннарыахха сөбүн эттэ. Билигин быһыы ылааччылары испииһэктэрин оҥороллор.

Тохсунньу 11 күнүгэр Ил Дархан Айсен Николаев Дьокуускай куорат мэрэ Сардаана Авксентьеваны кытта көрүстэ. Көрсүһүүгэ киин куорат бүгүҥҥү туругун туһунан кэпсэттилэр. Санатан эттэххэ, ити күн Сардаана Авксентьева үлэтиттэн болдьоҕун иннинэ уурайарын туһунан иһитиннэрбитэ. "Сардаана Владимировна олус судургута суох быһаарыныыны ылынна. Эрдэ болдьоҕун иннинэ үлэлээн бүтэрин иһитиннэрдэ. Биһиги бу туһунан кэпсэтэн турабыт. Мин кинини өйдүүбүн. Киһиэхэ саамай сүрүнэ - дьиэ кэргэнэ уонна доруобуйата", - диэн Ил Дархан инстаграмыгар суруйда.

Тохсунньу 12 күнүгэр Ил Дархан улуус баһылыктарын кытта мунньахха медицинскэй тэрилтэлэргэ маассабай быһыыны биэрэр пууннары бэлэмниир, быһыыны ылааччылар испииһэктэрин оҥоруу, улахан бырамыысалыннай тэрилтэлэргэ көһө сылдьар биригээдэлэри тэрийэр соругу баһылыктарга туруорда. Онон улуустарга, куораттарга вакцинацияҕа бэлэм барар. Саҥа дьыл иннинэ биһиги эрэгийиэммит эпидемиологическай быһыы-майгы туругунан дойдуга 26 миэстэҕэ сылдьыбыт буоллаҕына, билиҥҥитэ 46 миэстэҕэ турар. Онон Айсен Николаев балаһыанньаны мөлтөппөт сорук турарын бэлиэтээтэ. Уоппускаттан атын сирдэртэн сынньанан кэлээччилэри дистанционнай үлэҕэ көһөрү, хааччахтыыр миэрэни тутуһууну хонтуруоллааһыны, мааскалаах сылдьыыны ирдээһини, социальнай дистанцияны тутуһууну, уопсастыбаннай сирдэргэ дезинфекцияны ыытыыны, тумуу, грипп сибикилээх оҕолору оскуолаҕа уруокка киллэрбэт буолууну хонтуруоллуур наадатын эттэ. Ураты болҕомтоҕо социальнай тэрилтэлэри ылары соруйда.

Билиҥҥитэ 70 тыһ. дозанан регион хааччылыннна, кэлэр өттүгэр эбии кэлиэҕэ. Ил Дархан нэһилиэнньэҕэ өйдөтөр-быһаарар үлэни тэрийиини, вакцинаны биэрэр пууннарга элбэх киһи тоҕуоруһуутун таһаарбат гына сорудахтаата. 65-тэн аҕа саастаах дьон, хроническай ыарыылаахтар уонна атын дойдулартан кэлээччилэр дьиэлэригэр олороллорун болҕомтоҕо ылалларын эттэ.

Тохсунньу 12 күнүгэр "Ленатааҕы холбоһуктаах өрүс пароходствота" ПАО 2020 сыллааҕы үлэтин түмүгүн таһаарар уонна быйылгы былаанын көрөр мунньаҕы ВКС режиминэн ыытта. Сүрүн иһитиннэриини хампаанньа генеральнай дириэктэрэ Сергей Ларионов оҥордо. Навигацияҕа 1 мөл. 416 тыһ. коммерческай таһаҕас тиэллибит, ол иһигэр 338 тыһ. туонна ньиэп бородууктата. Бу иннинээҕи сылтан көрдөрүү 14 % улааппыт. Сыл устата сүрүн үлэтинэн пароходство 5 млрд. тахса солк. киллэрбит, урукку көрдөрүүттэн 13 % элбэх. Былаан 109 % туолбут. Ыраас барыс сыл түмүгүнэн 35 мөл. солк. тэҥнэспит. Компания флота 303 ахсааннаах, навигацияҕа 284 техника үлэлээбит.

Тэрилтэ генеральнай дириэктэрэ бу иннинэ икки сылы быһа халбаҥнаабакка турбут таһаҕаһы тиэйии тариба үрдээбитэ кыһалҕаны үөскэтэрин эттэ. Гражданскай флот маассабай туһаттан тахсыытын болдьоҕо тирээбитин, ол иһин Арктика улуустарыгар таһаҕаһы тиэйээччилэргэ чэпчэтиилээх лизинг механизмын киллэриигэ үбүлээһини көрөргө этии киллэрдэ.

Айсен Николаев хампаанньа сылы үчүгэй көрдөрүүлээх түмүктээбитин, туруоруллубут соругу толорбутун бэлиэтээтэ. Маныаха үлэ хайысхатын кэҥэтэри эттэ. Бырабыыталыстыбаны пароходство саҥа ырыынакка тахсарыгар, ол иһигэр муоранан таһаҕаһы тиэйиигэ ылсарыгар көмөлөһөргө ыҥырда. Чоҕу, сиикэй ньиэби тиэйии боппуруоһугар мунньах ыытары эттэ. Бырабыыталыстыба бэрэссэдээтэлигэр федеральнай киини кытта арктическай навигация болдьоҕун алтыннны 15 күнүгэр диэри уһатарга үлэлэһэригэр сорудахтаата. Эрэгийиэн баһылыга өрөспүүбүлүкэҕэ хараабыллары тутууга болҕомтону уурда, суудунаны бас билээччилэргэ чэпчэтиилээх лизинг механизмын киллэрэри ыйда. Социальнай суолталаах тиэйиилэри оҥорор "Ленатурфлот" тэрилтэҕэ аадырыстаах көмөнү оҥорорго сорудахтаата.

Тохсунньу 12 күнүгэр "Алмаасэргиэнбаан" ааспыт сыллааҕы үлэтин көрдүлэр. Айсен Николаев АЭБ сылы үчүгэй көрдөрүүлээх түмүктээбитин, баан туруктаах буолуутун сүрүн рейтини таһаарар агентстволар бигэргэппиттэрин эттэ. АЭБ 300 тыһ. биирдиилээн дьону уонна 6,5 тыһ. корпоративнай килийиэни хааччыйар. Баан бырабылыанньатын бэрэссэдээтэлэ Николай Долгунов иһитиннэрбитинэн, ааспыт сылга баан "Уһук Илиҥҥи ипэтиэкэ" бырагыраманан нэһилиэнньэҕэ 620 мөл. солк. тахса суумалаах кирэдьиит биэрбит. Бу көрдөрүүтүнэн өрөспүүбүлүкэҕэ үһүс, Уһук Илиҥҥи уокурукка бэһис миэстэҕэ тахсыбыт. Баан барыһа 2,3 млрд солк. тэҥнэспит, былааны 108 %. толорбут. Барыллаан аҕыынан ыраас барыһа 151 мөл солк. тэҥнэһэр. Отчуоттуур кэм устата баан хапытаалын 145 мөл солк. үүнүүтэ күүтүллүр, ити 4,6 млрд солк. кэрингэ буолар. 2021 сылга АЭБ корпоративнай биисинэһи сайыннарыыга национальнай бырайыактары олохтоо киллэриигэ кыттыаҕа, ол иһигэр дьону хаарбах дьиэлэртэн көһөрүүгэ, хаачыстыбалаах суоллары тутууга.

Айсен Николаев АЭБ судаарыстыбаннай бырагыраамаларга уонна инвестиция бырайыактарыгар көхтөөхтүк кыттыахтааҕын бэлиэтээтэ. Ол иннитэн эрэгийиэн Бырабыыталыстыбата тустаах бааны кытта ыкса үлэлэһиини олохтуохтааҕа этилиннэ.

Эмиэ бу күн Айсен Николаев социальнай ситиминэн блогердары кытта көрүстэ. Кэпсэтиигэ араас хабааннах боппуруостары таарыйдылар. Өлүөнэ муостатын тутууга үлэ хаамыыта бырайыак быһыытынан барарын эттэ. 2021 сыл историяҕа муоста тутуута саҕаламмыт сылынан киириэҕэ диэн бэлиэтээтэ. Маны сэргэ Ил Дархан Уһук Илиҥҥи уокурукка биир уопсай авиакомпания олохтонноҕуна даҕаны, Дьокуускайга уонна атын куораттарга салгынынан көтүүгэ дотация, чэпчэтиилээх тарифтар көрүллүөхтэрин эттэ. Саха сирэ бэйэтин авиакомпанияларын хаалларыаҕа, үлэлэтиэҕэ диэн үллэһиннэ.

Соторутааҕыта Саха сирин тустуутун сүүмэрдэммит хамаандатыгар консультант-тириэнньэринэн олимпийскай уонна аан дойду 5 төгүллээх чемпиона, кэлин тириэнньэр быһыытынан биллибит Хаджимурат Гацалов анаммыта, Ил Дархан ыҥырыытын ылынан кэлбитэ. Блогердары кытта көрсүһүүгэ саҥа тириэнньэр Саха сиригэр Чэбдигирдии сыла биллэриллибитинэн өрөспүүбүлүкэ олохтоохторугар кытаанах доруобуйаны, бэйэлэрин харыстана сылдьалларыгар баҕарда. "Мин Саха сиригэр үлэлии кэлбиппиттэн олус үөрэбин. Улахан спорка айаным, бастакы кыһыл көмүс мэтээли ылыым Дьокуускайтан саҕаламмыта. Бу ситиһиини, табыллыыны мин төттөрү эһиэхэ аҕалыахпын баҕарабын. Саха сирэ улахан спортивнай үгэстээх, дьарыктанарга бары кыах, усулуобуйа баар. Сүрүнэ - спортсменнарбыт бэйэлэригэр итэҕэйиэхтээхтэр, бигэ эрэллээх буолуохтаахтар, чопчу кыһыл көмүһү аҕалар соругу туруорунуохтаахтар. Кинилэр кыахтарын арыйыы тириэнньэрдэр соруктарынан буолар", - диэн олимпийскай чемпион санаатын тириэртэ. Айсен Николаев Хаджимурат Гацаловка ситиһиини баҕарда.

Тохсунньу 14 күнүгэр Ил Дархан Айсен Николаев санитарнай-эпидемиологическай туругунан сибээстээн, хааччахтааһын миэрэлэрин олунньу 15 күнүгэр диэри уһатар туһунан ыйаах таһаарда. Онно сөп түбэһиннэрэн, 2021 сыллааҕы былааннаҥа киирбит физкултуурунай-чэбдигирдэр, спортивнай-маассабай тэрээһиннэр ыытыллыахтарын сөбүн туһунан этиллэр. Ол эрээри тэрээһиннэр көрөөччүтэ суох буолуохтаахтар. Тэрээһини ыытыы усулуобуйатын Роспотребнадзору уонна суһал ыстаабы кытары сөбүлэһиллиэхтээх. Маны таһынан култуурунай-сынньалаҥ тэрилтэлэр, айар устуудьуйалар үлэлэрэ көҥүллэнэ.

Тохсунньу 14-15 күннэригэр Айсен Николаев Москваҕа Гайдаровскай форумҥа кытынна. Быйыл сүрүн болҕомто Арассыыйа уонна аан дойду пандемия кэнниттэн хайдах буолуоҕар ананна. Экспиэртэр уонна спикердэр экэниэмикэ бэлиитикэтин, доруобуйа харыстабылын уонна үөрэхтээһин эйгэтигэр тирээн турар турар кыһалҕалары, үлэ ырыынагын, судаарыстыбаны салайыы, бизнес боппуруостарын уо.д.а тустарынан кэпсэттилэр.

Тохсунньу 14 күнүгэр форумҥа Айсен Николаев суударыстыбаннай салайыыга сыыппара сибээһин тула кэпсэтиигэ кытынна. Ил Дархан трансформация үтүө өрүттэрдээҕин бэлиэтээтэ. Цифровизация баар буолан, ыраах сытар нэһилиэктэр олохтоохторо туһааннаах өҥөлөрүнэн туһанар кыахтаахтарын ыйда. "Билигин өрөспүүбүлүкэбит IT-технологиялары олоххо киллэриигэ Уһук Илин эрэгийиэнигэр инники күөҥҥэ сылдьар. Олохтоохтор Саха сирин бас-көс IT-хампаанньаларыгар үлэлиир, стратегическай суолталаах былааннары олоххо киллэриигэ кыттар кыахтаахтар", - диэн Ил Дархан эттэ. Билигин социальнай суолталаах судаарыстыбаннай уонна муниципальнай өҥөлөрү сыыппара көрүҥэр көһөрүү соруга турарын санатта.

Айсен Николаев Өрөспүүбүлүкэҕэ искусственнай өйгө олоҕурбут, гражданнар туһаайыыларыгар, ыйытыыларыгар хардарар "АІТА" диэн цифровой көмөлөһөөччүнү оҥоро сылдьалларын иһитиннэрдэ. Бу систиэмэ былаас уорганнара гражданнары кытта үлэтин хаачыстыбатын тупсарыаҕа. Саха сиригэр олоххо киирбитин кэнниттэн, атын эрэгийиэннэргэ маннык уопуту тарҕатыахха сөп диэн РФ цифровой сайдыыга миниистирин солбуйааччы Олег Качанов эттэ.

Гайдаровскай форумҥа Саха сирин сыыппара сибээһин баһылаабыт бастыҥ эрэгийиэнинэн билиннилэр уонна "Цифровая вершина" диэн бириэмийэни анаатылар. Бу наҕарааданы аан дойду уонна Арассыыйа ааттаах-суоллаах экэнэмиистэрэ сыаналаан быһааралларр. Саха сирэ сыыппара сибээһин саамай тэтимнээхтих баһылаабыт эрэгийиэн буоларын бэлиэтээн туран, анал бириэмийэ статуэткатын өрөспүүбүлүкэ Ил Дархана Айсен Николаевка уонна СӨ инновацияҕа, цифровой сайдыыга уонна инфокоммуникационнай технологияҕа миниистирэ Анатолий Семеновка туттардылар. "Ыраахтан тайаан сытар, мөлтөх суоллаах-иистээх, тыйыс усулуобуйалаах сиргэ социальнай-экэнэмиичэскэй сайдыыга, атын эрэгийиэннэргэ тэҥнээтэххэ, уустуктар бааллар. Онон сибээстээн кэлиҥҥи сылларга өрөспүүбүлүкэбитигэр сыыппара сибээһэ кылгас кэм иһигэр мунутуурдук сайынна. Нэһилиэннэ 80 % 2024 сылга интернетинэн хаачыйыахтаах сорукпутун бэлиэр 2020 сылга ситистибит. Ханна олороруттан тутулуга суох, Саха сирин олохтооҕо күннэтэ сыыппара сибээһинэн туһанарын ситиһиэхтээхпит, ол сиэринэн арктическай улуустарга үлэ барар", - диэн Ил Дархан бэлиэтээтэ.

Тохсунньу 15 күнүгэр Москваҕа Гайдаровскай форум чэрчитинэн Ил Дархан Арассыыйа инновационнай эрэгийиэннэрин холбоһугун мунньаҕар кытынна. Ассоциация чилиэннэрэ РФ вице-премьерэ Марат Хуснуллины кытары тутуу, ОДьКХ, тырааныспар, эрэгийиэн сайдыытын тыын боппуруостарын дьүүллэстилэр. Ил Дархан хаарбах дьиэттэн көһөрүүгэ нормативнай-правовой базаҕа уларытыылары киллэрэргэ этии киллэрдэ. Айсен Николаев РФ Уу кодексатыгар эмиэ уларыйыы барыан наадатын эттэ. Уу ылбыт сирдэригэр хапытаалынай тутуу эбийиэктэрин туһунан быраабыла хаттаан көрүллүөхтээҕин бэлиэтээтэ.

Санатан эттэххэ, Саха сиригэр хаарбах туруктаах дьиэттэн көһөрүүгэ улахан бырагыраама үлэлиир. Биэс сыл иһигэр өрөспүүбүлүкэҕэ 1 мөл. кв. м. хаарбах туруктаах дьиэ көтүрүллүөхтээх, 60 тыһ. киһи саҥа дьиэлэргэ көһүөхтээх. Ааспыт сыл түмүгүнэн 5,5 тыһ. киһи олорор усулуобуйатын тупсарда. Элбэх дьиэ Чурапчыга, Дьокуускайга, Алдаҥна, Өлүөхүмэҕэ тутулунна. Жатай бөһүөлэгэ дойдуга бастакынан хаарбах туруктаах олорор фондаттан босхолонно.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкирэтээрэ.

– Сельское хозяйство –

Нюрбинская птицефабрика вошла в ТОП лучших предприятий России

Нюрбинская птицефабрика вошла в ТОП лучших предприятий России и номинирована на звание "Предприятие года-2020" Сообществом "Лига лучших предприятий России". Кроме того, Нюрбинская птицефабрика заняла V место в общенациональном рейтинге среди предприятий Российской Федерации и I место в региональном рейтинге среди предприятий в Дальневосточном федеральном округе.

Среди предприятий Якутии птицефабрика также занимает I место. А годовой план она выполнила на на 115%. Администрация Нюрбинского района поздравляет коллектив Нюрбинской птицефабрики во главе с директором Петром Иннокентьевичем Гаврильевым.

Пресс-служба
МО "Нюрбинский район".

Отчет об итогах социально-экономического

2020 год погрузил нас всех в новую реальность. Слова коронавирус, удаленка, социальная дистанция в разговорах стали такими же привычными как маски, антисептики и тесты ПЦР в жизни. Тем не менее, благодаря слаженной и профессиональной работе медиков, работников санитарно-эпидемиологической службы, оперативного штаба района, удалось уверенно пройти пик пандемии. Всего за 2020 год в Нюрбинском районе выявлено 986 подтвержденных случаев новой коронавирусной инфекции, из них летальных исходов 27. Применяются методики ПЦР, ИФА и ИХА диагностирования. На базе IT-куба в г.Нюрба открыт Call-центр для информационной и консультационной поддержки граждан в сложное время.

Сохранение социальной стабильности, защита здоровья населения, достижение экономического баланса в условиях мировой пандемии коронавирусной инфекции (Covid-19) в Нюрбинском районе стали основными задачами органов местного самоуправления в 2020 году. В условиях отсутствия дивидендов от акций АК "АЛРОСА" в полном объеме выполняются все бюджетные обязательства.

В связи с распространением коронавирусной инфекции (Covid-19) принят ряд ключевых мер по защите населения. За счет средств районного бюджета выделено более 30 млн. руб. на борьбу с коронавирусной инфекцией, в том числе для приобретения для нужд ЦРБ медикаментов, медицинского оборудования, средств индивидуальной защиты. Здесь хочется отметить активное участие наших предпринимателей, фирмы "Сахамедсервис", возглавляемой нашим известным земляком Николаем Санниковым, работников учреждений и населения района в дело оказания помощи Нюрбинской ЦРБ с столь трудные моменты. От всей души выражаем благодарность нашим медикам и сотрудникам территориального отдела Роспотребнадзора, находящимся на переднем крае борьбы с коварной болезнью.

Важнейшими событиями 2020 г. явились 75-летие Великой Победы, ввод в строй мостового перехода через речку Тюкян на 702-м км федеральной автодороги "Вилюй", Дни Федерации профсоюзов РС (Я), Дни Министерства образования и науки РС (Я) в Нюрбе, Республиканский IX театральный фестиваль "Сата", подписание Соглашения между Министерством сельского хозяйства РС (Я) и Нюрбинским районом по взаимодействию в сфере племенного животноводства, создание филиала генофондного государственного предприятия "Якутский скот" в участке Чкалов Аканинского наслега, 300-летие Кангаласского наслега, 125-летие со дня рождения видного государственного деятеля, первого наркома образования и здравоохранения ЯАССР Семена Донского-2, открытие первого на Дальнем Востоке центра цифрового образования детей "IT-куба" в Нюрбе и другие памятные мероприятия.

9 октября с участием и.о. Председателя Правительства РС (Я) Андрея Тарасенко, заместителя руководителя федерального дорожного агентства ("Росавтодор") Романа Новикова, министра транспорта и дорожного хозяйства РС (Я) Владимира Сивцева, начальника Упрдор "Вилюй" Николая Андреева, представителей подрядчиков - ОАО "Хотьковский автомост", ООО "Сибмост", руководства Нюрбинского и Верхневилюйского районов прошло торжественное открытие мостового перехода через речку Тюкян на 702-м км федеральной автодороги "Вилюй". Благодаря мосту, построенного ООО "Сибмост" по заказу Упрдор "Вилюй" в рамках федеральной программы "Развитие системы транспорта Российской Федерации", обеспечен круглогодичный проезд на данном участке федеральной трассы "Вилюй".

2020 год был объявлен Годом памяти и славы в Российской федерации, Годом патриотизма в Республике Саха (Якутия) и Годом образования в Нюрбинском районе.

В рамках реализации Плана мероприятий Года памяти и Славы в РФ, Года патриотизма в Республике Саха (Якутия), посвященной 75-летию Великой Победы, с охватом всех муниципальных образований района проведены благотворительные акции "Чороон Победы" и "75 добрых дел", в рамках которых организованы субботники, тимуровские выходы, оказана помощь ветеранам тыла, вдовам ветеранов войны и детям войны. В память о не вернувшихся с войны полутора тысяч солдат из Нюрбинского района в рамках акции "Лес Победы" посажены саженцы по их количеству в муниципальных образованиях района. Жители и трудящиеся района приняли активное участие в формировании районного фонда "Победа" и работах по увековечению памяти ветеранов. Выпущены книги, календари. Построены стела Феодосия Донского, памятный обелиск героическим труженикам тыла в г. Нюрба, скверы и площади в наслегах. В музее дружбы народов им. Ксенофонта Уткина заложена капсула с посланием потомкам к 100-летию Великой Победы. Памятным событием 75-летия Победы стал лыжный переход группы жителей Булунского района по маршруту Кюсюр-Нюрба, по следам нашего прославленного земляка Семена Сюльского, который он в 1942 г. прошел с целью добраться добровольцем на действующий фронт и добился своего.

В рамках Года образования в Нюрбинском районе была запланирована масштабная работа, начиная с вопросов воспитания детей, повышения качества обучения и заканчивая вопросами привлечения молодых педагогов в сельские школы, повышения квалификации работников образования. В Мальжагарской средней школе стартовала первая в республике муниципальная пилотная программа по привлечению команды молодых педагогов в отдаленные наслеги. За счет бюджета района на эти цели предусмотрено 2 млн. руб.

Хочется отметить активное участие нашего района в федеральных проектах. В Антоновской и Хорулинской средних общеобразовательных школах открыты "Точки роста", в г. Нюрба на базе Центра детского научно-технического творчества введен "IT-куб" - первый на Дальнем Востоке, "IT-центр", кабинеты "Цифровой образовательной среды" в средних школах №1 и 2 г. Нюрба и Нюрбинском техническом лицее.

В прошлом учебном году была начата работа по кустовой модели развития, с упором на тесное взаимодействие сфер образования, культуры и спорта. В связи с пандемией коронавирусной инфекции некоторые мероприятия пришлось отложить. В наступившем 2021 г. будет продолжен Год образования в Нюрбинском районе и доведены до логического завершения все наши запланированные мероприятия по Году образования в районе.

Бюджет. Доходы бюджета района за 2020 год составили 4 млрд. 105 млн. 081 тыс. рублей (план выполнен на 100,1 %), в том числе основную долю бюджета занимают безвозмездные поступления с госбюджета РС(Я) 80%, налоговые и неналоговые доходы всего 11,7% от всех доходов бюджета (собственные доходы). Основное поступление налоговых и неналоговых доходов обеспечивается от налога на доходы физических лиц - 44,5% и доходов в виде прибыли от дивидендов по акциям, принадлежащим муниципальному району - 40,4%.

Расходы бюджета района за 2020 год исполнены в сумме 4 млрд. 240 млн. 516 тыс. рублей, что составляет 98,45% от плановых показателей и 105,0% в сравнении с 2019 годом.

Направления расходов бюджета:

- социальная сфера 3 021 845,75-тыс.рублей (71,3%),
- общегосударственные вопросы - 220 534,03 тыс.рублей (5,2%),
- сельское хозяйство - 264 506,0 тыс.рублей (6,2%),
- муниципальное хозяйство - 49 108,28 тыс.рублей (1,16%),
- развитие предпринимательства - 44 429,58 тыс.рублей (1,0%),
- транспорт (организация пассажирских перевозок наземным и водным транспортом) -19 351,6 тыс.рублей 0,46 %),
- защита населения и территории от чрезвычайных ситуаций, гражданская оборона - 16 023,49 тыс.рублей (0,38%).

В 2020 году реализовано 21 муниципальная программа. Программные расходы составили 3 666 158,17 тыс.рублей, удельный вес в районном бюджете 86,4%.

Бюджетные инвестиции произведены в сумме 591 960,55 тыс.рублей, или 95,66% от годового плана, в том числе за счет:

- федерального бюджета - 256 893,12 тыс. рублей (99,3% от годового плана),
- государственного бюджета РС(Я) - 64 962,63 тыс.рублей (99,9%),
- средств в рамках Договора о сотрудничестве в области социально-экономического развития Муниципального района "Нюрбинский район" Республики Саха (Якутия) на 2019 - 2021 годы с АК "АЛРОСА" (ПАО) - 232 326,54 тыс.рублей (91,05%),
- дивидендов от акций АК "АЛРОСА" (ПАО) - 37 778,26 тыс.рублей (99,86%),

В 2020 году из местного бюджета МР "Нюрбинский район" РС(Я) бюджетам поселений всего направлено иных межбюджетных трансфертов в сумме 28 174,62 тыс. рублей.

В 2020 году муниципальные образования Нюрбинского района участвовали в республиканском конкурсе Программы поддержки местных инициатив (ППМИ). По итогам конкурсного отбора, 15-ти муниципальным образованиям поселений и муниципальному району на реализацию 18 проектов выделено из государственного бюджета РС (Я) 27 млн. рублей, софинансирование из бюджета муниципальных образований и муниципального района составило 4 млн. 020 тыс. рублей, вклад со стороны населения и спонсоров - 2 млн. 871 тыс. рублей, всего стоимость проектов составила 33 млн. 892 тыс. рублей. В предыдущем 2019 году 17 поселениям на 25 проектов было выделено из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) 31,98 млн. рублей.

Экономика. За январь-ноябрь 2020 г. объем отгруженных товаров собственного производства, работ и услуг, выполненных собственными силами в действующих ценах (без субъектов малого предпринимательства), составил 45,3 млрд. руб.

Перевезено автобусами по маршрутам регулярного сообщения 171 тыс. пассажиров (40,9% к январю-ноябрю 2019 года), пассажирооборот составил 598,4 тыс. пассажиро-км (40,8%).

Оборот розничной торговли с учетом субъектов малого предпринимательства составил 2,5 млрд. руб. (100,2% к январю-ноябрю 2019 года в сопоставимых ценах), на душу населения 107,2 тыс. руб. Оборот общественного питания с учетом субъектов малого предпринимательства 303,3 млн. руб. (205,4% к январю-ноябрю 2019 года в сопоставимых ценах).

Произведено за январь-ноябрь 2020 г. важнейших видов промышленной продукции: угля 41,9 тыс. тонн (187,5% к соответствующему периоду прошлого года), молока (кроме сырого) - 21,6 тонн (54,2%), сливок - 79,6 тонн (99,6%), кисломолочных продуктов (кроме сметаны) - 204,2 тонн (103,4%), творога - 4,7 тонн (70,4%), масла сливочного - 147,6 тонн (96,1%), кондитерских изделий - 67 тонн (83,9%), хлеба и хлебобулочных изделий - 1148,8 тонн (93,9%).

Население и занятость. По состоянию на 01.10.2020 г. в районе в 19 муниципальных образованиях и 24 населенных пунктах проживает 23 803 человек, в том числе в городе Нюрба 9 822 человек, в сельских поселениях - 13 981 человек.

За январь-октябрь 2020 года родилось 306 человек (за аналогичный период 2019 г. - 300), умерло 183 человек (за аналогичный период 2019 г. - 207). Естественный прирост составил 123 человек (за соответствующий период 2018 г. - 93 чел.).

За 10 месяцев 2020 года число прибывших составило 752 чел. (за аналогичный период 2019 г. - 724 чел.), выбывших - 738 чел. (за соответствующий период 2019 г. - 864 чел.). Миграционная убыль составила 14 чел. (за соответствующий период 2018 года - 140 чел.).

Средний размер пенсий по району - 20 357,8 рублей (105,2% от уровня 2019 г.). Объем социальных выплат населению и налогооблагаемых доходов на душу населения - 35 279,6 рублей (86,4% от общереспубликанского уровня).

По состоянию на 7 декабря 2020 г. в Центре занятости населения Нюрбинского района на учете состоят 903 безработных граждан. С начала года в целях поиска работы обратилось 1427 чел. Из них трудоустроено 337 чел., на постоянную работу - 110 чел, 227 чел. - на временную работу.

По проекту "Местные кадры в промышленность" из числа безработных граждан в промышленные предприятия трудоустроилось всего 28 безработных граждан. Центром занятости проведено 4 потока набора для трудоустройства на Чаяндинское месторождение. В первом и 3-м потоках трудоустроено 17 чел., и в 4 потоке на днях одобрено работодателем 12 кандидатур по специальности "подсобный рабочий" и "стропальщик". На профессиональное обучение безработных граждан направлено 75 человек по различным специальностям, в т.ч. по специальности "водитель категории "Д" 5 чел. обучились за счет бюджета района по РЦП "Содействие занятости населения".

По привлечению трудовых ресурсов для строительства объекта "Детский сад на 280 мест г.Нюрба" обучено через Нюрбинский техникум 20 безработных граждан на курсы "штукатура" и "каменщика". В Нюрбинском техникуме весной 2020 г. обучились на курсы "Штукатур" -20 чел., из них трудоустроено 5 чел. на строительство детсада на 280 мест г. Нюрба, 4 чел. трудоустроены на строительство детского сада с. Маар, 7 студентов продолжают обучение в Нюрбинском техникуме по специальности "мастер общестроительных работ".

Предпринимательство. Ограничительные меры, введенные с целью нераспространения коронавирусной инфекции, самым негативным образом повлияли на сферу малого и среднего предпринимательства. В этой связи предпринимателям района одним из первых по республике была оказана помощь со стороны муниципального района. Решением районного Совета депутатов снижен коэффициент К2 для расчета единого налога на вмененный доход до минимального значения (0,005). Выделены субсидии для поддержки субъектов малого и среднего предпринимательства на сумму свыше 2 млн. руб. за счет бюджета Нюрбинского района. Фондом поддержки малого предпринимательства выданы льготные кредиты на общую сумму 7 350 тыс. рублей субъектам малого предпринимательства.

В сфере малого бизнеса и предпринимательства продолжилась поддержка развития местного производства, приоритетных направлений развития предпринимательства и работа по созданию благоприятной среды для развития бизнеса в районе с целью занятости экономически активного населения и пополнения местного бюджета. Бизнес-инкубатор распоряжением главы района был реорганизован в Центр поддержки предпринимательства. Предприниматели и граждане, планирующие открыть свой бизнес, всегда могут получить целый комплекс услуг, сервисов и мер поддержки, сокращая бюрократические барьеры.

В числе реализованных проектов можно назвать открытие цеха по переработке молока в с. Хатынг-Сысы, хлебопекарни, чайной и цеха по шиномонтажу в с. Кюндядя, круглогодичной теплицы площадью 210 кв. м. в с. Антоновка, столярного цеха в школьном бизнес-инкубаторе Мархинской средней школе им. К.Д.Уткина, Центра бытовых услуг в с. Маар.

Памятными событиями в сфере предпринимательства стали поварские курсы мэтра якутской кухни Иннокентия Тарбахова в марте с участием 37 поваров и любителей из 10 наслегов района, участие генерального директора ООО "СМУ" Павла Потапова в заседании комиссии по вопросам социально-экономического развития Дальнего Востока под руководством Председателя Правительства РФ Михаила Мишустина в Благовещенске, участие предпринимателя Николая Сотникова во Всероссийском конкурсе водителей большегрузных машин и другие мероприятия.

Строительство. По сравнению с предыдущими годами, в связи с пандемией коронавирусной инфекцией, заметно спала активность работы сферы строительства. Со стороны республики были секвестированы объекты строительства образовательных учреждений в ряде наслегов, ранее включенных в программу Республиканского движения добрых дел "Моя Якутия в XXI веке". Но ряд важных объектов мы продолжили за счет средств АК "АЛРОСА", поступающих в бюджет района по двухстороннему соглашению.

В рамках национального проекта "Демография" завершается строительство самого крупного объекта района - детского сада на 280 мест в г. Нюрба", 30 декабря 2020 года получено разрешение на ввод. Завершено строительство детского сада на 35 мест в с. Дикимдя. Ведется строительство детских садов на 35 мест в селах Маар и Ынахсыт, школ-сад на 100/50 мест в селах Чаппанда и Чукар; школы-сад на 25/10 мест в с. Едей; школы на 176 мест в с. Кюндядя с актовым залом, Школы искусств в с. Малыкай, Дома народного творчества на 250 мест в г. Нюрба; многофункционального центра культуры и 4-хквартирного жилого дома для молодых специалистов в селе Сайылык.

В рамках национального проекта "Безопасные дороги" отремонтирована муниципальная автомобильная дорога "Нюрба-Сюля" протяженностью 4 км на общую сумму 43,5 млн. руб. По концессионному соглашению ремонтируются муниципальные автомобильные дороги "Хатын-Сысы - Сайылык" протяженностью 46 км и "Малыкай - Хатыы" протяженностью 26 км. Работа будут завершены в 2021 г.

За последние 3 года на асфальтирование улиц г. Нюрба было направлено около 200 млн. руб. В 2020 г. за счет средств бюджета Нюрбинского района выполнено асфальтирование участков 5 улиц в городе Нюрба и селе Антоновка протяженностью чуть меньше 4 км.

С целью строительства КОС в г. Нюрба приобретается оборудование, часть оборудования уже прибыла в Нюрбу. Из-за внесения изменений в проект по результатам публичного слушания с участием жителей г. Нюрба и Октябрьского наслега строительство объекта начнется в 2021 году и завершится в 2022 году. С вводом очистного сооружения будет проведена рекультивация Нюрбинской свалки.

За январь-сентябрь 2020 года проведен капитальный ремонт в 12 учреждениях системы образования Нюрбинского района на сумму 34 млн. 730 тыс. руб. Также по программе поддержки местных инициатив (ППМИ) проведен ремонт спортивного зала Хатынской СОШ. В рамках федерального проекта "Успех каждого ребенка" национального проекта "Образование" проведен ремонт спортивного зала МБОУ Кировской школы.

В рамках реализаций мероприятий по обеспечению жильем молодых семей за отчетный период свидетельства на получение социальных выплат на приобретение жилых помещений или на строительство индивидуального жилого дома получили 17 молодых семей всего на сумму 18 млн. 35 тыс. руб. 3 детям-сиротам вручены ключи от квартир на вторичном рынке жилья.

За 11 месяцев 2020 года введено в действие 131 единиц жилья с общей площадью 10811 кв. метров или 112,8% к январю - ноябрю 2019 года, в том числе индивидуального жилья 10620 кв. м.

Сельское хозяйство. По состоянию на 01.12.2020 г. поголовье крупного рогатого скота составило 13385 голов (100,7% к соответствующему периоду прошлого года), в том числе поголовье коров составило 4787 голов (100,8%). Поголовье лошадей во всех категориях хозяйств составило 13086 голов (107,4%), поголовье свиней -182 голов (89,2%), птиц - уменьшилось на 9,8% и составило 43177 голов.

Хозяйствами всех категорий произведено 1065,4 тонн мяса (101% от уровня января-ноября 2019 года), 10537,5 тонн молока (91,5%), 11272,2 тыс. штук яиц (106,3%).

Предприниматели в сфере сельского хозяйства активно участвовали в конкурсах и отборах по привлечению средств республиканского бюджета, так по государственной программе "Агростартап" получили грант 2 крестьянско-фермерских хозяйств на общую сумму 3 575 тыс. руб.

На поддержку сельского хозяйства в Нюрбинском районе за январь-декабрь 2020 года из всех уровней бюджета направлено 262 485,5 тыс. руб., в том числе из государственного бюджета РС (Я) - 198 327,77 тыс. руб., из местного бюджета Нюрбинского района - 64 157,73 тыс. руб. Из них по основным направления сельского хозяйства:

- на развитие животноводства - 241 365 тыс. руб., в том числе из государственного бюджета РС (Я) - 186 912 тыс. руб., из районного бюджета - 54 452,73 тыс. руб.;
- на развитие растениеводства - 21 115 тыс. руб., в том числе из государственного бюджета РС (Я) - 11 415 тыс. руб., из районного бюджета - 9 700 тыс. руб.

В рамках реализации федеральной программы "Устойчивое развитие сельских территорий на 2020 - 2024 гг." в Нюрбинском районе за отчетный период на строительство индивидуального жилья в сельской местности по подпрограмме "Молодая семья, молодой специалист" средства выделены 1 семье.

9 октября 2020 г. в Нюрбинском районе произошло историческое событие, в участке Чкалов, Аканинского наслега открылся филиал генофондного казенного предприятия РС(Я) "Якутский скот". Привезено 50 голов скота, намечается привоз еще 50 голов. Якутская порода коров - это неприхотливая порода, которая разводится для получения мраморного мясо и отличного молока.

В рамках реализации муниципальной программы "Развитие мегежекской породы лошадей на 2017-2022 гг." в 2020 г. выделено 3 млн. рублей для содержащих мегежекскую породу лошадей хозяйств: АО "Кюндядинская", АО "Конный завод имени Степана Васильева", СПК "Чаппанда". Мегежекские лошади являются уникальной породой, выведенной в Якутии путем природной селекции.

Социальная поддержка. Традиционно уделяется большое внимание социальной поддержке граждан. В рамках социальной поддержки граждан в 2020 г. действовали следующие направления:

1. Оказание материальной помощи гражданам, попавшим в трудную жизненную ситуацию, в том числе гражданам, представляющим положительный имидж района. В 2020 году выделено 2,8 млн. руб. для людей, попавших в трудную жизненную ситуацию, оказана материальная помощь 130 заявителям.

2. Оказание материальной помощи гражданам, больным онкологической болезнью. За отчетный период поступило 34 заявлений с подтверждающими документами, все они были удовлетворены. Материальная помощь оказана на общую сумму 2,95 млн. руб.

3. Оказание единовременной адресной материальной помощи отдельным категориям граждан на проведение строительства, капитального ремонта или благоустройства жилого дома. В 2020 году единовременной адресной материальной помощью отдельным категориям граждан на проведение строительства, капитального ремонта и благоустройства жилого дома фактически воспользовались 48 заявителей, на общую сумму 9,9 млн. руб.

4. Выдача сертификатов муниципального материнского капитала "Нюрбинская семья". Сертификаты муниципального материнского капитала "Нюрбинская семья" в минувшем году получили 70 семей на общую сумму более 8 млн. руб. Данная мера социальной поддержки многодетных семей, родивших после 1 января 2020 г. четвертого или последующего ребенка, является в республике единственной на уровне районов.

5. Обеспечение льготной транспортной карты школьников с 7 до 14 лет.

6. Единовременная выплата к 75-летию Победы в ВОВ отдельным категориям граждан. Оказана помощь участнику ВОВ, ветеранам тыла и "детям войны" на общую сумму 1,2 млн. руб.

7. Единовременная выплата отдельным категориям граждан, в связи с введением режима повышенной готовности по предупреждению распространения новой коронавирусной инфекции (COVID-19) в Нюрбинском районе. К отдельным категориям отнесены: инвалиды 1 группы, дети-инвалиды, многодетные семьи. Оказана помощь 631 гражданам, на общую сумму 2,5 млн. руб.

Управление муниципальной собственностью. По состоянию на 31.12.2020г. в казне МР "Нюрбинский район" учтено имущество на сумму 878 млн. 640 тыс.рублей, в том числе недвижимое - 564 млн. 675 тыс. рублей, движимое имущество - 313 млн. 965 тыс. рублей.

В 2020 году из государственной собственности РС (Я) в муниципальную собственность МР "Нюрбинский район" РС (Я) переданы основные средства с общей балансовой стоимостью 46 млн. 698 тыс. рублей, в том числе Спортивно-оздоровитель-

развития Нюрбинского района за 2020 г.

ный центр Крахмал с земельным участком.

В муниципальную собственность МР "Нюрбинский район" РС (Я) приобретено основных средств по сделкам и по иным основаниям в сумме 146 млн. 115 тыс. рублей, в том числе модульные станции очистки воды в с. Ынахсыт и с. Сайылык, блочно-модульное водопроводное очистное сооружение в с. Кюндядя.

Из муниципальной собственности МР "Нюрбинский район" РС (Я) передано в муниципальную собственность поселений имущество на сумму 127 млн. 369 тыс. рублей, в том числе Дом народного творчества в с. Малыкай, 4-х кварт.жилой дом в с. Жархан, здание Чкаловской школы с земельным участком.

Заключено 141 договоров аренды земельных участков, на сумму 1 млн. 127 тыс. руб. из них 105 - с физическими лицами, 36 с юридическими. Заключено 17 договоров купли-продажи земельных участков, на сумму 53 тыс. рублей. Предоставлены безвозмездно 9 земельных участков, семьям имеющим трех и более детей.

Всего за 2020 год по результатам проведенных отделом закупок заключены заказчиками района контракты на общую сумму 567 409 095,54 рублей, размещено 453 процедуры. Благодаря существующей системе в сфере закупок товаров, работ, услуг, объем бюджетных средств, сэкономленных за счет проведения конкурсных и внеконкурсных процедур, за 2020 год составил 5 514 409,56 рублей.

Здравоохранение. В коллективе Нюрбинской ЦРБ насчитывается всего 676 работников, в т.ч. 87 врачей (80% от необходимой общей обеспеченности). По сравнению с 2019 г. обеспеченность врачами повысилась примерно на 5 %. Сертифицированность врачей составляет 100%, а 31% врачей имеют по 2 и более смежных специальностей. Обеспеченность средним медицинским персоналом составляет 100%, что достигнуто за счет открытия в г. Нюрба филиала Якутского медицинского колледжа.

Направлена заявка в Минздрав РС(Я) на подготовку акушеров для обеспечения потребности в сельской местности. По состоянию на 30 ноября в Нюрбинскую ЦРБ на работу впервые прибыли 9 врачей и 14 специалистов среднего медперсонала. На этот же период времени убыло 8 врачей и 12 специалистов среднего медперсонала, в связи с поступлением с выходом на пенсию, переездом на другое место жительства и т.п.

Благодаря слаженной и оперативной работе Министерства здравоохранения РС (Я), СВФУ им. М.К. Аммосова, Якутского медколледжа и администрации района в трудный коронавирусный период в Нюрбинский район на усиление прибыли 5 врачей-ординаторов, которые обучаются по программам целевого обучения.

За счет районного бюджета приобретена партия тестов ИХА в количестве 1750 штук и лекарственных препаратов арбидол в количестве 1700 упаковок для выдачи больным гражданам старше 65 лет и больным членам их семей. По решению районного Оперштаба тесты иммунохрамографического анализа и арбидол были переданы эпидбригадам ЦРБ, которые обслуживают поступающие вызовы от населения.

В марте для нужд Противотуберкулезного диспансера приобретен автомобиль УАЗ, на ней специалисты диспансера обеспечивают безопасный перевод больных с открытой формой туберкулеза в противотуберкулезную больницу г.Якутска. Также, в ноябре, в период наиболее сложной эпидемиологической ситуации, приобретен автомобиль "Лада Гранта", для нужд эпидемиологических бригад Нюрбинской ЦРБ.

В связи с увеличением количества выездов медицинских работников на обслуживание на дому, увеличением количества вызовов, дистанционным обслуживанием рецептов, по заданию Главы района были выделены 2 единицы автотранспорта для оказания помощи районной поликлинике. К дежурству приступили водители Централизованной бухгалтерии и Управления образования.

В ноябре, при личном посредничестве Главы района, достигнуто соглашение с АК "АЛРОСА" (ПАО) об оказании материальной помощи Нюрбинской ЦРБ в размере 2 млн. рублей. Средства будут направлены на приобретение медикаментов, оборудования и СИЗов.

В период крайнего осложнения эпидемиологической ситуации по району было развернуто 152 койки для лечения больных новой коронавирусной инфекцией на базе Нюрбинской центральной районной больницы. В связи со стабилизацией обстановки инфекционные отделения, открытые на базе отделения терапии, Реабилитационного центра, Антоновской и Чаппандинской врачебных амбулаторий были закрыты и теперь работают по своему профилю.

В декабре бригадой врачей Мединститута СВФУ проведена научно-исследовательская экспедиция по оценке состояния здоровья населения, проживающего в бассейне р. Вилюй и ее притоков. Исследованиями будут охвачены Мирнинский, Сунтарский, Нюрбинский и Верхневилюйский районы. 17-18 декабря группа в составе 7 чел. под руководством заведующего кафедрой пропедевтики детских болезней Мединститута СВФУ Сарданы Марковой работала в Кюндядинском наслеге. Согласно ранее утвержденному плану медики также должны были работать в Бордонском наслеге, но в связи с неблагополучной ситуацией по коронавирусной инфекции, жителей Бордонского наслега будут осматривать позже, в следующий заезд бригадой врачей Мединститута СВФУ.

30 декабря подписано соглашение между Нюрбинским районом и Якутской республиканской офтальмологической клинической больницей о взаимодействии по созданию и деятельности Межрайонного центра офтальмалогии в Нюрбинском районе на базе Нюрбинской ЦРБ. Ранее, по национальному проекту "Здоровье" для Нюрбинской ЦРБ было приобретено современное офтальмологическое оборудование.

Завершена разработка технического задания на перепроектирование имеющегося проекта "Второй очереди больничного комплекса" на "Межрайонный клинико-диагностический центр на 60 коек в г. Нюрба". В 2021 году будет объявлен открытый конкурс на разработку проектно-изыскательных работ. Завершение проектной документации планируется также в 2021 году. В целях привлечения инвестиций на строительно-монтажные работы, планируется направление заявки на включение в национальный проект РФ "Здравоохранение 2018-2024 годы".

Культура. Во многих отношениях 2020 год оказался для всех неординарным. С определенными сложностями столкнулась и сфера культуры, в особенности в плане проведения культурно-массовых мероприятий, в повседневной работе учреждений культуры. Ведь деятельность учреждений культуры - это, прежде всего, тесная, непрерывная связь с людьми, с каждым из нас. Но, вместе с этим, в 2020 году мы все перешли на другой уровень: в век развития современных информационных технологий, функционирование дистанционной и удаленной работы требуют определенных знаний и умений, владение всеми технологиями, для работы на всех социальных площадках и для пользования всеми существующими и прогрессирующими одновременно IT-программами.

Несмотря на сложившиеся обстоятельства, этот год прошел насыщенно, ярко и интересно. В 2020 году мы торжественно открыли новые объекты, такие как здание Убоянского филиала МКУ "Нюрбинская межпоселенческая централизованная библиотечная система им. Г.Ф. Сафронова", Дом народного творчества на 170 мест в с. Малыкай и своими силами построили досугово-этнографический комплекс "Дьол түһүлгэтэ", где мы постарались воплотить наши лучшие и креативные идеи. Финансирование ДЭК "Дьол түһүлгэтэ" было предусмотрено по Программе поддержки местных инициатив. Значимым событием стало открытие после реконструкции Музея дружбы народов им. К.Д.Уткина, оснащенного с использованием последних достижений музейного дела - современных цифровых технологий. В 2021 году планируется открытие еще нескольких объектов: в феврале 2021 г. - Детского эстетического центра в с. Малыкай; в декабре 2021 г. открытие Дома народного творчества на 250 мест в г. Нюрба. Начато строительство Дома народного творчества в с. Антоновка, ввод которого планируется в декабре 2022 года.

Все эти события свидетельствуют о динамичном развитии сферы культуры в Нюрбинском районе, направленные на долгосрочный результат.

Весь 2020 год в сфере культуры района прошел под эгидой "Кыайыы өрөгөйүн өлбөт-сүппэт үс кута" в связи с 75-летием Великой Победы.

Спорт. В 2020 году нюрбинские спортсмены участвовали в 47 выездных соревнованиях, в районе проведены 9 соревнований. На чемпионатах и первенствах РС (Я) завоевано 21 золотых, 28 серебряных и 20 бронзовых медалей. На всероссийских и международных соревнованиях завоевано 10 золотых, 5 серебряных и 3 бронзовых медалей. Проведено генетическое исследование по раннему выявлению одаренных детей в сфере спорта. Количество обследованных детей составило 52 ребенка.

Ведется планомерная подготовка в Спартакиаде по национальным видам спорта "Игры Манчааары". Пристальное внимание уделяется адаптивному спорту. Укрепляется материально-техническая база, введен в строй борцовский зал в с. Марха. Приобретаются спортивный инвентарь и оборудование. Министерством по физической культуре и спорту РС (Я) был выделен инвентарь на проведение тестов ГТО. Ежегодно вводятся в строй спортивные площадки в г. Нюрба и муниципальных образованиях района. В с. Малыкай был введен стадион с беговой дорожкой. На спортивной площадке мкрн. "Убоян" установлено спортивное оборудование для выполнения нормативов ГТО.

В районе на сегодняшний день функционирует 1 муниципальная детско-юношеская спортивная школа с 39 штатными тренерами, с 13 отделениями по видам спорта, в том числе: вольная борьба, дзюдо, мас-рестлинг, настольный теннис, мини-футбол, волейбол, бокс, легкая атлетика, стрельба из лука, пулевая стрельба, гиревой спорт, шашки, борьба "хапсагай" и республиканская специализированная ДЮСШ по боксу.

По итогам 2020 спортивного года, Нюрбинский район признан лучшим муниципальным районом.

Экология. За отчетный год Нюрбинским комитетом государственного экологического надзора проведены следующие контрольно-надзорные мероприятия:

- проведена внеплановая проверка с согласованием прокуратуры Нюрбинского района по факту самовольного занятия и использования лесных участков без специальных разрешений, наложен административный штраф по ст.7.9 КоАП РФ на сумму 200 тыс. руб. Вручено претензионное письмо о возмещении вреда, нанесенного вследствие самовольного занятия лесного участка на сумму 1584,172 тыс. руб.;
- по требованию прокуратуры инициировано 11 проверок, в том числе обследованы места сбора ЖБО и ТКО многоквартирных домов города, на предмет соблюдения законодательства об охране и использованию недр, природоохранного законодательства проверены следующие предприятия: Нюрбинский ГОК АК "АЛРОСА" (ПАО), ПАО "Алроса-Нюрба", АО "Иркутскгеофизика", АО "Кировский угольный разрез";
- проведено 8 рейдов по линии госэконадзора;
- проведен 41 рейд по угодьям общего пользования, 10 рейдов по особо охраняемым природным территориям. Выявлено нарушений и составлено протоколов - 62, из них по ч.1 ст.8.37 КоАП РФ -42, на лиц несвоевременно предоставивших лицензии по месту получения - 8, наложено штрафов - 50 на сумму 53 тыс.руб. На территории ООПТ выявлено 10 нарушений по ст.8.39 КоАП РФ, предъявлено 7 штрафов на сумму 21 тыс.руб.

Молодежная политика. В феврале запущен проект Десант молодежи "Бэрт кут", направленный на привлечение населения к активной жизненной позиции, участия в социальной жизни. В рамках десанта проводились профориентационные мероприятия для школьников совместно с ГБУ РС (Я) "Центр социально психологической поддержки семьи и молодежи" и семинары для старшеклассников направленные на формирование здорового образа жизни. Специалистами по имиджевой политике проводились групповые социологические исследования на тему "Нюрба: вчера, сегодня, завтра". Десантом молодежи "Бэрт Кут" было посещено 3 муниципальных образования, охвачено более 150-ти человек, далее мероприятия были отменены в связи с пандемией.

В онлайн формате были проведены мероприятия и акции, посвященные 75-летию Победы ВОВ такие как, "Свеча Памяти", "Окна Победы" и "Георгиевская ленточка". Реализован проект "Воины Победы", где с января до мая вышло 17 видеосюжетов, посвященных героям, участникам Великой Отечественной Войны, уроженцам Нюрбинского района. В феврале был дан старт акции "Волонтеры Победы - Патриоты Нюрбы" участниками которого мог быть каждый желающий житель Нюрбинского района. В Мальжагарском наслеге обновлен указательный знак имени Ф.С. Донского.

С начала пандемии начал работу районный волонтерский корпус, в рамках которого в 18-ти муниципальных образованиях были созданы волонтерские штабы, всего за период пандемии проработало 150 волонтеров, на данный момент в районе 80 волонтеров, с 25 марта по 30 декабря отработано 4301 заявок. 5 декабря в День добровольца проведено награждение волонтеров Нюрбинского района. Памятными медалями "За бескорыстный вклад в организацию Общероссийской акции взаимопомощи #МЫВМЕСТЕ" от президента РФ были награждены 4 волонтера, благодарственными письмами Федерального агентства по делам молодежи отмечены 19 волонтеров, от Главы Нюрбинского района благодарственные письма получили 9 волонтеров и 99 волонтеров отмечены благодарностью от Управления по молодежной политике Нюрбинского района. В июне республиканским Центром по работе с волонтерами были отправлены 150 корзинок с продуктами для одиноко проживающих людей старше 65-ти лет Октябрьского наслега и города Нюрба.

В целях развития информационного общества в Нюрбинском районе специалистами Управления по молодежной работе ведется комплексная информационная работа. В YouTube открыт канал "Бэрт Кут", где размещаются новостные и тематические сюжеты. Осуществляются периодические выходы на республиканские радио и телепередачи.

Жилищно-коммунальное хозяйство. На территории Нюрбинского района действуют 6 теплоснабжающих предприятий, 58 котельных, 105 км тепловых сетей, 53 км водопроводных сетей, 3 скважины подземной воды, 2 водозабора поверхностной воды с реки Вилюй.

ООО "Кировстрой" в 2020 году в с. Егольжа за свои средства построило и ввело в эксплуатацию квартальную котельную мощностью 2,4 мВт и стоимостью 20 млн. руб., с оптимизацией 2-х аварийных котельных, подключила к централизованному отоплению 2 частных дома и водоочистную станцию. В плане дальнейшее подключение сетей теплоснабжения и водоснабжения для частного сектора. Это является значимым событием для жителей Мархинскогонаслега.

Всего за 2020 год по Нюрбинскому району подключены к центральному отоплению 114 жилых домов в том числе: НФ ГУП ЖКХ РС(Я) - 60 ж.д.,ООО "ЖКХ Альтернатива" - 29ж.д., ООО "Арылаах"- 15ж.д., ООО "Киров-Строй" - 2 ж.д.

В 2020 году сохранили существующий тариф на очищенную питьевую воду в 300 рублей за бочку, путем предоставления субсидий водоочистным станциям. Всего было предусмотрено по данному направлению 2,7 млн. руб.

Разработан проект объекта "Модернизация ВОС Амакинка на 800 м3 в сутки". Окончание работ по ПСД планируется в апрель 2021г.

Приобретены и установлены модульные ВОС в с. Сайылык и с. Ынахсыт на общую сумму 4,2 млн. руб.

В рамках муниципальной целевой программы "Обеспечение населения Мархинского куста чистой питьевой водой" приобретены водовозки для Кангаласского и Мальжагарского наслегов. С Кангаласской скважины будет организован подвоз питьевой воды в ближайшие села - Хатын-Сысы, Киров, Маар и Акана.

Жизнеобеспечение. В минувшем 2020 году на территории Нюрбинского района сложилась сложная паводковая обстановка, с подтоплениями. Вскрытие сопровождалось образованием заторов льда на отдельных участках реки Вилюй с превышением средних многолетних значений на 40 - 50 см., уровень воды достиг 1017 см. при критическом уровне 980 см (мкр. Речников). В г. Нюрба в мкр. Речников были подтоплены 7 дворовых участков, заблаговременно отселены 8 семей (всего 17 человек, из них 8 детей). Из резерва ЧС администрации МР "Нюрбинский район" была произведена материальная помощь пострадавшим семьям от весеннего паводка.

В 2020 году зарегистрировано 25 лесных пожаров. Общая площадь лесных пожаров составило 12 472,4 га, в том числе 12 143,57 га покрытая лесом и 329,13 га не лесная.

Задействовано на тушении лесных пожаров сил и средств:

- мобилизованное население - 103 чел., работники НФ ГАУ РС(Я) "Якутлесресурс"- 11 чел., работники Верхневилюйского филиала ГАУ РС(Я) "Якутлесресурс" - 11чел., Авиалесоохрана - 10 чел.

-Техника: МТЗ-82-11ед., ЗИЛ- 1ед, бульдозер Шанту-1 ед., водовоз-2ед.

Образование. *Дошкольное образование.*

2020 г. является юбилейным годом для дошкольного образования в Республике Саха (Якутия).

Дошкольный отдел МКУ "УОНР" рассмотрел варианты организации работы в детских садах Нюрбинского района в условиях сохранения рисков распространения COVID-19. Предварительно составлены списки 91 дежурных групп с охватом 1168 детей из семей, работающих в структурах жизнеобеспечения населения в количестве 924 семьи и из семей с социальной защитой в количестве 104.

Дошкольные образовательные организации ежегодно участвуют в различных международных, всероссийских конкурсах. Так в этом году Центр развития ребенка -детский сад "Ромашка" с. Антоновка стала Победителем Всероссийского открытого смотра-конкурса "Детский сад года 2020", Победитель Всероссийского открытого конкурса "Лучшая практика дошкольного образования в Российской Федерации" МБДОУ детский сад "Малышок" г. Нюрба, МБДОУ ЦРР-д/с им. А.Г. Габышева Победитель Всероссийского конкурса "100 лучших детских садов России -2020" "лучший муниципальный детский сад-2020".

В феврале 2020 г. на базе ЦДНТТ г. Нюрба прошел отборочный тур регионального чемпионата по конструированию для детей дошкольного возраста. Где приняли участие 52 команды из Вилюйского региона. МБДОУ детский сад "Северяночка" г. Нюрба прошла отборочный тур для участия во Всероссийском Чемпионате (4-6 лет).

С 5-9 сентября 2020 г. воспитанники ЦРР-д/с им. А.Г. Габышева Николаев Эрчим, Александров Владислав участвовали в международном онлайн соревнованиях по робототехнике в г. Тэджон Южной Кореи.

Общее образование. С 2020-2021 года всеми образовательными организациями произведен полный переход к электронному журналу. По графику проводится проверка заполнения данных. Отчет в приложении.

Всего по району окончили 11 класс 271 выпускников. Из них медалистов 23: Нюрбинский технический лицей - 9, Антоновская СОШ -1, НСОШ №1 - 4, НСОШ №2 - 2, Хатынская СОШ - 1, Кюндядинская СОШ -1, Мальжегарская СОШ-2, Аканинская СОШ -1, Мархинская СОШ -2. Непростая эпидемиологическая ситуация дала шанс нашим выпускникам получить аттестат с отличием. Аттестат с отличием получили только те выпускники, которые не только закончили год на одни пятерки, но и закрыли на "отлично" оба полугодия.

ЕГЭ в этом году сдавали не все, а только те выпускники, которые планируют поступать в вуз. По критерию выполнения за 2020 год положительная динамика наблюдается по географии, якутскому языку, стабильный уровень по английскому языку. Снижение процента выполнения по математике профильный уровень, информатике, химии, обществознанию.

По средним баллам по сравнению с прошлым годом снижение отмечается по химии, математике профильный уровень, информатике, биологии, английскому языку, обществознанию. Положительная динамика средних баллов по русскому языку, физике, географии, литературе.

В целях поддержки одаренных детей в районе выстроена система олимпиадной работы и работа программы "Шаг в будущее- Иннникигэ хардыы".

Дистанционное обучение. Дистанционное обучение, на которое перешли школьники района, проходило в онлайн-режиме. Особо востребованным приложением в организации дистанционного обучения в Нюрбинском районе стало приложение ZOOM. Однако есть семьи, в основном многодетные, где не у каждого ребенка есть персональный планшет или компьютер.

По решению оперативного штаба Нюрбинского района приобретено 150 планшетов для детей из малообеспеченных семей. Все планшеты приобретены за счет средств МР "Нюрбинский район".

Организация ГИА 2020 г. ЕГЭ в этом году прошло с учетом соблюдения санитарно-эпидемиологических рекомендаций, правил и нормативов, предписанных Роспотребнадзором от 1 июня 2020 г.

В районе работали 8 пунктов проведения экзамена (ППЭ), в которых согласно заявлениям выпускников приняли участие в прохождении ГИА в форме ЕГЭ - 131 выпускников текущего года, 11 выпускников прошлых лет и выпускники из других образовательных организаций республики, 10 выпускников прибывшие из других улусов.

Экзамены прошли в штатном режиме:

- не допущенных по КОВИД - НЕТ;
- Удаленных - НЕТ;

Школьное питание. Решением районного Совета депутатов от 4 сентября 2020 года №16-4 принято решение об обеспечении питания обучающихся муниципальных общеобразовательных учреждений Нюрбинского района рационом стоимостью 80 рублей - для льготной категории обучающихся, 70 рублей - для остальных. К льготной категории обучающихся относятся всего 2707 детей:

1. Дети из многодетных семей (три ребенка и более);
2. Дети из малообеспеченных семей;
3. Дети-инвалиды и дети с ограниченными возможностями здоровья.

Организация летнего отдыха, оздоровления и занятости детей. В летний период 2020 года на основании Указа Главы Республики Саха (Якутия) от 17 марта 2020 г. № 1055 "О введении режима повышенной готовности на территории Республики Саха (Якутия) и мерах по противодействию распространению новой коронавирусной инфекции (COVID-19)", в целях дальнейшего обеспечения санитарно-эпидемиологического благополучия населения, рекомендацией Министерства образования и науки Республики Саха (Якутия) "О летней занятости детей" от 06.06.2020 г. № 07/01-19/3383 отменены проведение мероприятий с участием детей и родителей (законных представителей) в очном формате. Для обеспечения организации качественного содержательного досуга несовершеннолетних в каникулярный период и повышения эффективности системы дополнительного образования детей с 1 июня в Нюрбинском районе реализовывались программы дополнительного образования детей, и под девизом "Оҕо - ыал ымыыта, норуот кэскилэ" районный социально-образовательный проект "Образование + Культура" "Дьиэ кэргэн-оҕо-сынньалаҥ 2020-Ньурба" с участием всех учреждений района. Мероприятия проходили в онлайн режиме. Программа проекта, все положения конкурсов, челленджей, акций и информации размещаются на ютуб канале и инстаграм районного управления образования.

Обеспеченность педагогическими кадрами. На конец 2020 года в образовательных организациях, подведомственных МКУ "УО НР", работает 1179 педагогических работников, в том числе 110 руководящих работника (директора, заведующие и их заместители). Общее количество работников системы образования Нюрбинского района составляет 2250 человек, из них 72 работника старше 65 лет. В школах работает - 1374 человек, в детских садах - 769 человек.

– Олохтоох салайыныы –

Куорат дьаһалтатын сыллааҕы отчуота

Тохсунньу 16 күнүгэр "Кыталык" КД-гар Ньурба куорат баһылыгын Александр Иванов ааспыт 2020 сыллааҕы үлэтин отчуоттуур "2020. Итоги. Перспективы" маҥнайгы көрсүһүүтэ ыытылынна. Манна бары санитарнай ирдэбиллэри тутуһан анал ыҥырыылаах ыалдьыттар кыттыыны ыллылар. Отчуот, буоларын курдук, саҥалыы форматынан, билиҥҥи олох ирдэбилинэн куорат дьаһалтатын @moya_nyurba официальнай инстаграм-ханаалыгар быһа эфиргэ таҕыста уонна "Кыталык" сыанатыгар турбут саҥа LED-экраҥҥа куорат дьаһалтатын сыллааҕы отчуота слайда быһыытынан көстүбүтэ отчуот кыттааччыларын биһирэбилин ылла. Маны таһынан, отчуот нуччалыы тылынан ыытыллыыта үгүс куорат олохтоохторугар тиийимтиэ буолла. Сыллааҕы үлэ хаамыытын отчуота салгыы түөлбэлэринэн көрсүһүүлэргэ ыытыллыаҕа диэн куорат баһылыга А.И. Иванов бэлиэтээтэ.

Баһылык бэйэтин отчуотугар сүрүннээн үлэ алта хайысхатын арыйда. Киирии тыл быһыытынан, ол иннигэр куорат сыллааҕы буддьүөтүгэр болҕомто уурулунна. Ааспыт сылы түмүктүүргэ куорат бүддьүөтэ 127 мөл. тахса, ол иһигэр 55 мөл. солк. кэриҥэ нолуок буолара, бэлиэтэннэ. Салгыы баһылык улуустан, өрөспүүбүлүкэттэн уонна федеральнай бүддьүөттэн киирбит үп туттуллубут хайысхаларын иһитиннэрдэ. Улуустан киирбит үбүлээһин 8 мөл. 120 тыс. 590 солкуобайтан 3,5 мөл. солк. “Якутскэнергоҕа” 2017 сыллааҕы куорат иэһин сороҕун төлөһүүгэ барбыт, 3 мөл. солк. "Кыталык" КД өрөмүөнүгэр уонна үбүлэнии улахан аҥара тэрилтэлэргэ улуустан трансферт быһыытынан куорат бүддьүөтүн нөҥүө аһардыллыбыт. 2017 сыллааҕы “Якутскэнергоҕа” иэс суут нөҥүө баран, 2020 сыл сэтинньи ыйга куорат счета сабыллар кутталламмытыгар, улуустан 3,5 мөл. солк. суһал быһыынан уонна куорат дьаһалтатын туруорсуутунан үп министиэристибэтиттэн 5 мөл. солк. тахса харчы кэлэн, иэс сороҕо сабыллыбыт. Маныаха “Якутскэнерго” салалтата балаһыанньаны өйдөөн, утары баран, хаалбыт иэһи быйылгы 2021 сылга көһөрөргө сөбүлэспит. Онон, бу да сыл иэстээх туруктаах саҕаламмытын баһылык эттэ.

Салгыы А. Иванов кылгастык Ньурба куорат улуус бүддьүөтүттэн 82,5 мөл. солкуобайдаах үлэлэргэ сайаапка түһэрбитин этэн аһарта. Ол иһигэр сэттэ уулусса, биир уопсай дьиэ кыбаарталын өрөмүөнэ, куорат хаһаайыстыбатын хааччыйар анал тиэхиньикэ атыылаһыыта, “Якутскэнергоҕа” 14 мөл. солк. кэриҥэ иэһи толутуу, "Кыталык" КД өрөмүөнэ, "Березовка" мкр. инфраструктуратын оҥоруу, видеонаблюдение камераларын туруоруу, дьон сылдьар сирдэрин оҥоруу, уулусса сырдатыыта, уу хаһаайыстыбатын сааһылааһын уонна социальнай көмүскэлгэ наадыйар чааһынай дьиэлээх тыыл бэтэрээннэригэр, 1 группалаах инбэлииттэргэ дьиэлэрин хапытаалынай өрөмүөнэ, ыраас уунан хааччыйыы, пандус туруоруу, уот проводкатын уларытыы киирбит. Хомойуох иһин, "Кыталык" өрөмүөнүттэн уонна “Якутскэнергоҕа” иэс сороҕун төлөөһүнтэн ураты атын көмө оҥоһуллубатах.

Бу кэннэ слайда көмөтүнэн Александр Игнатьевич бу балаһыанньаҕа тэттик ырытыыга тохтоон ылла. 2017 сыллаахха улуустан Ньурба куорат сайдыытыгар 65 мөл. 438 тыс. солкуобай көрүллүбүт эбит буоллаҕына, сыл ахсын кыччаан, 2018 сылга - 24 мөл. 415 тыс., 2019 сылга - 13 мөл. 467 тыс. уонна 2020 сылга - 8 мөл. 120 тыс. солкуобай буолбут. Бу хартыынаны быһаара барыллыбатын, улуустан кэлэр көмө буолуох үбүлээһин балаһыанньатын бүгүҥҥү көрдөрүүтэ улахан үөрүүнү аҕалбатын эттэ.

Салгыы, баһылык маннык уустук балаһыанньаҕа ылыныллыбыт суһал быһаарыылар үтүө түмүктэрин бэлиэтээтэ, чуолаан, куорат хаһаайыстыбатын хааччыйыы сулууспа үлэтин сырдатта. Холобура, бу тэрилтэ 2017 сыллаахха бүддьүөт таһынан киллэрбит дохуота 63 тыс. солкуобай эбит буоллаҕына, куорат бүддьүөтүгэр уустуктардаах 2018 сылга 157,5 тыс. солкуобайга тахсыбыт. Үлэ хайысхата торумнанан, сааһыланан СЭГХ 2019 сылга 9 мөл. 654 тыс. солк. дохуоттаммыт, онтон 2020 сылга бу көрдөрүүтүн 49 мөл. 317 тыс. солкуобайга тириэрдибит.

Бу сылларга тэрилтэ анал тиэхиньикэтин паарката 3 төгүл хаҥаабыт. Куорат баһылыга маннык үрдүк көрдөрүү куорат олохтоохторун туһатыгар уонна атын тэрилтэлэргэ үлэлииргэ үтүө дьайыы буолбутун бэлиэтээтэ. Холобур, 2020 сыл бүтүүтэ "Кыталык" КД саҥа салайааччыта М.В. Рожин культуура министиэристибэтиттэн зрительнай саала олорор кириэһилэлэрин саҥардыыга 1,5 мөл. солкуобайдаах субсидияны көмүскээн кэлбитин кэпсээтэ. Ону таһынан, мустубут дьоҥҥо культуура дыбарыаһа бэйэ киллэрбит дохуотуттан саҥа LED-экран туруорбутун көрөн олороллорун ыйда.

Отчуот сүрүн чааһыгар баһылык А.И. Иванов куорат хаһаайыстыба, социальнай өйөбүл, культуура, куорат бас билиитэ, уопсастыбаннай үлэлэһии уонна куорат эйгэтэ диэн наардаан, бу хайысхаларга ыытыллыбыт тус үлэлэри билиһиннэрдэ. Сүрүн сыыппаралары слайданан көрдөрөн, отчуот кыттыылаахтарыгар быһаарда. Куораты сырдатыы, бөх таһыыта, убаҕас эттиктэри тиэйии, дьиэлэргэ толору хааччыллыыны киллэрии, ууну ыраастааһын, ыраас иһэр уунан хааччыйыы, суол астарыыта, өрөмүөнэ уонна д.а. үлэлэри кэпсээтэ. Маны таһынан, олохтоох дьон инициативатын өйүүр өрөспүүбүлүкэтээҕи барыл чэрчитинэн ыытыллыбыт 3 үлэни бэлиэтээтэ: 4045 м. сайыҥҥы водопровод тардыллыыта, кылабыыһа өрөмүөнэ уонна АТП муостатын тутуу.

Социальнай өйөбүл хайысхатыгар: тутууга, хапытаалынай өрөмүөнҥэ, толору хааччыллыыны киллэриигэ тыыл бэтэрээннэригэр, 1 группалаах инбэлииттэргэ барыта холбоон 1 мөл 600 тыс. солк. биир кэлим материальнай көмө быһыытынан көрүллүбүт. Манна эбии 2 мөл. 654 тыс. 730 солк. суумалаах социальнай 13 контракт түһэрсиллибит. Ааспыт сыл Улуу Кыайыы 75 сыллаах үбүлүөйүгэр анаммыта, ол чэрчитинэн 75 тыыл бэтэрээннэригэр 7 ый тухары 840 бытыылка, 245 буочука ыраас уу босхо тиксэриллибит.

Куорат олоҕун биир улахан салаата культуура буолар. 2020 сыл Ньурба куоракка культуура сылынан биллэриллэн, бу салааҕа үгүс хамсаһын таҕыста. "Кыталык" КД-ын үлэһиттэрэ пандемия кэмигэр олорон хаалбакка, сүрүн үлэлэрин оҥорон бу сыл устата дистанционнай форманан 39 кулууптаах формирование тиһигин быспакка үлэлии олордо, 143 культуурунай-сыннаҥ тэрээһиннэр ыытылыннылар. Барыта холбоон дистанционнай быһыынан 34 тыс. тахса дьон тэрээһиннэри көрбүт-истибит, кыттыбыт. Ааспыт сыл культуура үлэһиттэригэр ыарахан, ол эрэн саҥалыы көрүүлээх, бэрт интэриэһинэй сыл буолбутун уонна үлэ саҥа көрүҥнэрин баһылаан, үгүс уопуту, билиини, дьоҕуру ылбыттара эмиэ туһалаах буолбутун А.И. Иванов бэлиэтээтэ.

Ону таһынан, бу сылга культуура дыбарыаһын сыанатыгар саҥа механизм, саҥа уот-күөс туруорулунна, киирии аан территория, туалеттар өрөмүөннэннилэр, сыанаҕа саҥа 6х4 миэтэрэ иэннээх светодиоднай экран монтажтанна. Баһылык пандемия кэмигэр культуура үлэһиттэрэ нэһилиэнньэҕэ араас хабааннаах тэрээһиннэри ыыппыттара бу ыарахан кэми туоруурга эмиэ биир төһүү күүс буолбута саарбаҕа суох диэн культуура үлэтин туһунан иһитиннэриитин түмүктээтэ.

Үлэ үһүс улахан салаатынан куорат бас билиитигэр сылдьар баай-дуол туһунан иһитиннэрии буолла. Ньурба улууһугар, чуолаан куорат иһигэр, араас таһымнаах бырагыраамаларынан үлэ, тутуу да барар. Биир улахан федеральнай бырагыраама олоххо киирээһинэ нэһилиэнньэни хаарбах туруктаах дьиэттэн көһөрүү бырагыраамата буолар. Ньурба куоракка бүгүҥҥүнэн 140 хаарбах туруктаах дьиэ баар. Ааспыт 2020 сылга бу барыл чэрчитинэн икки дьиэ тутуута саҕаламмыт.

Куорат баайыгар сиргэ сыһыаннаһыы боппуруостара эмиэ киирэллэр. Ааспыт сылга нэһилиэнньэҕэ барыта холбоон 67 дьиэни туттарга көҥүл бэриллибит, сыл бүтэһигэр 60 дьиэ тутуллан киирбит. Бу олус үчүгэй көрдөрүү диэн баһылык бэлиэтээтэ, дьон дьиэҕэ күнэллэн олорор кэмнэригэр бэйэ олоҕун тупсарыыга болҕомто уурар буоларын эттэ. Маны таһынан, куорат сайдыытын туоһулаан, бүддьүөт араас таһымнарын суотугар Ньурба куоракка суоллар аспалламмыттарын, Нюрбинка үрэххэ муоста саҥардыллыбытын, саҥа тыйаатыр, "Кэскил" дьыссаат тутуулара саҕаламмыттарын иһитиннэрдэ.

Биир улахан болҕомтону Александр Игнатьевич Иванов бииргэ үлэлэһии уопсастыбаннай сыһыаннаһыытыгар уурда. Кини бу ыытыллыбыт үлэлэр үтүө түмүктээх тахсалларыгар нэһилиэнньэ өйөбүлэ, көмөтө төһүү күүс буолбутун бэлиэтээтэ. Манна куоракка ыытыллыбыт субуотуннуктарга, волонтерскай хамсаһыҥҥа, араас акцияларга олохтоохтор кыттыылара, бэйэ санааны ууран туран үлэлэһиилэрэ улахан суолталаах буолар диэтэ. Ол курдук, оскуоланы бүтэрбит араас сыллаах выпускниктар куоракка анаан ыскамыайкалары оҥорон бэлэх туттарбыттарын, доруобуйа харыстабылын үлэһиттэригэр көмө оҥоһуллубутун бэлиэтээтэ.

Баһылык улахан махталын бастакы күөҥнэ сылдьыбыт, волонтердаабыт ыччакка, чуолаан "Кыталык" КД үлэһиттэригэр биллэрдэ. Хас биирдии олохтоох куорат туһа диэн оҥорбут үтүө дьыалалара холобур буолар кыахтаах диэтэ. Бу дьон дьоҥҥо сыһыана үрдүк таһымҥа тахсыбытын, куорат хаһаайына олохтоохтор буолбуттарын арылхайдык көрдөрөр сыһыан буолар диэн иһитиннэриитин түмүктээтэ.

Сыллааҕы отчуотугар баһылык А.И. Иванов түмүк, алтыс салаанан, куорат эйгэтин тупсарыы үлэтин билиһиннэрдэ. Киһи олоҕо, күннээҕи санаата олорор эйгэтиттэн быһаччы тутулуктаах буолар диэн Александр Игнатьевич бэлиэтээтэ. Төһөнөн кырасыабай, ыраас, хомуллубут сиргэ дьон сылдьар, оччонон санаалыын ырааһырар, дууһалыын сырдыыр. Онон бу хайысхаҕа сүрүн болҕомто ууруллуохтааҕын ыйда. Ааспыт сылга ыытыллыбыт территориялары, уулуссалары хомуйуу, ыраастааһын, көҕөрдүү, куораты быраабынныыкка киэргэтии, муус оҥоһуктар, "Лето. Якутия" бэстибээл чэрчитинэн элбэх кыбартыыралаах дьиэлэргэ мурал-хартыыналары уруһуйдааһын, Убайаанҥа спортивнай былаһаакканы тупсарыы уонна "Сергей Васильев" аатынан сынньаланг паркатын саҥардыыы үлэлэрин аатталаата. Парка туһунан элбэҕи кэпсиир наадата суох, барыта кэмигэр көстөн-иһиллэн, кэпсэнэн кэлбитин этэн туран, санаан ыларга эрэ диэн олус кырасыабай, киһи дуоһуйан туран көрөр кылгас видео-киинэ көрдөрдө. Саҥа экраҥҥа маннык видеоматырыйаал хаачыстыбалаан көстүүтүн көрөөччү бары сэргээбитин бэлиэтиэххэ наада.

Бу кэннэ куорат баһылыга тэрээһин иккис чааһыгар, инники былааннары билиһиннэриигэ киирдэ. Ол курдук, кини бэрт сиһилии Бүлүү өрүс биэрэгин оҥоруу, тупсарыы уонна Нюрбинка үрэҕин территориятын саҥардан тутуу бырайыактарын туһунан билиһиннэрдэ. Ньурба куоратын эргиччи биир кэлим бырайыагынан сатыы киһи хаамар аллеятынан, сөтүөлээн-сынньанан аанар Нюрбинка комплексын хабан, порт кэтэҕинэн паркаҕа төптөрү эргийэн кэлэр, барыта холбоон 7 км уһуннаах, киһи доруобуйатын тупсарыыга анаммыт куруук 10 тыс. хаамыы буолар анал концепциялаах маршрут буоларын кэпсээтэ. Ол тухары араас кафелар, хачыаллар, анал аттаах аллеялар, фонтаннаах сынньанар сирдэр былааннаҥа киирбиттэрин бэлиэтээтэ.

Маннык концепциялаах идиэйэ үгэс буолбут саҥа форматтаах көрсүһүүлэргэ, ворк-шоптарга олохтоохтор санаалыыттан, этиилэриттэн тахсыбытын эттэ. Уонна, дьон сэҥээриитин ылбыт, бу идиэйэ сүрүн олоҕун быһаарда - Ньурба диэн тыл Ньырбакаан аатыттан тахсыбыт тыл буолар диэн быһаарыыттан ураты, атын быһаарыы баарын кэпсээтэ. Атын көрүүнэн, Ньурба диэн тыл "нюрма" диэн эбэҥки тылыттан тахсыбыт буолуон сөп, тылбааһа "стрела" диэн буолар эбит. Александр Игнатьевич Ньурба дьонун бу тылынан арылхайдык ойуулуохха сөп диэн, бэйэтин санаатын кытта үллэһиннэ. Биһиги дьоммут оноҕос курдук көнөлөр, сытыылар, туора барбат биир суоллаахтар, ылыммыт сыалларын ситиһэр хотугас санаалаахтар диэн тоһоҕолоото.

Маны таһынан, быйылгы былааннаҥа Энергетик кыбаартал 7, 9 нүөмэрдээх дьиэлэрин тиэргэнин 4,5 мөл. солкуобай федеральнай үбүлээһин суотугар тупсарыыга үлэ ыытыллыахтааҕын уонна бу ураты модульнай бырайыак буоларын эттэ. Бу үлэ бастакы этаба буоларын бэлиэтээтэ. Баһылык биир улахан ситиһиинэн Убайаан кыбаартыгар культуурунай-спортивнай комплекс тутуутун бырайыага түмүктэммитин аатталаата, үлэ хаамыыта үбүлээһинтэн тутулуктаах буоларын быһаччы эттэ.

Сыллааҕы отчуотун түмүктээн, куорат баһылыга Александр Игнатьевич Иванов быйыл үлэ тэрилтэлэрин икки ардыгар саҥа экологическай хайысхалаах фестивальнай хамсаһыны биллэрэрин, 1 мөл. солк. суумалаах бириис фондалаах буоларын уонна 2021 сылы Ньурба куоракка Экология сылынан биллэрэрин үөрүүлээх быһыыга-майгыга эттэ.

Ньурба куорат дьаһалтатын пресс-сулууспата.

– Степан Васильев төрөөбүтэ 125 сылыгар –

Степан Васильев биографиятын чахчылара

Васильев Степан Васильевич 1896 с. ахсынньы 5 күнүгэр төрөөбүтэ (Мэҥэдьэктээҕи Иннокентьевскай таҥара дьиэтин 1896 с. метрика кинигэтигэр суруллубут. Бу дьыала Саха Республикатын Национальнай архивыгар харалла сытар, ф-226-и, ор. 15, д. 23, лл 93, оп. 94). Большевик партиятын 1917 сыл сэтинньиттэн чилиэнэ, билиэтин нүөмэрэ 0000266. Комсомол кэккэтигэр 1920, 1921 сс. турбута. 1909-13 сылларга Ньурба улууһугар Маалыкайга Мэҥэдьэктээҕи церковнай-приходской оскуолаҕа, 1913-15 сс. икки кылаастаах Ньурба училищетыгар, онтон 1915-1918 сс. Дьокуускайга учуутал семинариятыгар үөрэммитэ.

Кини үлэтэ уонна общественнай деятельноһа

1917 с. 09-1918 с. 08 - үөрэнэ сылдьан үөрэнэр ыччат ортотугар партийнай-пропагандистскай үлэни ыыппыта;

1918 с. 07.1 - 1918 с. 08.5 - Дьокуускай куорат депутаттарын Советын (Сов деп.) секретара;

1918 с. 12 - 1920 с. 5 - Иркутскай түрмэтигэр;

1919 с. 12 - 1920 с. 5 - большевиктар Иркутскайдааҕы кистэлэҥ тэрилтэлэригэр;

1920 с. 03.1 - 1921 с. 03 - саха күбүөрүнэтээҕи ыччат коммунистическай союһун бюротун председателэ;

1921 с. 02 - 1921 с. 09 - БСК (б) П Губбюротун пропагандаҕа уонна агитацияҕа отделын сэбиэдиссэйэ, Губбюро чилиэнэ, губревком чилиэнэ; 1921 с. 09 - 1925 с. 08 - Я.М. Свердлов аатынан Коммунистическай университет истээччитэ, Москва;

1925 с. 09 - 1926 с. 04 - БСК (б) П уобаластааҕы комитетын КК председателэ Саха сиринээҕи РКИ КК наркома;

1926 с. 09 - обком сорудаҕынан, "Якутзолото" трест тэриллэринэн сибээстээн, уһун командировкаҕа сылдьыбыта;

1926 с. 09 - 1927 с. 09 - Союзнай суолталаах трест Алдаҥҥа тэриллэринэн сибээстээн, Москваҕа командировкаҕа сылдьыбыта;

1927 с. 09 - 1928. 03 - Совнарком председателин эбээһинэһин толорбута, обком чилиэнэ;

1928 с. 08 - 1930 с. 08 - Москваҕа БСК (б) П ЦКК-н партийнай коллегиятын чилиэнэ;

1930 с. 08 - 1931 с. 08 - ССРС РКИ Наркомун өҥнөөх металлургияҕа бөлөҕүн салайааччыта;

1931 с. 08 - 1934 с. 03 - өҥнөөх металлары уонна көмүһү хостуур, таҥастыыр промышленность рабочайдарын профсоюһун КК председателэ;

1934 с. 03 - 1939. 04 - БСК (б) ПКК КПК-п чилиэнэ, ыарахан промышленность бөлөҕүн салайааччыта;

1939 с. 05 - 1939 с. 11 - Москваҕа иккис массыынаны өрөмүөннүүр завод директора.

Кини ССРС ЦИК (иккис ыҥырыылаах) талылла сылдьыбыта XV, XVI съезтэргэ БСК (б) П ЦКК-тын чилиэнэ уонна XVII съезкэ талыллыбыт КПК чилиэнэ. ВЦСПС пленумун чилиэнэ уонна ВЦСПС Президиумун чилиэнигэр кандидат (IX съезкэ), БСК (б) ПРК чилиэнэ уонна Москва Красногвардейскай райкомун КК-тын председателэ этэ.

Илиитигэр саа тутан Саха сиригэр Советскай былааһы олохтоохуҥҥа активнайдык кыттыбыта.

С.В. Васильев 1939 с. бүтэһигэр сымыйа буруйдааһыҥҥа түбэһэн хаайыллыбыта. Онон, эрэллээх ленинец, саха норуотун биир чулуу уола личноска сүгүрүйүү уонна сокуоннаһыы куруубайдык кэһии сиэртибэтинэн буолбута. Кини 1943 с. алтынньы 26 күнүгэр Коми АССР Канин Нос диэн сиргэ түрмэҕэ өлбүтэ.

Кэлин кини дьыалатын Верховнай Суут Байыаннай коллегията хос көрөн, 1941 с. от ыйын 19 к. бириигэбэри көтүрбүтэ, онон кини буруйа суоҕунан, 1956 сыл атырдьах ыйын 18 к. реабилитацияламмыта, үтүө аата тиллибитэ.

Биографическай даннайдары историческай наука кандидата, наука үтүөлээх үлэһитэ АЛЕКСЕЕВ Е.Е. уонна С.В. Васильев сиэнэ ДАНИЛОВ Э.Ф. чуолкайдаатылар.

"Ньурба" хаһыат 1997 с. тохсунньу 23 к. 10 №-тэн туһаныллыбыта.

10 лучших спортсменов Нюрбинского района 2020 года

1. Андреев Владислав Витальевич (вольная борьба) - обладатель Кубка Белоруссии, 2 призер международного турнира серии Гран - при "Анри Деглан", тренера - Бурнашев Иван Васильевич, Яковлев Будимир Григорьевич;

2. Егоров Игорь Владимирович (спортинг) - мастер спорта по спортингу, победитель турнира в категории "А" этапа Кубка по компакт-спортингу в личном зачете и в командном Первенстве (Липецк), победитель Чемпионата России по спортинг-дуплетной стрельбе, обладатель Кубка "Лучшая команда России" (Брянск), победитель 6 этапа Кубка России по компакт-спортингу, 2 место в командном Первенстве, серебряный призер всероссийского турнира "Кубок Александра Невского", обладатель Кубка мэра города Якутска по компакт-спортингу;

3. Ефимов Александр Николаевич (шашки) - двукратный чемпион России среди юниоров, четырехкратный чемпион России среди взрослых, тренер - Ушницкий Петр Петрович;

4. Замятин Семен Евгеньевич (стрельба из лука) - 2 место в чемпионате России по стрельбе из традиционного лука в личном зачете, тренер - Филатов Александр Михайлович тренер высшей категории, отличник образования и ФКиС РС (Я);

5. Филиппов Виталий Витальевич (кик-боксинг) - 3 место в Чемпионате России, тренер Дмитриев Николай Алексеевич отличник физической культуры РС (Я), мастер спорта по боксу

6. Лихота Ольга Дмитриевна (дзюдо) - чемпионка Центрального Федерального округа, тренер - Соловьев Эдуард Исаевич;

7. Воронов Виталий Вадимович (мас - рестлинг) - 3 призер Всероссийских соревнований "Кубок Кавказа", тренер - Семенов Иннокентий Иванович;

8. Иванова Лариса Михайловна (хабылык, хаамыска) - Чемпионат РС(Я) по ННИ в памяти А.И Донского хабылык 1 место, хаамыска 1 место, 7 хаамыска 2 место, куорэгэй 3 место. Республиканский турнир по ННИ в памяти Д.И Федотова посвященный 75-ти лет победы в ВОВ хабылык 1 место, куорэгэй 2 место, сулус 3 место, хаамыска 3 место. Онлайн Республиканское соревнование по ННИ "Ысыах Туймаада 2020 посвященный 75 летию Победы в ВОВ" хабылык 1 место, хаамыска 1 место. Республиканский онлайн соревнование по ННИ посвященный ко дню Физкультурника хабылык 1 место, хаамыска 1 место, 7 хаамыска 1 место. Республиканское соревнование по ННИ посвященный ко Дню матери РС (Я) хабылык 1 место, хаамыска 1 место. Республиканское соревнование "Дочь и мать" по ННИ хабылык, хаамыска 2 место. Республиканское Онлайн соревнование по ННИ в памяти А.И Ушницкого хаамыска 2 место, хабылык 1 место, 7 хаамыска 1 место, умсаах 1 место. По результатам Республиканских соревнований по ННИ от 11 -12 декабря 2020 года выполнила нормы мастера спорта РС (Я) по ННИ национальные настольные игры. Тренер Николаева Элеонора Петровна тренер-инструктор по национальным настольным играм "Хабылык, хаамыска", Российским спортивным настольным играм в РЦАФКиС РС (Я). Судья республиканской категории. Член федерации ННИ РС (Я);

9. Федоров Владимир Федотович (национальное многоборье) - 1 место чемпионата РС (Я) по национальному многоборью, 4 место "Игры Дыгына", тренер - Давыдов Петр Николаевич;

10. Алексеев Ян Айаалович (бокс) - призер ДФВО, призер чемпионата РФСО "Спартак", тренер - Алексеев Айаал Рельевич.

Лучшие тренеры

1. Давыдов Петр Николаевич:
- Заслуженный тренер России;
- Заслуженный тренер РС (Я);
- Лауреат государственный премии РС (Я) в области ФКиС им. Д.П. Корякина;
- Отличник физической культуры и спорту РС (Я).
- "За заслуги в развитии АФК.

2. Бурнашев Иван Васильевич (первый тренер Андреева Владислава):
- Заслуженный тренер;
- Почетный знак "За заслуги ФК РС (Я);

3. Соловьев Эдуард Исаевич (тренер О.Лихота):
- Отличник ФК РС (Я);
- Заслуженный тренер РС (Я).

4. Семенов Иннокентий Иванович:
- ст.тренер по мас-рестлингу высшей категории Нюрбинского района;
- отличник физической культуры и спорта РС (Я).

5. Дмитриев Николай Алексеевич (тренер Филиппова В.):
- отличник физической культуры и спорта РС (Я);
- мастер спорта по боксу.

6. Алексеев Айаал Рельевич:
- старший тренер по боксу;
- отличник физической культуры и спорта РС (Я);

7. Филатов Александр Михайлович:
- тренер высшей категории;
- отличник физической культуры и спорта РС (Я).

8. Николаева Элеонора Петровна:
- тренер-инструктор по национальным настольным играм "Хабылык, хаамыска", Российским спортивным настольным играм в РЦАФКиС РС (Я);
- судья республиканской категории;
- член федерации ННИ РС (Я);

9. Ушницкий Петр Петрович:
- тренер преподаватель высшей категории по шашкам;
- заслуженный работник физической культуры и спорта РС (Я) 2019г.;
- отличник физической культуры спорта РС (Я) 2015г.;
- Ветеран труда и спорта;
- Первый гроссмейстер среди инвалидов в России;
- восьмикратный чемпион России по Русским шашкам;
- судья республиканской категории по шашкам.

Номинанты

Лучший спортивный общественник:
- Васильев Евгений Гаврильевич - с. Антоновка

Лучший специалист по спорту:
- Егоров Александр Анатольевич - с. Малыкай письмо-ответ прилагается

Лучшая спортивная Федерация:
- Федерация хабылык-хамыска - Михайлова Ньургуйана Михайловна;

Участие Нюрбинских спортсменов в республиканских, районных соревнованиях по национальным настольным играм на 2020 год: 1. 6 января открытое соревнование Сунтарского улуса по "Хомуур Хабылык"- 1 место; 2. 8 февраля Чемпионат РС (Я) по ННИ в памяти А.И.Донского; 3. 14 марта Республиканский турнир по ННИ в памяти Д.Я.Федотова, посвящ.к 75-летию Победы в ВОВ; 4. 8 июня Онлайн республ. соревнование по ННИ "Ысыах Туймаада-2020", посвящ.75-летиб Победы в ВОВ; 5.2-3 июля Онлайн лично-командное соревнование среди людей с ОВЗ;, в рамках заречных и центральных групп улусов; 6. 8-9 августа Респ.Онлайн соревнование по ННИ, посвящ.ко Дню физкультурника; 7. 1 октября Респ.Онлайн соревнование по ННИ, посвящ.ко Дню Матери РС(Я); 8. 24 октября Респ.Онлайн соревнование по ННИ "Дочь - Мать" 9. 7 ноября соревнование Нюрбинского района по ННИ, с охватом 46 участников. 10. 28 ноября открытый турнир по ННИ, ко Дню декады инвалидов РС(Я); 11. 11-12 декабря Респ. онлайн соревнование по ННИ в памяти А.И.Ушницкого.

В этом году проводились лично-командные соревнования, по всем вышеуказанным соревнованиям наши спортсмены заняли призовые места , 1-3м

Лучший спортивный спонсор:
- ИП Титова Зоя Васильевна - Федерация хабылык-хамыска;

Лучший спортивный Глава муниципального района:
- с. Малыкай - Ушканов Леонид Владимирович;

Номинация "Спортивное долголетие":
- Михайлов Владимир Семенович - по итогам комиссии ФК от 22.12.2020г.

Номинация "Спортивное преодоление":
- Иванова Василина Петровна

Номинация "Спортивный прорыв года":
- Сивцев Руслан Ильич.

Материал предоставлен управлением физической культуры и спорта района.

Стопкоронавирус

Началась вакцинация

14 января поступила первая партия вакцины Спутник-V против Ковид-19 в количестве 285 доз. Процедура вакцинации полностью добровольная и бесплатная. Сначала каждого пациента вносят в специальную базу данных, после следует осмотр врача - проверяется давление, пульс, аллергический анамнез, и если противопоказания не обнаружены, пациента допускают до прививки. В данное время вакцинацию прошли 138 медработников, 3 работника Роспотребнадзора и ФФБУЗ Центр гигиены и эпидемиологии, 65 работников сферы образования, 23 работника социальной службы, в т.ч. 18 работников ДИПИ, 48 работников силовых структур, прочих - 8 чел.

Первой вакцину получила руководитель территориального отдела Роспотребнадзора Галина Николаева.

На следующей неделе ожидается поступление 400 доз вакцины. По мере поступления вакцины будет организована массовая вакцинация населения по предварительной записи, за исключением лиц до 18 лет и тех лиц, кому вакцина противопоказана.

Собств. инф.

В Якутии начали проверку из-за фейка о чипировании при вакцинации

Полиция в Якутии проводит проверку по факту распространения местной жительницей в мессенджере недостоверных сообщений о чипировании сотрудников силовых ведомств при вакцинации от коронавируса, сообщил РИА Новости представитель МВД по Республике Саха (Якутия).

"Полицией проводится проверка в отношении уроженки Сунтарского района, которая распространила в одном из мессенджеров недостоверные сообщения о вакцинации от коронавирусной инфекции. Сотрудники полиции призывают граждан скептически относиться к непроверенной информации", - сказал собеседник.

По его словам, за распространение заведомо ложной общественно-значимой информации грозит административная ответственность по статье "Распространение в СМИ, а также в информационно-телекоммуникационных сетях заведомо недостоверной общественно значимой информации под видом достоверных сообщений, создавшее угрозу причинения вреда жизни и (или) здоровью граждан".

Нарушителю грозит штраф до 100 тысяч рублей. "В отдельных случаях данные деяния могут квалифицироваться в соответствии с положениями уголовного законодательства.

Полиция призывает граждан проявлять бдительность и ориентироваться только на официальные источники информации", - добавил собеседник.

ЯСИА.

– Уопсастыбаннай түмсүүлэр –

Граннарга киирсэн иһиэххэ

Бүтүн аан дойдуну хаарыйбыт экономическэй кириисис биһиги дойдубутун да тумнугастаах тумул арыы оҥорбот. Ол да буоллар атын судаарыстыбалары кытта тэҥнээтэххэ тобуктуохтааҕар буолуох улаханнык доҕолоҥнообокко да иннибит диэки хардыылан иһэбит.

Онно холобурдар элбэхтэр уонна ааҕансуоттаан кэлэр кэми анаарар идэлээхтэр этэллэринэн пандемия уостан бардаҕына аны биир-икки сылынан урукку чөлбүтүгэр түһүөхпүт, сайдыыбыт далааһына өссө кэҥиэҕэ. Оттон онуоха диэри үп-харчы эргиирэ бытаан, угут дьыл ардаҕынан үөһэттэн быыстала суох түһэрин кэтэһиллибэт.

Өрөспүүбүлүкэбитин ылан көрдөххө алмаастан киирэр халыҥ харчы чараахаан бүддьүөт кырата суох охсууну ылла. Ити да буоллар ниэп-гаас, көмүс салаалара тэтимнээхтик сайданнар хааһына хармаана кураанахтаммата. Олортон киирэр дохуот улахан буолан "шоковай" турукка киирбэтибит, бүддьүөппүт кутталы үөскэппэт, төттөрүтүн ньир-бааччы, үүт тураан олоҕу мэктиэлиир.

Маны куйаартан хабан ылан этиллибэт - ааспыт сыл түмүгүнэн СӨ-тэ бигэ туруктаах регионнар ахсааннарыгар киирбитэ, аны туран Уһук Илин уокурукка үгүс көрдөрүүлэргэ инники күөҥҥэ сылдьабыт. Өссө чиҥэтэн биэриэххэ: субу аҕай Москваҕа ыытылыбыт Гайдаровскай форумҥа Саха сирэ сыыппара технологиятын баһылаабыт биир бастыҥ субъегынан ааттанна. Ил Дархан Айсен Николаев искусственнай интеллект хайысхатыгар өссө күүстээх үлэ барыахтааҕын эппитэ өркөн өйдөөхтөр, үрдүк сололоохтор биһирэбиллэрин ылла.

Оттон бу үчүгэй сонун иннигэр биһиги коммерческайа суох тэрилтэлэрбит дойду Президенин Гранын ыларга Уһук Илин уокурукка кыайыылааҕынан тахсыбыппыт сүргэбитин көтөхпүтэ. Бу туһунан аҕыйах тылы этэр тоҕоостоох, бэйэни арбанан буолбакка чахчыларга олоҕуран.

40 мөлүйүөнү үлэлээн ыллылар

Билэрбит курдук, бүгүҥҥү олохпутугар араас тус сыаллаах бырайыактары оҥорон куонкуруһу аастахха улуус граннарыттан саҕалаан өрөспүүбүлүкэ, дойду граннарыгар тиксэн ыра санааны кумаахыттан дьыалаҕа киллэриэххэ сөп. Бу туһаайыыга үбүлүммэтэх коммерческайа суох тэрилтэлэр таһаарыылаахтык үлэлээннэр үпкэ-харчыга тиксэллэрэ үтүө үгэскэ кубулуйда. Ол түмүгэр дьон актыыбынаһын үрдэтэр сонун тэрээһиннэр, саҥаттан саҥа сүүрээннэр үөскүүллэр, бииргэ үлэлииргэ сибээс кэҥиир, нэһилиэнньэлээх пууннар көстүүлэрэ тупсар.

Ааспыт сыл пандемиянан төһө да уустугун иһин РФ Президенин гранын куонкурсугар бары регионнартан 10 тыһ. тахса бырайыак киирбитэ. Олортон 2 тыһ. бырайыак киэҥ көрүүлээҕинэн, үрдүк таһымнааҕынан ааттанан 4 млрд. тахса солкуобайынан үбүлэнэр буолла. Оттон Саха Өрөспүүбүлүкэтиттэн социальнай хайысхалаах коммерческайа суох тэрилтэлэр 132 бырайыактары оҥорон сайаапка түһэрбиттэрэ уонна 32 бырайыак кыайыылааҕынан таҕыста, кинилэр олоххо киириилэригэр 40 мөл. солк. тахса үбүлээһин көрүллэр буолла.

Уһук Киинҥэ бу курдук РФ Президенин гранын ботуччу харчытыгар тиксибит регион суох, онон биһиги үөрүөхпүтүн эрэ сөп. Экспертэр быһаарбыттарынан, Саха сирин коммерческайа суох тэрилтэлэрин бырайыактара олох бары эйгэтин хаппыттар. Аны туран бырайыактар куонкурус ирдэбиллэригэр сөп түбэһэллэригэр өрөспүүбүлүкэҕэ оройуоннааҕы граннар үлэлиириллэрэ уоннаИл Дархан грана баара, коммерческайа суох тэрилтэлэри өйүүр өрөспүүбүлүкэтээҕи ресурснай Киин өйөөбүлэ олук уурбуттара бэлиэтэннэ.

Бырайыактар ааспыт сыл уратытынан доруобуйа харыстабылыттан саҕаламмыттар, салгыы кырдьаҕастарга-кыамматтарга туһуламмыттар, историяны, культуураны, норуоттар доҕордоһууларын, экологияны о.д.а. уобаластары таарыйбыттар. РФ Президенин гранын сүүйэргэ Саха сирин 22 улууһа көхтөөхтүк кыттыбыт, саамай элбэх бырайыагы Горнайдар коммерческайа суох тэрилтэлэрэ оҥорбуттар, киниттэн Хаҥаластар, Кэбээйилэр, Мииринэйдэр уонна Нерюнгрилар да хаалсыбатахтар.

Хомойуох иһин биһиги Ньурбабыт бу сырыыга ааттаммата, ол төрүөтэ COVID-19 биһиэхэ уһун кэмҥэ балай да ыараханнык сатыылаабыта буолар. Ити да үрдүнэн олохтоох ыччат түмсүүлэрэ, атын коммерческайа суох тэрилтэлэр "Мы вместе" акцияҕа кыттыылара үрдүгүнэн өрөспүүбүлүкэҕэ сиэрдээхтик сыаналанар.

Билигин ыарахан салгын арыый уҕарыаҕа, вакцинация саҕаланна, онон РФ Президенин гранын ыларга бырайыактары оҥоруурга коммерческайа суох тэрилтэлэр сэниэлээхтик ылсыһалларыгар кыахтар үөскүөхтэрэ, онон өрөйөн-чөрөйөн биэриэҕиҥ дуу.

Мичилина Никифорова бырайыактарга үөрүйэх

РФ Президенын гранын 1 түһүмэҕэр сайаапкалары хомуйуу ааспыт сыл балаҕан ыйын 1 күнүттэн алтынньы 15-гэр диэри буолта. Иккис түһүмэххэ бырайыактар олунньу 1-тыттан кулун тутар 15 күнүгэр диэри киириэхтээхтэр. Бу туһунан Маар баһылыгын солбуйааччыта М.В. Никифорова олус үчүгэйдик билэ сылдьара эрэл кыымын сахта.

Мичилина Васильевна туох да киэркэтиитэ суох баары баарынан эттэххэ "идеялар генераторларынан" аатталаан аатталар. Олохтоохтор кэпсииллэринэн кини нэһилиэк олоҕор сонун сүүрээннэри киллэриигэ биир бастыҥ иилээччи-саҕалаачы буоларын таһынан саҕалаабытын тиһэҕэр тиэрдэринэн уратылаах. Билэбит, сорохтор өрүкүйэн баран уостан-умуллан хаалааччылар, оттон Мичилина Васильевнаҕа маннык көстүү кыл да түгэнэ ыалдьыттаабат киһитэ. Маардарга эдэр ыччат түмсүүтүн Дина Семеновна бэркэ салайар, коммерческайа суох тэрилтэ баар. Баар эрэ буолуо дуо, баһылык солбуйааччыта этэринэн, тэрилтэ улуустааҕы, өрөспүүбүлүкэтээҕи граннарга мэлдьи кэриэтэ кыттан кыайыы көтөллөнөрө аҕыйаҕа суох.

Холобур, "Активисты долголетия" бырайыак оҥоһуллан куонкуруска кыайан 2016 с. кырдьаҕастарга хайыһардар, скандинавскай хаамыы баалкалара ылыллыбыттара. Аҕам саастаахтар саас буолла да хайыһарга тураннар дуоһуйуу ылаллар, доруобуйалара тупсар, олоххо тапталлара күүһүрэр. Сыл-хонук, хайыһардар эргэрдилэр, онтон аҕа көлүөнэ үөрбэтэ өйдөнөр.

Мичилина Васильевналаах бырайыак суруйа охсоллор, ол түмүгэр АЭБ граныгар тиксэллэр. Ааспыт сылга инньэ гынан 5 устуука хайыһар комплега ылыллан Дьокуускайга "Спорт мастерга" харалла сытар, сотору аҕалыахтаах. Үчүгэй сонунтан Маар пенсионердара мэктиэтигэр, атахтара сири билбэттии үөрэ сылдьаллар.

Санаттахха, икки сыллааҕыта Мичилина Никифоровалаах РФ Президенин граныгар "Профилактика правонарушений в муниципальном образовании" диэн бырайыактара кыайыылаах тахсыаҕын сыччах 2,5 балл эрэ тиийбэтэҕэ. Мантан кинилэр санаалара түһэн "гран, бырааһаай" диэбэттэр, үчүгэй өттүнэн өһөс санааны киллэрэн быйылгы куонкуруска хайаан да киирсиэхпит диэн булгуруйбаттыы быһаарбыттар.

Ааспыт кэм диэки өссө хайыһан ылыахха. Түөрт сыллааҕыта Маардар улуус баһылыгын гранын ыланнар "Ийэҕэ сүгүрүйүү" скверин өрөспүүбүлүкэҕэ бастакынан арыйбыттара. Былырыыҥы бырайыак - велотрек тутуута 200 тыһ. солк. суумалаах оройуон субсидиятын ылары тосхойбута. Бырайыак уратыта тутууну кыргыттар ыытыахтаахтарыгар туһаайыллыбыта. Ол да быһыытынан "Девочки сказали - девочки сделали" буолта - маһы ыллаппат уонна хаамтарбат эрэ кэрэ аҥардар, уус кыргыттар Анетта Григорьева, Маайа Антонова көрүөх бэтэрээтигэр аһара бөҕө-таҕа велотрегы оҥоро охсубуттара, оҕо-аймах, ыччат махталын ылыахтарын ылтара. Анетта "Көмүс иннэ" да бириэмийэни ылыан сөптөөх талба талааннаах иистээх иистэнньэҥ, ити да буоллар ордук уһанарын сөбүлүр. Дьаһалта социальнай хантараакка квота эбии туруорсан кинини киллэттэрбитэ, онон соторунан кини уһанар мастарыскыайданыаҕа.

Мичилина Васильевна бырайыагынан 2020 сылга Маарга 5 үлэһиттээх бытовой өҥөлөрү оҥорор киин аһыллыбыта дьонусэргэни олус абыраата. Маны таһынан эмиэ кини үгүс сыратын уурбут "Үрэххэ сүгүрүйүү" скульптурата оҥоһуллан Маар биир кэрэ миэстэтинэн буолла, бетон оҥоһугу биир дойдулаахтарын дьоҕус тэрилтэтэ оҥорбута. Үбүлээһинэ - Тыа сирин кэлимник сайыннарыы бырагырааманан. Инникитин баһылык солбуйаачыта эппитинэн федеральнай "Бүлүү" айан суолугар турарынан кини өссө тупсарыллан оҥоһуллуохтаах.

Үөһэ Маар ыччаттарын түмсүүтэ аһара көхтөөхтөрүн эппиппит. Холобур, кинилэр Кыайыы 75 сылыгар Бэтэрээннэр обелисктарын бэйэлэрин үптэринэн уонна күүстэринэн өрөмүөннээннэр нууччалаатахха дьиҥнээх "достопримечательность" буолан турар. Оттон "Елки добра" акция чэрчитинэн 60 оҕо Моруос Оҕонньор бэлэҕин тутан үөрбүттэрэ билиҥҥэ диэри умнуллубат.

Туомтуу баайан кэриэтэ эттэххэ, Маардар бырайыактарга үлэлээһиҥҥэ атын нэһилиэктэргэ холобур буолуон сөп. Оттон Мичилина Никифорованы ыаллыы түөлбэлэр ыҥыраннар бырайыактары оҥоруурга сүбэ-ама ыллахтарына граннарга киирсии далааһына кэҥиэҕэ.

ъ

Антон Тобонов ыра санаата

Хорула эдэр ыччатын түмсүүтүн былырыыҥҥыттан Антон Тобонов салайар уонна хайы-сах олохтоохтор махталларын ылла. Сэрэйбиккит курдук 60+ саастаахтарга араас көмөлөрү оҥорууга ыччаттар олорон туран да ылбатылар. Волонтердар билиҥҥэ диэри үлэлииллэр.

Саҥардыыта үлэ үөһүгэр түспүт киһилиин кэпсэтиини Президент граныттан буолбакка ыччат актыыбынаһыттан саҕалаатыбыт уонна истэ үөрдүбүт. Ол курдук нэһилиэк олоҕор ыччат көҕө-нэмэ үрдүк буолан уустуктар курсуйбакка кылгас кэминэн туоратыллаллар эбит. Холобур, Хорулаҕа ыытыллар тутууларга пандемиянан сибээстээн үлэһит илиигэ наадыйыы кыһалҕата күөрэс гыммыта Үлэлиэн баҕалаах ыччаттар тута онно дьиэҕэ киирэннэр күн бүгүҥҥэ диэри тиритэ-хорута сылдьаллар, дохуот киллэринэллэр, ахсааннара сүүрбэччэ.

Эбиитин дьаһалталыын биир ситимҥэ үлэлээһин түмүгэр 2 эдэр ыал социальнай хантараагынан туһанар кыахтаммыттар, сорохторо номнуо нэһилиэнньэҕэ өҥө оҥоруутун саҕалаабыттар. Урут Тит Михайлов диэн эдэр киһи шиномонтаж арыйбыта көдьүүстээҕэ толору көһүннэ.

Ыччат салайааччыта Антон Тобонов: "Соторутааҕыта аҕай өрөспүүбүлүкэ коммерческайа суох тэрилтэлэрэ РФ Президенин граныгар тиксибиттэрин билэн бэйэбит ылбыт курдук үөрдүм. Кырдьыга, биһиги да тэрилтэ арыннахпытына граннарга үлэлэһиэ этибит, бу туһунан толкуйу тобуларга санаа киирдэ. Билэҕин, Хорулаҕа саха фольклора - олоҥхо, тойук уутуйан үөскээбит түөлбэтэ, аны туран матырыйааллар да син баалар. Онон тута Президент граныгар да буолбатаҕын иһин төрүт култуура хайысхатынан улуус, өрөспүүбүлүкэ граннарыгар киирсэн көрдөрбүт улахан дьыала буолуо этэ.

Урукку видеоустуулары сыыппараҕа көһөрүөххэ сөп уонна виртуальнай эйгэҕэ таһааран хабар ыырын лаппа кэҥэтиэххэ. Билиҥҥи кэмҥэ дьиэҕэ олорон өрөспүүбүлүкэ, дойду, омук сирдэрин музейдарын көрөргө толору кыахтар бааллар. Оттон биһиги Хорулабыт талба талааннаахтарын төһөлөөх сэргиэхтэр, биһириэхтэр этэй... Онон сыыйа-баайа бу дьоммутун үйэтитии уонна киэҥник биллэрэр туһугар үлэлэһиэхпитин наада," - диэтэ. Олус сөптөөх этии уонна кини хайаан да олоххо киириэҕэ диэн эрэниэххэ.

...Оройуоҥҥа коммерческайа суох тэрилтэлэр эбиллэн иһиэхтэрэ уонна кинилэр көҕүлээһиннэринэн дьон-сэргэ олоҕо тупсарыгар саҥаттан саҥа кыахтар баар буолуохтара. Оттон олор ортолоругар инники эрээккэ эдэр ыччат иһэрэ номнуо мин харахпар көстөргө дылы.

Афанасий ИВАНОВ.

– Стопкоронавирус –

Минздрав Якутии утвердил план вакцинации от коронавируса на первый квартал 2021 года

Министерство здравоохранения Якутии в целях профилактики новой коронавирусной инфекции COVID-19, в соответствии с Федеральным законом "Об иммунопрофилактике инфекционных болезней", утвердило план вакцинации против новой коронавирусной инфекции на первый квартал 2021 года.

По состоянию на 19 января в Якутию для профилактики инфекции, вызванной SARS-CoV-2, поступило свыше 5,2 тысяч доз вакцины, в том числе: "Sputnik V" - более 4 тысяч, "ЭпиВакКорона" - порядка 1,2 тысяч доз. На сегодня вакцинировано свыше 2,7 тысяч человек, в том числе вакцинами: "Sputnik V" - свыше 2,5 тысяч якутян, "ЭпиВакКорона" - более 200, ревакцинацию получили - чуть менее 590 граждан. На 19 января имеется в наличии порядка 2,5 тысяч доз: в том числе: "Sputnik V" - более 1,5 тысяч доз, "ЭпиВакКорона" - менее 1 тысячи.

По планам Министерства здравоохранения России, до февраля 2021 года включительно в республику должно поступить в общей сложности 69,5 тысяч доз вакцины против COVID-19. Первая партия вакцины для профилактики новой коронавирусной инфекции - "Гам-Ковид-Вак" - в количестве 42 доз поступала в регион в сентябре. Первыми ее получали медицинские работники. У всех получивших вакцину в настоящее время образовались специфические IgG-антитела к белку S коронавируса SARS-CoV-2 и вируснейтрализующие антитела.

Данная вакцина не имеет живых вирусов коронавируса. Действующим веществом являются рекомбинантные аденовирусные частицы. Как написано в инструкции вакцины, нежелательные явления бывают преимущественно легкой или средней выраженности, в первые-вторые сутки могут быть кратковременное общее недомогание: непродолжительный гриппоподобный синдром с ознобом, повышением температуры тела, артралгией, головной болью и общим недомоганием, а также местные проявления - болезненность в месте инъекции, гиперемия, отечность. Вакцина для профилактики новой коронавирусной инфекции ставится двухкратно - с интервалом 21 день. Иммунитет после вакцинации сохраняется минимум на два года.

Переболевшим новой коронавирусной инфекцией вакцинация проводится через шесть месяцев, так как у переболевших уже есть антитела.

Министерством здравоохранения РФ утверждена категория приоритетной вакцинации против COVID-19, это: взрослые, работающие по отдельным профессиям и должностям (работники медицинских и образовательных организаций, организаций транспорта, энергетики и сферы представления услуг); вахтовые работники, сотрудники правоохранительных органов, государственных контрольных органов в пунктах пропуска через государственную границу, работники организаций социального обслуживания и многофункциональных центров, государственные гражданские и муниципальные служащие; военнослужащие, лица, подлежащие призыву на военную службу; обучающиеся в профессиональных образовательных организациях и образовательных организациях высшего образования старше 18 лет, волонтеры, люди с хроническими заболеваниями, в том числе с заболеваниями бронхолегочной системы, сердечно-сосудистыми заболеваниями, сахарным диабетом и ожирением, а также граждане, проживающие в организациях социального обслуживания.

Основными противопоказаниями к вакцинации являются: гиперчувствительность к какому-либо компоненту вакцины, тяжелые аллергические реакции в анамнезе, обострение хронических заболеваний, беременность и период грудного вскармливания, возраст до 18 лет и тяжелые поствакцинальные осложнения, если они были после предыдущих прививок.

Вакцину пока не ставят несовершеннолетним гражданам до 18 лет. Вакцинация против новой коронавирусной инфекции проводится только в медицинских организациях, имеющих соответствующую лицензию на проведение профилактических прививок.

Для того, чтобы получить вакцинацию, организации должны выйти на прикрепленную поликлинику и подать заявку на вакцинацию с указанием количества человек. Соответственно, поликлиника их ставит в план и назначает дату и время вакцинации. Таков же алгоритм действий у граждан. Надо обратиться в ту поликлинику, где вы прикреплены. Напомним, что вакцина является бесплатной.

Улусмедиа.

– 2021 сыл улууска – Үөрэҕирии сыла –

Оскуолабыт барахсан

1970 сыллаахха Ньурба бөһүөлэгэр саҥа 3 №-дээх аҕыс кылаастаах оскуола аһыллыбыта. Ол сабыс-саҥа, сып-сырдык, ыпыраас, сып-сылаас дьиэҕэ биһиги икки сыл үөрэммит дьоллоохтор буолабыт. Оскуола бастакы дириэктэрэ Егоров Михаил Софронович, завуч Иванов Алексей Алексеевич уонна учууталларбыт нуучча тылыгар Алексеева Светлана Николаевна, Афанасьева Елена Ивановна, математикаҕа Иванова Зоя Тимофеевна, Бобылева Александра Ивановна, уруһуйга, черчениеҕа Григорьев Аскалон Никифорович, саха тылыгар Иванова Мария Петровна, историяҕа Иванова Ольга Прокопьевна, географияҕа Иванова Христина Аксентьевна, химияҕа Иванова Валентина Владимировна, физикаҕа Кучеренко Любовь Ивановна, биологияҕа Иванова Татьяна Ивановна, физкультураҕа Вшивков Эдуард Леонидович, омук тылларыгар уонна кылаас салайааччыларынан эдэркээн Червякова Светлана Васильевна, Семенова Людмила Егоровна олус үчүгэйдик үөрэх дьылын саҕалаан, куруук баар оскуолаҕа үөрэтэ сылдьар курдук үлэлээн барбыттара. Начаас ыккардыгар бары биир ыал курдук түмсүүлээх оскуола олоҕо саҕаламмыта. Балаҕан ыйыттан маҥнай утаа оскуолабыт аһыллыар диэри урукку үөрэммит оскуолабытыгар туспа кылаастарга арахсан үөрэммиппит. Саҥа оскуола үлэҕэ киирэригэр биһиги оччотооҕу оҕолор сэмэй кылааппытын киллэрэн, элбэхтик субуотунньуктаан сууйуу-сотуу, бэлэмнэнии үлэтигэр үөрэ-көтө кыттыбыппытын билигин да олус үчүгэйдик саныыбыт.

Ньурба 3 №-дээх аҕыс кылаастаах оскуолата мэлдьи инники күөҥҥэ сылдьара. Ол курдук В.И. Наумов аатынан пионерскай дружина араас сбордарга, куонкурустарга, спортивнай хамаандалар күрэхтэһиилэргэ, бүтүн кэлэктиип социалистическай куоталаһыыларга куруук бириистээх миэстэлэргэ тиксэллэрэ. Биһиги улахан кылаастар буоламмыт ол тэрээһиннэргэ барытыгар актыыбынай кыттыыны ылар-быт.

Биһиги үөрэммит 8 "б", 8 "в" кылаастарбыт салайааччылара Червякова С.В., Семенова Л.Е. Иркутскай куоракка Хо-ши-мин аатынан омук тылын институтун бүтэрэн кэлбит эдэркээн учууталлар этэ. 40 сыл учууталлаан кэллим да кинилэр курдук омук тылын уһулуччу баһылаабыт учууталы көрсө иликпин диэтэхпинэ оройуон омук тылын саастаах учууталлара сөпсөһүөхтэр этэ дии саныыбын. Людмила Егоровна хайдах курдук ыарахан немец тылын грамматикатын үөрэппит оҕолоругар иҥэрбитин, биллэрбитин, Светлана Васильевна английскайдыы сөҕүмэр ыраас саҥатын, оҕолору омуктуу кэпсэтиигэ дьаныһан туран дьарыктыырын бары билиҥҥэ диэри саныыллар, ахталлар, махтаналлар. Учуутал идэтин талбыт оҕолор кинилэр холобурдарын үлэлэригэр туһаналлар. Кылаас салайааччыларын быһыытынан биһигини элбэх үчүгэйгэ үөрэппиттэрин-такайбыттарын билиҥҥэ диэри олохпутугар туһана, саныы-өйдүү сылдьабыт.

Биһиги 1972 сыллаахха икки кылаас буолан 3 №-дээх оскуолабытын бүтэрэн Ньурба 1 №-дээх орто оскуолатыгар биир кылаас буолан холбоспуппут. Кылааспыт салайааччытынан немец тылын учуутала Романов Революй Константинович ананан олус бэркэ үөрэнэн 1974 сыллаахха орто оскуоланы бүтэрэн олох киэҥ аартыгар үктэммиппит. Ол дьыл учуутал идэтин талан Саха Государственнай Университетын омук тылын факультетын немец тылын салаатыгар үөрэххэ киирэн 1980 сыллаахха бүтэрэн төрөөбүт оройуоммар үлэбин саҕалаабытым.

Бастаан Ньурба иһигэр миэстэ суох буолан Чаппанда, Антоновка, Ньурба 2 №-дээх оскуолаларыгар солбукка английскай, немец тылларын учууталынан үлэлээн баран, 1983 сыллаахха бэйэм оскуолабар, миэстэ тахсыбытыгар дьэ оннубун булан учууталлыыр үлэбин салҕаабытым. 2005 сыллаахха хаарыаннаах, дириҥ историялаах үһүс оскуолабытын сабан, икки оскуоланы холбоон Ньурба куорат иккис нүөмэрдээх орто оскуолата аһыллыбыта.

Билигин оскуолабыт Михаил Софронович Егоров аатын сүгэр буолуоҕуттан биһиги саастаах учууталлар санаабыт көннөүөрэн, өрө көтөҕүллэн үлэлии-хамсыы сылдьабыт. Саҥа оскуола аһыллыаҕыттан номнуо 15 сыл ааспыт. Оскуола иһигэр профком председателинэн, чилиэнинэн элбэх сылларга үлэлиир буолан 2, 3 оскуола бэтэрээн учууталларын кытта куруук билсиһэ, алтыһа турабыт, үөрүүбүтүн-хомолтобутун тэҥҥэ үллэстэбит. Улахан, бэлиэ бырааһынныыктарга оскуолаҕа күндү ыалдьыт буолан, санаа курдук бэлэх-туһах тутан, уруккуну-хойуккуну саналаан, ыллаантуойан, арыт үҥкүүлээн-оонньоон, үөрэнкөтөн тарҕаһабыт.

М.С. Егоров аатынан Ньурба куорат 2 №-дээх орто оскуолатыгар 3 оскуолаттан утумнаан билигин ситиһиилээхтик үлэлии сылдьаллар: география учуутала Капустина Мария Андреевна, нуучча тылын учууталлара Петрова Марианна Михайловна, Иванова Ольга Матвеевна, Николаева Ирина Михайловна, Лебедева Евгения Сергеевна, алын кылаас учууталлара Ефремова Наталья Гаврильевна, Иванова Людмила Тимофеевна, үөрэнээччибит Чиряева Айталина Аяловна, омук тылын учуутала Григорьева Валентина Дмитриевна, технология учуутала Иванова Марина Алексеевна, химия учуутала Григорьева Марианна Владимировна, биология учуутала Васильева Ангелина Васильевна, изо уонна черчение учуутала Егорова Евдокия Христофоровна. Бары оскуола убаастанар, үрдүкү уонна уһулуччу үрдүк категориялаах учууталлара, 3 оскуола аатын түһэн биэрбэт үлэһит дьоннор.

Бастаан 3 оскуолаҕа үөрэммит оҕолортон биһиги аҕалара буоламмыт эдьиийубаай аатыран балтыларбытын-бырааттарбытын кытта билиҥҥэ диэри олус үчүгэй, чугас сыһыаннаахпыт. Көрсүһэ түстэрбит оскуолабытын, учууталларбытын ахтыһабыт, хайдах-туох олорорбутун билсиһэбит, эдьиийдии-убайдыы истиҥник сыһыаннаһабыт. Оччотооҕу оҕолортон биллэр-көстөр, үрдүк ситиһиилээх үлэһит дьон буолбут элбэх. Ол курдук элбэхтэн сороҕун аатаатахха: Федоров Александр Николаевич (бииргэ үөрэммит кылааспыт оҕото) - географическай билим дуоктара, мерзлотоведение институтун отделын салайааччыта, Григорьева Антонина Афанасьевна - педагогическай билим дуоктара, Ил Түмэн депутата, Федоров Евгений Николаевич - өр сылларга өрөспүүбүлүкэ салайар аппараатын үлэһитэ, билигин КБХ бэрэссэдээтэлэ, Яковлев Борис Васильевич - физика билимин дуоктара, СВФУ преподавателэ, Николаева Римма Семеновна - "Эмп" аптека ситимин дириэктэрэ, Николаева Варвара Семеновна - "Сардаана" фабрика дириэктэрэ, Николаева Валентина Дамдиновна - педагогика билимин кандидата уо.д.а.. Сити курдук аҕа турдахха 3 оскуолатын аатата сылдьар, дьоҥҥо убаастанар үлэһиттэр олус элбэхтэр.

Биһиги кылаас оҕолоро бары идэлээх үлэһит буолан норуот хаһаайыстыбатын араас салааларыгар ситиһиилээхтик үлэлээн-хамсаан, үксүлэрэ бочуоттаах сынньаланҥа олороллор. Бары киирбит тэриллэригэр таһаарыылаахтык, уһуннук үлэлээн кэлбит дьоннор. Бэлиэтээн эттэхха Кириллин Анатолий Степанович Россия геологиятын, Анисимов Будимир Васильевич Россия тутуутун үтүөлээх үлэһиттэрэ, Сотникова-Афанасьева Наталья Николаевна, Петрова-Иванова Тамара Ивановна, Корнилова Ольга Никифоровна - Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэҕириитин туйгунара, Россия уопсай үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһиттэрэ буолан билиҥҥэ диэри Өрөспүүбүлүкэбит сайдарыгар бэйэлэрин сэмэй кылааттарын киллэрсэн үлэлии сылдьаллар.

Үһүс оскуолаҕа үлэлии кэлээт Мария Ивановна Даниловаттан кылаас салайааччытын быһыытынан туппут оҕолорбун, 1995 уонна 2003 сылларга 7 сыл илдьэ сылдьан, бэйэлэрэ этэллэринии иккис ийэ курдук бүөбэйдэһэн оскуоланы бүтэттэрбит оҕолорбун олус истиҥник, чугастык саныыбын. Махтанабын кинилэр оскуоланы бүтэрбит бэлиэ сылларын бырааһынныыктарыгар бочуоттаах ыалдьытынан ыҥырадыгар. Үөрэппит оҕолорум үчүгэйдик үлэлии-хамсыы сылдьалларын, ситиһиилэммиттэрин, ыал буолан бэркэ олороллорун истэн олус диэн үөрэбин. Элбэх сыллар-күннэр да аасталлар үөрэ көрсөн дорооболомоҥ, кэпсэтэн аастахтарына сүрдээҕин астынабын, дуоһуйабын.

БЕЛЕНКОВА Людмила Егоровна,
Ньурба 3 №-дээх оскуолатын
1972 сыллаҕы выпускнига,
1983-2005 с.с. немецкай тыл учуутала,
МБОУ "НСОШ №2 имени М.С.Егорова"
социальнай педагога,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин
үөрэҕириитин туйгуна,
Россия уопсай үөрэхтээһинин
Бочуоттаах үлэһитэ.

– Уопсастыбаларга –

Саҥа дьыллааҕы күөх уот сандаарда

Ахсынньы 28 күнүгэр Ньурбатааҕы көрбөттөр уопсастыбаларыгар куйаар ситимин нөҥүө онлайн "Күөх уот" буолан аста. Бырааһынныыгы уопсастыба бэрэссэдээтэлэ Яковлева С.С. эҕэрдэ тылынан аста. Уонна тылы Ньурба оройуонун баһылыгар Иннокентьев А.М. биэрдэ.

Эҕэрдэлэрин салгыы эттилэр: улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Уларова А.М., улуустааҕы социальнай харалта управлениетын салайааччыта Находкина И.А., улуустааҕы ГИБДД начальнига Петров А.А., улуустааҕы спорткомитет салайааччыта Алексеев Р.А..

Эҕэрдэ кэнниттэн Айыллаана Степанова ураты намчытык пианиноҕа оонньоон бэйэтин эҕэрдэ ырыатынан бырааһынныыгы киэргэттэ. Бу кэнниттэн араас дьэрэкээн, бииртэн биир сонун куонкурустар саҕаланнылар: "Саҥа дьыллааҕы истиэнэ хаһыатын күрэҕэ", "Зимние фантазии" түннүк киэргэтиитин күрэҕэ, "Лучший Дед Мороз", "Лучшая Снегурочка" күрэхтэр. Киин бибилэтиэкэ внестационарнай отделын бибилэтиэкэрэ Петрова А.Н. "Саҥа дьылы атын норуоттар хайдах бырааһынныыктыылларый" диэн иһитиннэриитэ, "Алыптаах Саҥа дьыл" диэн эҕэрдэтэ сүргэни көтөхтө, сэргэхситтэ.

Араас өрөспүүбүлүкэтээҕи куонкурустар кыайыылаахтара, уопсастыба киэн туттар эдэр киһитэ Ольга Маччаева "Саҥа дьылым алгыһа" диэн Сайа хоһоонун олус иһирэхтик, долгутуулаахтык аахта. Ыраах Таганрог куораттан биир дойдулаахпыт Алексей Васильев кэргэнэ Ольгалыын видеонан эҕэрдэлээтилэр. Нуучча чулуу кыыһа Ольга дэгиттэр талаанынан сөхтөрдө. Бэйэтин хоһоонун аҕан, кэрэ куолаһынан ыллаан дьикти иэйиигэ куустардылар.

Дьэ онтон бырааһынныык кэтэһиилээх, долгутуулаах түгэнэ үүннэ! Куонкурустар түмүктэрин дьүүллүүр сүбэ иһитиннэрдэ. Истиэнэ хаһыатын күрэҕэр 1 миэстэни Маалыкайтан Васильева Э.И. эрэллээхтик ылла. 2021 сыл символа Оҕус макеттаах хаһыатыгар сыллааҕы ситиһиилэрин, баҕа санааларын ис киирбэхтик ураннаан суруйбут.

2 миэстэни Ньурбаттан Ксенофонтова А.В. араас мозаиканнан дьикти кыраһыабайдык, эмиэ оҕус макеттаах хаһыата ылла. Сыл устата дьиэ кэргэнэ ханна сылдьыбыттарын, туох ситиһиилэммиттэрин, баҕа санааларын суруйбут. 3 миэстэни Чуукаартан Казакова И.Е. ылла.

"Зимние фантазии" түннүк киэргэтиитин күрэҕэр 1 миэстэни Ксенофонтова А.В. ылыан ылла. Олус сиэдэрэйдик, баай фантазиялаах түннүгүн киэргэппитэ сөхтөрдө. 2 миэстэ Васильева Э.И. араастаан сиэдэрэйдик кырыйбыт фигуралардаах түннүгэ буолла. 3 миэстэни Маартан Лазарева Е.Н. наһаа нарын, куруһуба хаардаах түннүгэ ылла. Ньурбачаантан көхтөөх, актыыбынай кыттааччы Тихонов С.Н., Антоновкаттан Санников Н.С., Степанова С.С. биһирэбил бириитинэн бэлиэтэннилэр.

"Лучшая Снегурочка" күрэхтэ өрүү даҕаны актыыбынай позициялаах Ксенофонтова А.В. 1 миэстэни эрэллээхтик ылла, 2 миэстэ Чуукаартан уопсастыба ыытар үлэтин мэлдьи өйүүр, өйдүүр сэргэх киһи Казакова И.Е. буолла. "Лучший Дед Мороз" күрэх кыайыылаҕынан уопсастыба биир бастыҥ кыттааччыта Антоновкаттан Санников Н.С. буолла.

Ити курдук сарсыарда 11 чаастан саҕаламмыт бырааһынныыктааҕы "Күөх уот" киэһэ 4 чааска үөрүүнэн-көтүүнэн, махтал истиҥ тылларынан түмүктэннэ.

Бэйэбит информ.

– Сонун –

Жаутыковскайдааҕы олимпиадаҕа ситиһиилээхтик кытынна

Быйылгы саҥа үөрэх дьылыгар, тохсунньу ый саҕаланыытыгар Саха сириттэн өрөспүүбүлүкэтээҕи лиссиэй-интэринээт үөрэнээччилэрэ Казахстан өрөспүүбүлүкэтигэр Алматы куоратыгар куйаар ситимин нөҥүө ыытыллыбыт норуоттар икки ардыларынааҕы Жаутыковскайдааҕы олимпиадаҕа информатикаҕа, математикаҕа уонна физикаҕа хамааданан уонна биирдиилээн күрэхтэһиигэ ситиһиилээхтик кытыннылар.

Ньурбаттан төрүттээх, өрөспүүбүлүкэтээҕи лиссиэй-интэринээт үөрэнээччитэ, Жаутыковскайдааҕы олимпиада икки төгүллээх, быйылгы олимпиадаҕа боруонса мэтээлинэн, III-с истиэпэннээх дипломунан наҕараадаламмыт Никита Семенов бэйэтин уонна олимпиада туһунан билиһиннэрэр.

- Быйылгы олимпиада пандемиянан сибээстээн, ыраахтан кыттыы быһыытынан ыытылынна. Маннык хабааннаах олимпиадаҕа өрөспүүбүлүкэтээҕи лиссиэй-интэринээт иккис сылын хамааданан кыттар. Быйылгы олимпиадаҕа Казахстантан, Арассыыйаттан, Румынияттан, Сербияттан, Кыргызстантан, Арменияттан, Грузияттан барыта 1000-тан тахса, информатикаҕа 270 оҕо кытынна. Олимпиада түмүгүнэн физикаҕа Стас Новиков - үрүҥ көмүс, математикаҕа Андрей Замятин уонна Айаал Серов - боруонса, информатикаҕа мин Тимур Зыковтыын боруонса мэтээллэри ылары ситистибит. Ааспыт сыллааҕы олимпиадаҕа 4 боруонса мэтээли дойдубутугар аҕалбыппыт.

Мин Ньурбаттан төрүттээхпин, Ньурбатааҕы 3 №-дээх оскуолаҕа алын сүһүөх кылааһыгар үөрэммитим. 5-тэн-9-ка диэри Ньурбатааҕы техническэй лиссиэйгэ, иккис сылбын өрөспүүбүлүкэтээҕи лиссиэй-интэринээккэ үөрэнэбин. Сайын, күһүн, кыһын эрчиллии лааҕырыгар дьарыктанарбытыгар биһигини информатикаҕа Павлов Никифор Никитич дьарыктыыр, маны сэргэ хас биирдии предметтэринэн учууталлар дьарыктыыллар, - диэн кэпсээтэ.

Түмүккэ Никита лиссиэйи бүтэрдэҕинэ программист үөрэҕэр үөрэниэн, бу идэни баһылыан баҕарарын туһунан эттэ.

Антонина СЕМЕНОВА.

Бу суругу мин өссө 3-4 сыллааҕыта ыытыахтааҕым, Ньурбатааҕы ОДьКХ исписэлиистэрин профессиональнай таһымнарыгар, үлэлэригэр эппиэтинэстээх сыһыаннарыгар бүк эрэнэммин, бириэмэбин халтайга аһарбыппыттан олус кэмсинэбин. Устуоруйата уһун эрээри, ис хоһооно судургу. Ол киинтэн ититии өнөтүн хаачыстыбатын боппуруоһа.

ЖКХлардыын алтыһыым саҕаланыыта

2017 с. икки этээстээх саҥа дьиэбин ситэрэн киинтэн ититии ситимигэр холбоппутум. Ол иннигэр эргэ дьиэбэр уонтан тахса сыл электробойлердаах этим. Хомойуох иһин, бу сыл тымныытыттан иҥнэн саҥа дьиэбэр киирбэтэҕим. Дьиэм температурата тоһуттар тымныыларга 9 кыраадыс этэ, сылааска 15-16 буолара. Системам хампы тоҥуо диэн ыксаан, ОДьКХ исписэлиистэрин ыҥыран көрдөрбүппэр, системабын барытын чинчийэн баран, дьиэҥ иһигэр подачатын, обраткатын турбаларын пластигынан тардыбыккын, биричиинэтэ ол диэн быһаарбыттара. Ол кыһын араас коммунальщиктар миэхэ элбэхтэ сыбыытаабыттара. “Насос холбоннуҥ дуо? Ити өрүс үрдүгэр турар Гераймович дьиэтин система тоҥон тоҕо барбыт, эйигиттэн быһыылаах”, - диэн аан бастаан сылдьыбыт бэрэбиэркэһиттэн саҕалаан, трассаҕа саахал таҕыстаҕын аайы дьуһуурунай сменалар ааммын саппат буолбуттара, кураанах турар дьиэни аанын астаран көрөн тахсарга модьуйаллара. 2018 с. олунньутугар кыыһым кэллиэгэтэ Накыынтан поверенная пирометры аҕалан магистралга врезкаламмыт турбам уутун температуратын кээмэйдээбитэ, 45 кыраадыһы көрдөрбүтэ. Ону ЖКХ-ларга тиэрдибиппин, бэрэбиэркэлиэх буолбуттара да, ол онон хаалбыта, түмүгүн эппэтэхтэрэ.

2018 сыл сайыныгар подачабын, обраткабын тимир турбаларга уларыттарбытым. Дьэ уонна сылыйар инибин диэн өрө тыынан, ол күһүн саҥа дьиэбэр киирбитим. Балаҕан ыйыгар күүскэ оттубаттар диэн, кырдьаҕас ийэлээх буоламмын, отоплениебар бойлербын холбоон бэрт сылаастык олорбутум. Онтон алтынньы ортотуттан системабын центральнайга көһөрбүтүм. Дьэ, онтон ыла термометры кытаанахтык кэтээһин-манааһын саҕаламмыта. Сорох күннэргэ дьиэм отой 14-15 кыраадыс буолан барда, ол аайы мин обогревателлэри үөһээаллараа сосуһуу бөҕө. Ахсынньыга-тохсунньуга дьиэм отой иэдэйдэ, 10-12 кыраадыс буолуталаата. Туохтан маннык буоларын билээри ити кэмтэн бүгүҥҥэ диэри ОДьКХлары кытта сирэй көрсүһүү, быыстала суох төлөпүөнүнэн кэпсэтии, ыалларбыттан хайдахтарын-туохтарын сураһыы сэниэбин эстэ. ЖКХлары кытта сибээһим ыбылы бэргээн, араас хамыыһыйалар, бэрэбиэркэһиттэр тиһигин быспакка мин дьиэбэр орох оҥоһуннулар, АДС диспетчердэрин ортолоругар “сатамматах дьахтар” диэн мөкү аатынан билинним быһыылаах. Барахсаттар эрийдэхпинэ куоласпыттан энчирэппэккэ билэллэр: “Эмиэ эн дуо? Туох буоллуҥ? Сурунаалга суруйдубут”, - диэн, өрө тыынаат, сүрэҕэлдьэбиттии аат эрэ харата хоруйдаан абырыыллар. Кырдьык да, бу үс-түөрт сыл устата дьону сылаттым быһыылаах диэммин бэйэбин буруйданыах санаа төбөбөр эмиэ охсуллан аһар. Оччоҕуна хайдах эрэ гынан обогреватель күүһүнэн күммүн-дьылбын этэҥҥэ моҕоон, күөххэ үктэммит киһи диэн боччум санаабынан бэйэбин уоскутуна сатыыбын.

Магистраллар, теплотрассалар

Мин трассам бастакыттан сыыһа тардыллыбыт эбит диэн санааҕа кэллим. Тоҕо?

Бастакытынан, магистралга врезкам биэрбит техусловиеларын быһыытынан Строд уулуссатыгар оҥоһуллубута. Бэйэм ыаллыы сытар Мичурин уулуссатыгар олоробун. Онон трассам турбалара Строд уулуссатын туораан, биир олбуордаах ыалбын уҥуордаан, Пушкин уулуссатын кыйа олбуорбун сырса тардылланнар, уһаайбам ортотунан токуруйан киирэн, тиэргэним ортотугар тиийэн дьиэбин булаллар. Барыллаан эттэххэ, трассам уһуна 80-ча м ордук буолуо. Уулуссаларбыт кылгастар, кыараҕастар. Онон Строд уулуссалар ыалларын магистралга холбонор трассалара 5-20 эрэ миэтэрэлээхтэр. Сылыктаатахха, саамай уһуннарыттан миэнэ 4 төгүл уһун. Ол тухары, техусловие быһыытынан, трассам 50-наах турбанан тардыллыбыта. Аны мин “конечка” үһүбүн. Арай бу врезкаттан саҕалаан Пушкин уулуссатын өттүн, миэхэ токуруйан киирэр сиригэр диэри, 100-тээх турбанан тардары көҥүллээбиттэрэ буоллар, баҕар, хартыына атын буолуо этэ.

– Олох-дьаһах өнөтө –

Халлантан Чолбону көрдөөбөппүн

Иккиһинэн, бу холбоммут магистралым Строд уулуссаҕа тутуллубута 7-8 эрэ сыл анараа өттүгэр эбитэ буолуо. Магистраль да диэхтээн, олбуор сүрдьүгэстэриттэн эрэ арыый мэнэки мас атахтарга мэҥэстибит турбалары утеплителинэн кумхам суулаан, рубероидынан эрийбиттэрин кэннэ, суор-тураах тоҥсуйан, билигин тириитэ сарыланан, саккыраан, истэрэ хостонон, дьэбинийбит тимир искилиэтэ адыгыраан уулуссаны, дьиэлэри, кэлэр-барар дьону, ыты-куһу мэндээриччи одуулуу турбута ыраатта. Ол туһунан кыһалҕалаах киһи быһыытынан ЖКХларга эппитим төрдүс сыла да, сылааска бүрүөһүнүн өрөмүөннүүр чинчи суох.

Ситэрэн эттэххэ, бу магистраль тас да көрүҥүнэн билиҥҥи ирдэбилгэ отой эппиэттээбэт. Ааспыт үйэ 70-с сылларынааҕы дэриэбинэ уопсай гараһын трассатын курдук оҥоһуллубут. Строд уулуссатыгар сүүрбэччэ чааһынай дьиэ баарыттан, бииригэр быйыл саҥа киирбиттэрэ, үс дьиэ кураанах. Онон барыллаан 17-18 дьиэ киинтэн ититиилээх, онно өссө мин эбиллэбин.

Үсүһүнэн, арай Мичурин уулусса магистралыгар холбообуттара буоллар, хайыа этэй? Мин холбонорум саҕана ити техническэй өттүнэн ыарахаттардааҕа. Ону быһаара барбаппын. 2019 сыл сайыныгар Мичуриҥҥа саҥа магистраль тардыбыттара. Онтум уулусса ортотун барбах аахан баран бүппүтэ, миэхэ диэри тиийбэтэҕэ. Мин муннук дьиэҕэ олоробун. Бу уулуссаҕа биир 12 кыбартыыралаах уонна 7 чааһынай дьиэ киинтэн ититиилээхтэр.

Өнө босхо оҥоһуллубат

Маны ЖКХлар бэркэ билэллэр эрээри, туох эрэ буруйдааҕы булбуттуу сыһыанна-һаллара мэлдьэх буолбатах. Итини мин бэйэм билбит устуукам. Куруук кинилэри көрдөһөртөн-аатта-һартан, сирэйдэрин-харахтарын маныыртан сылайдым.

ЖКХларга “недотоп” диэн өйдөбүл уруккуттан баар. Бу түгэҥҥэ ОДьКХ эйиэхэ төлөбүргүн кыччатыахтаах диэн. Дьэ, онтугун ылыахтааҕар, дакаастыырыҥ да уустук эбит. Ааспыт сыл бүтүүтэ СР ОДьКХ миниистирэ телевизорынан этэрин түбэһэн истибитим. Кини эппитинэн, нормативтан 1 кыраадыс намыһаҕар 15 % (чопчу өйдөөбөппүн, баҕар, сыыһарым буолуо) төлөбүрүҥ кыччыахтаах эбит.

Ол эрээри, бу дьиэҥ температурата нормаҕа тиийбэтин ЖКХ-тан хамыыһыйа ыҥыран, эбэтэр ыалгын киллэрэн, боротокуолга илии баттатан бигэргэттэххинэ эрэ оҥоһуллар диэбитэ. Ону күн аайы ханнык киһи иннинэн истэн, сөбүлэһэн эйиэхэ туоһу буолуон баҕарыай? ОДьКХ да үлэһиттэрин ыҥырдахха, кэлэн быстыбаттар. Аны кыһаллан-мүһэллэн ону оҥордохпуна, ол докумуоммун туппуппунан Убайаанҥа баар хонтуораларыгар төттөрү-таары таксиланарбар тиийэбин. Аҕыйах солкуобайы төлөөмөөрү таксибар кэлэ-бара сырыы аайы 200-300 солк. төлүүбүн дуо? Сах сиэтин, наадалаах этэ. Хата маладьыастар булугас өйдөөхтөр эбит, эппиэтинэстэн төлөрүйэр, туттарбакка мүлчү көтөр бэрт ньымалаахтар.

Миниистир температурнай график кытаанахтык тутуһуллуохтааҕын бигэргэтэн эппитэ. Арассыыйа үрдүнэн биир кэлим нормативтар киирбиттэрэ ыраатта. Онтон мин врезкабар уу 45 эрэ кыраадыстааҕын, баҕар, иккиһин төрөөтөхпүнэ сатаан дакаастыырым дуу...

Үлэҕэ эппиэтинэстээх сыһыан уонна профессионализм туһунан

Киинтэн ититиигэ холбонуохпуттан ЖКХлары кытта алтыһыым олоҕум сорҕото буолбут курдук. Тэрилтэ салайаччыта А.С.Тихоновы, кыл. инженерэ А.В.Костины, инженер М.П.Николаевы уо.д.а. исписэлиистэри кытта 2018 с. саҕаланыаҕыттан баччааҥҥа диэри сирэй көрсөн, төлөпүөнүнэн элбэхтик кэпсэппиттээҕим эрээри, уларыйыы суох. Бу быраахынньыктар бүппүттэригэр инженер В.Н.Егоровы кытта төлөпүөнүнэн кэпсэтэн, Строд уулусса магистралын сыгынньах турбаларын бүрүйэллэригэр көрдөһүүбүн эппиппэр, “сөп” диэбитэ.

Тоҕо итиҥҥэ ордук кыһаллыбыппын быһаарыам. Мин техническай хайысхаттан чыҥха атын идэлээх киһи эрээрибин, кэтээн көрбүппүнэн, таһырдьа температура 30 кыраадыстан сылыйда да, дьиэм итиитинэн батарбат, 30-чча кыраадыска өрө тахсар, батареяларбар алҕаска чугаһаан таарыйдахха киһи этин сиир итиитэ буолар, оччоҕо сорох батареяларым краннарын сабарга күһэллэбин. Онтон таһырдьа тымныйда да, батареяларым сойон, дьиэм иһэ 9-11 кыраадыска түһэр. Эт мэйиибинэн өйдөөтөхпүнэ, котельнайдар, кырдьык, үчүгэйдик оттоллор эбит, температурнай графигы тутуһаллар, онтон миэхэ трассанан кэлэр уу таһырдьатааҕы салгынтан турбаларын тимирэ тоҥон сойон кэлэр эбит дии санаатым. Ону бэрэбиэркэлээри уонна сылыйыа этим диэн баҕа санааттан Валерий Николаевичтан уулусса баһыттан атаҕар диэри турбаларгыт 20-чэ сиринэн алдьаныылаахтар, аһаҕастар, ону бүрүйүҥ диэн көрдөспүтүм. Бэҕэһээ Строд уулусса магистралын соруйан сылдьан көрдүм: турбаларым син биир килэһэн тураллар, арай урукку Центральнай котельнай хайысхатынан уулусса төбөтүгэр 3-4 м усталаах аһаҕас сыппыт турбалары, агдаларын эрэ саппыттыы, суон дьахтар дьуппата кэтиттээх эргэ рубероид лоскуйун буланнар, биир хос бүк тутан борбулуоханан эрийбиттэр. Көрөн баран бэркиһээтим, сүрдээх исписэлиистэр кыһаллан-мүһэллэн оҥорбуттар эбит дии санаатым.

Мин кими да кириэтиир-хоруотуур, сарыларын хастыы тардар санаам суох. Ол эрээри, дьон нус-хас сылаас олоҕун хаачыйар сүрүн суолталаах тэрилтэ үлэһиттэрэ үрдүк таһымнаах буолуохтарын баҕарабын.

Санаан көрүҥ, биһиги 21-с үйэ алмаастаах куоратыгар олоробут. Буолаары буолан, мин тус бэйэм - килбэйэр киинигэр. Ону баара, өгөнөн туһанааччы быһыытынан бу суругу суруйарга күһэлинним. Саха киһитэ тулуурдааҕынан, кыра аайы уолуйбатынан, онно-манна айдаарбатынан, быга-чорбойо сатаабатынан атын омуктартан уратылаах. Мин райком саҕаттан 33 сыл оройуон хаһыатын редакциятыгар салайар дуоһунастарга үлэлээн, дьону-сэргэни кытта элбэхтик алтыстаҕым, оройуон олоҕун, тэрилтэлэр кыһалҕаларын билбэхтээтэҕим. Ол да быһыытынан, ОДьКХ салалтатын кытта элбэх планеркаларга, мунньахтарга көрсүһэн ааспыппынан, күннэтэ чэпчэкитэ суох түбүктээх үлэлээхтэрин, идэлэригэр үрдүк таһымнаахтарын билэр буоламмын, бу дьоҥҥо дириҥ убаастабыллаахтык сыһыаннаһабын уонна миигин баалаабаккытыгар көрдөһөбүн. Үлэ буолан баран, син биир эриэ-дэхси, итэҕэһэ суох буолбат. Үлэлээбэт эрэ киһи алҕаһы, сыыһаны оҥорбот.

Коммунальщиктар профессиональнай таһымнарын аттестациялыыр, бэрэбиэркэлиир быраабым суоҕун билэбин. Ол эрээри өҥөлөрүнэн туһанарым, сотору-сотору алтыһан аахарым быһыытынан бэйэбэр өлүүкэ санаа оҥоһуннаҕым дии. Үксүн диспетчердэри кытта кэпсэтэр буоламмын, бу сулууспаҕа техническэй үөрэхтээх эбэтэр анал кууруска бэлэмнэниини ааспыт дьон үлэлиэхтээхтэр эбит дии санаатым. АДСка эрийдэхпинэ туох да миэрэ ылыллыбат, сурунаалга эрэ суруйбуттарынан муҥурданар. Суруйдулар эрэ, суруйбатылар эрэ - миэхэ ол көстүбэт. Туһата суох, барыта уу чуумпу.

“Батареяларым сойон эрэллэр, дьиэм эбии тымныйда, 10 эрэ кыраадыс буолла”, - диэтэхпинэ: “Ким да эрийбэт, эн эрэ звоннуугун”, “Эн таскар олорор Олег дьиэтэ сылаас үһү, дьиэҕин көрүн”, “Дьиэҥ куһаҕан, түннүктэриҥ наһаа элбэхтэр үһү”, - диэн хата бэйэбэр бааһаллар. Ол этэр Олег-тара эрэ тымныйдаҕына хамсаныыһылар быһыылаах.

Тоҕо мин дьиэм сылааһа-тымныыта Олегы кытта ситимнэҕин кыайан өйдөөбөппүн. Араа-ха, кини Угаров шкалата эбэтэр сурукка киирбэтэх ньурбатааҕы ититии эталона, норматива быһыылаах диэхпин баҕарабын.

Түннүктэрим туһунан этэр буоллахпына, мин бу иннинэ 60-ча сыл олорбут, 50 квадраттаах төрөөбүт дьиэм саха үгэһинэн 7 түннүктээҕэ. Үс төгүл улахан иэннээх саҥа дьиэм 21 түннүктээҕиттэн 10 - түннүк быһаҕастара, ол аата 16 стандартнай түннүк буолар. Оччотугар биир этээскэ 8 түннүк тиксэр. Сөбүгэр тахсыһар курдук саныыбын. Үтүө айылаахтар билигин муосталарыттан сарайдарыгар диэри түннүктэри килэтэллэр. Тоҕо эрэ урут эмэҕирбит мас араамалаах, өстүөкүлэтин самааската түспүт түннүктэрдээх хаарбах дьиэбэр бырылаччы сылааска кыстыырым. Физика сокуонунан, итии салгын тымныыны киллэрбэт, үтүрүйэн, анньан таһаарар. Бу мин айан эппэппин.

Аны мин дьиэм куһаҕанын харахтаан көрбөтөх диспетчерым быһаарыахтаах эбит. Чэ, баҕар, быһаардын. Оччотугар кыһалҕалаах киһиэхэ тоҕо эппэт, тугум итэҕэһин, туоҕум куһаҕанын? Мин көннөрүнэ, туората сатыам этэ буоллаҕа, тоҥон илигирии олоруохтааҕар.

Аны сорох диспетчердэр дьиэтээҕи термоманометрым 50 кыраадыһы эрэ көрдөрөр диэтэхпинэ: “Оо, ууҥ итии эбит дии! 50 кыраадыс диэн элбэх буоллаҕа дии. Дьиэҕин көрүн, ханан эрэ үрэрэ буолуо”, - дэһэллэр. Итинник температуралаах уунан сунуохха, иһиэххэ сөп. Тоһуттар тымныыларга дьиэни сылыппатыҥ биллэр.

Диспетчертэн өссө биир көрүдьүөс сүбэ баар: “Эн дьиэм тымныы диэбитиҥ хаһыс да сылыҥ. Дьиэҕэр оһоҕуҥ суох дуо? Оһох туттарыаххын, эрэйдэниэҥ кэриэтэ, бэйэҥ абыраныаҥ этэ”. Итиннэ мин тылбыттан матан, дөйөн, мух-мах түһэбин уонна толкуйдуубун: мин оһох оттумаары, мас хайытымаары, уу таһымаары, сыннаҕалаҥнык сылааска олороору бачча үлүгэрдээх оросскуоту уйунан, күүспүн-уохпун, сырабын-сылбабын бараан тураммын, киинтэн ититиигэ холбонон бараммын, тоҕо оһох туттарыахтаахпыный? Тоҕо ала чуо мин эрэ?

Аҕа дойду Улуу сэриитэ 1418 күннээхтүүн, 4 сыл кэриҥэ барбыта. Бачча кэм устата мин эмиэ сэрии саллаатыныы кыргыһыы хонуутугар тымныыны кытта охсуһан сылайдым. Бу барыта киһи сэниэтин эҥэр, доруобуйатын айгыратар, санаатын туйар, оҥоруохтааххын оҥорбоккун, ситиэриэхтээххин ситэрбэккин - төгүрүччү стресскэ сылдьаҕын. Бу ыарахан, бу куһаҕан, бу эрэйдээх, бу киһи олоҕор охсуулаах. Маннык буолуо суохтаах.

Түмүк оннугар

Аһаҕастык эттэххэ, “недотоп” биричиинэтин ОДьКХ үлэһиттэрэ бэйэлэрэ бэркэ билэллэр. Ол эрээри көннөрө сатаабаттар. Биир дьиэ кыһалҕата - квартал кыһалҕата буолбатах, кыра.

Онон мин убаастабыллаах Алексей Степановичка этиэм этэ: “Саҥа сайдыылаах XXI үйэҕэ алмаастаах куорат килбэйэр киинин олохтооҕо эһиги тускутуттан тоҥон-хаахан олоруо суохтаах. Миэхэ халлаантан Чолбону ылан биэриҥ диэбэппин. Проблема тута быһаарыллыахтаах, итэҕэс туоратыллыахтаах. Үлэһиттэргит анал прибордаах сылдьан кээмэйдээн, миэхэ көрдөрөн, акт оҥоруохтаахтар, илиилэрин иминэн батареям температуратын быһаарбакка. 2017 сылтан аахпыт төлөбүрдэри хаттаан ааҕаргытыгар уонна миэхэ теплосчетчик туруорунарбын көҥүллүүргүтүгэр баҕа санаабын тиэрдэбин”.

Киһи биирдэ бэриллэр олоҕор сиэрдээхтик, дьоһуннаахтык олоруохтаах.

Наталья СЕМЕНОВА,
журналист.

– Кыраайы үөрэтии –

Быраттыы Мироновтар

Урукку сылларга, холбоһуктааһын буолуон иннинэ нэһилиэктэргэ аҕа уустарынаан олороллоро. Мироновтар дьиэ кэргэттэрэ 1929 сыллааҕы перепискэ көрдөххө Бэстээх нэһилиэгэр Түгүннүүр аҕа уустарын испииһэгэр 113 нүөмэринэн суруллан сылдьаллар. Ыал аҕа баһылыга Миронов Константин Миронович кэргэнэ Матреналыын (55 саастаах) түөрт оҕолоро уонна бииргэ төрөөбүт 65 саастаах эдьиийэ Анна Мироновна сурулла сылдьар. Мироновтар сэттэ оҕоломмуттарыттан саамай улаханнара кыыс, Варвара диэн ааттаах, кэргэннэнэн туһунан олорор уонна алтата уолаттар.

Улахан уоллара Миронов Георгий Константинович 1903 сыллаахха төрөөбүтэ. "Кыым" холкуоска биригэдьииринэн үлэлии сырыттаҕына 1942 сыл бэс ыйын 28 күнүгэр Ньурба военкоматынан Аҕа дойду сэриитигэр ыҥырыллыбыта. 923 сп., 800 ПП, 128 чааһыгар рядовойунан сулууспалаабыта. 1943 сыл тохсунньу 30 күнүгэр ыалдьан (ГЛР-1154) өлбүт. Волгоградскай уобалас Молотовскай уобалаһын Краснай Яр Слобода кылабыыһатыгар көмүллүбүт. Киниттэн сэриигэ барарыгар кыыстаах уол хаалбыта.

Иккис уоллара Прокопий Константинович Миронов 1907 сыллаахха төрөөбүтэ. Кыра үөрэхтээх, "Кыым" холкуоска завхоһунан үлэлии сырыттаҕына убайа сэриигэ барбытыгар биригэдьииринэн анаабыттар. Прокопий Константинович биригэдьииринэн үлэлии сырыттаҕына 1943 сыл от ыйын 26 күнүгэр Ньурба военкоматынан Аҕа дойду сэриитигэр ыҥырыллыбыта. Сэриигэ сылдьыбытын туһунан маннык ахтара: "Аармыйаҕа от ыйыгар 1943 сыллаахха ыҥырыллан, Ньурбаттан борохуотунан барбыппыт. Мантан баран бастаан Чита уобалаһын Борзя диэн куоракка тохтообуппут. Ол куоракка 1 ый 5 хонук устата байыаннай үөрэххэ үөрэммиппит. Кадровай аармыйаҕа тахсан арҕаа диэки барбыппыт. Ивановскай уобалас Кобров куоракка тиийэн эмиэ 1 ый 5 хонук устата үөрэммиппит. I Украинскай фроҥҥа 1 армейскай трофейнай батальонугар тиийбиппит. Ол бириэмэҕэ 1944 сыл этэ. Украинаттан Румынияҕа тиийбиппит. Румынияҕа сылдьан ыалдьан хаалан сэриитэн тахсыбытым. Онтон госпитальга охранаҕа сыппытым. 1945 сыллаахха Венгрияны, Чехословакияны, Германияны босхолоохуҥҥа сылдьан баран дойдубар 1946 сыл тохсунньу ыйга дойдубар төннүбүтүм. "Германияны кыайыы иһин" мэтээлинэн наҕараадаламмытым.

Прокопий Константинович сэриитгэн кэлэн баран дойдутугар тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыга үлэлээбитэ. "Коммунизм суола" хаһыат общественнай корреспондена Гаврил Макарович Давыдов 1967 с. кулун тутар 2 күнүгэр оройуон хаһыатыгар "Киһи барыта астынар" диэн ыстатыйатыгар маннык суруйбут: "Чаппанда маҕаһыыныгар араас кэмҥэ элбэх киһи продавеһынан үчүгэйдик да, куһаҕаннык да үлэлээн ааста. Билигин манна Прокопий Константинович Миронов продавецтыыр. Кини колхознай тутул актыыбынай үлэһитэ, урукку "Кыым" уонна "Ленин суола" холкуостарга өр сылларга биригэдьииринэн үлэлээбит киһи этэ.

Уон сыллаҕыта маҥнайгы сүһүөх партийнай тэрилтэ Прокопий Мироновы, биригэдьииринэн үлэлии сырыттаҕына, Чаппанда маҕаһыыныгар продавеһынан ыыппыта. Прокопий Константинович оччолорго үчүгэй маҕаһыын дьиэтэ суох буолан бородууктаны уонна табаары бииргэ тутан атыылаабыта. Кэлин олохтоох нэһилиэнньэ көҕүлээһининэн уонна бэйэтэ быһаччы туруорсан Чаппандаҕа саҥа типовой маҕаһыын тутуллан үлэҕэ киллэриллибитэ. Кини ити маҕаһыыҥҥа промтоварнай отделга күн бүгүҥҥэ диэри бригаднай ньыманан ким барыта астынарын курдук үлэлии сылдьар.

Прокопий Константинович маҕаһыыҥҥа нэһилиэннэ хамаҕатык наадыйар табаара мэлдьи баар буоларыгар улаханнык кыһанар, атыылаһааччылар туохха наадыйалларын куруутун учуоттуур. Ол да иһин кини үлэлиир маҕаһыына куруутун элбэх табаардаах, элбэх атыылаһааччылардаах буолар. Тоҕоостоох кэмигэр фермаларынан тиэйэ сылдьан атыылаһыны эмиэ тэрийэр. Кини өр сылларга продавецтаабыт буолан, атыылаһааччылары биирдии билэр. Ханнык киһиэхэ туох таҥас наада буолуохтааҕын курдаттыы билэр. Бэл оннооҕор хайа ыал оҕотугар ханнык размердаах атах таҥаһа сөп буолуохтааҕын оҕо төрөппүттэринээҕэр итэҕэһэ суох билэр. Атыылаһааччы үгэс курдук, табаар сыанатын ыйытан биллэҕинэ, табаары тутан көрдөҕүнэ астынар. Сорохтор атыыласпаталлар да ыйыталаһааччылар. Ол аайы кини бэрт хамаҕатык эпиэттээн, табаары көрдөрөн иһэр.

Уопуттаах продавец бэйэтин идэтигэр элбэх киһини үөрэттэ. Кинини кытта Александра Сымысова бииргэ үлэлээбитэ сэттис сыла. Кини Прокопий Константиновичтан үөрэнэн биир бэйэтин курдук продавец буолла. Продуктовай маҕаһыын продавеһа Василий Тимофеев киниэхэ икки ый үөрэнэн баран, билигин төрдүс сылын продавецтыыр. Кинини олохтоохтор эмиэ үчүгэй продавец быһыытынан сыаналыыллар.

Прокопий Миронов итинник кыһанан үлэлиир буолан мэлдьи үчүгэй түмүктэри ситиһэр. Ааспыт сылга 111 тыһыынча солкуобай суумалаах табаары атыылыахтааҕын оннугар 139 тыһыынча солкуобай суумалаах табаары атыылаата. Соҕотуопкаҕа тиэрдиллибит былааннары эмиэ ситиһиилээхтик толортоото. Тыа маҕаһыынын продавеһа кинигэ атыытын былаанын толорорго урукку өттүгэр оччо кыһаммат буолара. Билигин оннук буолбатах. Прокопий Миронов кинигэни атыылаһын былаанын балтараа бүктэн ордук толордо. Кини төһө да кыра үөрэхтээҕин иһин саҥа кинигэни ким ордук атыылаһыаҕын билэн, аҕааччыны кытта сибээстэһэн үлэлиир. Кинигэ харчыта кыра, былааннаҥа оччо көдьүүстээбэт диэн атыттар курдук хаһан да суҥхарбат. Ол да иһин Чаппанда маҕаһыыныгар кинигэ биир саамай наадалаах табаарынан буолар.

Бастыҥ продавец пятилетка бастакы икки ыйын былаанын эмиэ ситиһиилээхтик толордо. Кини быйыл 60 сааһыгар сылдьар. Кырдьаҕас киһибин диэн сылаарҕаабат, үҥсэргээбэт. Юбилейнай сылы үчүгэйдик түмүктээн баран биэнсийэҕэ тахсар да буоллахпына тахсыаҕым. Ол эрээри син биир күүһүм кыайарынан үлэлии сылдьыаҕым диэн ис санаатын этэр".

Прокопий Константинович Омолдоон нэһилиэгиттэн төрүттээх Михайлова Евдокия Дмитриевналыын холбоһон биир кыыс оҕоломмуттара, кыыстара Светлана Прокопьевна Магаданнааҕы пединституту бүтэрэн баран Акана оскуолатыгар, кэлин биэнсийэҕэ тахсыар диэри Ньурба 3 №-дээх оскуолатыгар начальнай кылаас учууталынан таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Мироновтар бэйэлэрин оҕолорун таһынан тулаайах хаалбыт аймахтарын 10 ыйдаах, 5 саастаах, 15 саастаах үс оҕолорун уонна элбэх оҕолоох ыалтан биир уолу иитэн-көрөн, үөрэхтэтэлээн, ыал оҥортоон тэрийэн ыыталаабыттара.

Прокопий Константинович тохсунньу 15 күнүгэр 1976 с. өлбүтэ.

Үһүс уол Миронов Максим Константинович 1912 сыллаахха төрөөбүтэ. Орто анал үөрэхтээх. Үлэтин 1936 сылтан Чаппанда оскуолатыгар учууталынан саҕалаабыта. Онтон хоту Саккырыыр улууһугар ЫБСЛКС райкомун, ССКП райкомун тэрийэр отделын сэбиэдиссэйинэн, ССКП райкомун сэкиритээринэн үлэлээбитэ. 1941 сылтан ССКП чилиэнэ. Дьокуускайга партийнай оскуоланы бүтэрэн баран Марха уонна Ньурба МТС партийнай тэрилтэ босхоломмут сэкиритээринэн үлэлээбитэ. 1950-1952 сылларга Ньурба райкомугар сэкиритээринэн, ССКП райкомун партийнай-тэрийэр отделын сэбиэдиссэйинэн, инструкторынан үлэлээбитэ, 1963 сылтан биэнсийэҕэ тахсыар диэри райисполком тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кадрга тэрийэр отделын старшай инспекторынан үлэлээбитэ. "Кыым", "Коммунизм суола" хаһыаттар актыыбынай общественнай корреспондена этэ.

Максим Константинович улууһун экономиката, культурата сайдыытыгар, кадровай боппуруостары быһаарыыга эҥкилэ суох үлэлээбитэ. "Японияны кыайыы иһин", "1941-1945 сс. Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмигэр килбиэннээх үлэтин иһин", "В.И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылыгар килбиэннээх үлэтин иһин", "Үлэ бэтэрээнэ" мэтээллэринэн, "РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгуна" бэлиэнэн наҕараадаламмыта. Ньурба оройуонун Бочуотун кинигэтигэр киллэриллибитэ. Кэргэнинээн икки уол оҕоломмуттара.

Максим Константинович атырдьах ыйын 3 күнүгэр 1982 с. өлбүтэ.

Төрдүс уол Миронов Константин Константинович 1919 сыллаахха төрөөбүтэ. Константины кыратыгар Маарга оҕото суох аймахтарыгар Григорьев Филиппээххэ иитиллибит дьонунан Григорьев Константин Филиппович диэн буолар. Орто анал үөрэхтээх, хомсомуол чилиэнэ. "Стаханов" холкуос чилиэнэ, комсомольскай тэрилтэ сэкиритээрэ. 1942 сыл бэс ыйын 22 күнүгэр Ньурба военкоматынан Аҕа дойду сэриитигэр ыҥырыллыбыта. Байыаннай бэлэмнэниини Челябинскэй уобалас Чебаркуле байыаннай лааҕырыгар барар. 755 сп. 250 гв.мсп. 3 гвардейскай Краснознаменнай Сталинскай мотострелковай дивизия, 49 гв. Краснознаменнай мотомеханизированнай биригээдэтигэр автоматчигынан, ручной пулеметчигынан уонна разведчик быһыытынан сылдьар. Смоленскай, Орловскай, Брянскай уобаластары босхолоохуҥҥа кыттыыны ылар. Иккитэ уҥа илиитигэр уонна моонньугар араанньы буолар, үс тарбаҕа суох хаалар. Араанньытынан уонна инбэлиит буолан сэтинньи үһүс күнүгэр 1943 сыл дойдутугар кэлэр.

Сэриттэн эргиллэн кэлэн баран Ньурба оройуонун соҕотуопкалыыр хонтуоратын Хаҥаластааҕы ссыпной пуунун сэбиэдиссэйинэн үлэлиир. 1950 сылтан "Буденнай" аатынан холкуос солбуйааччы бэрэссэдээтэлинэн, зоотехнигынан үлэлиир. 1954 сыллаахха Дьокуускайга холкуостар салайар кадрдарын оскуолатын үөрэнэн бүтэрэр. Ол кэнниттэн 1977 с. сынньаланҥа барыар диэри лесхозка лесообъездчигынан, диспетчеринэн, Марха МТС-гар старшай инструктор-бухгалтерынан, "Марха" сопхуоска бухгалтерынан үлэлиир. Оройуоннааҕы революционнай, бойобуой, үлэ албан аатын кулуубун чилиэнин быһыытынан ыччаттарга элбэх өрүттээх үлэни ыытыспыта.

Аҕа дойду сэриитин 2 истиэпэннээх уордьанынан, "Германияны кыайыы иһин", "1941-1945 сс. Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмигэр килбиэннээх үлэтин иһин", "Үлэ бэтэрээнэ" мэтээллэринэн наҕараадаламмыта. 1965 с. Ньурба оройуонун Бочуотун кинигэтигэр киллэриллибитэ уонна Түмүк нэһилиэгин бочуоттаах гражданинын аата ингэриллибитэ. Нэһилиэк сэбиэтин депутатынан быыбарданан норуот итэҕэлин толорбута. Кэргэнэ Акулина Алексеевналыын түөрт оҕолонон көрөн улаатыннарбыттара. Кулун тутар 15 күнүгэр 1983 с. өлбүтэ.

Бэһис уол Миронов Иван Константинович 1921 сыллаахха төрөөбүтэ. Сэттэ кылаастаах уол 1942 сыл атырдьах ыйын 1 күнүгэр Ньурба военкоматынан Аҕа дойду сэриитигэр ыҥырыллыбыта. Сэриилэһэ сылдьан өлбүт. Ханна көмүллүбүтэ биллибэт.

Алтыс уол Миронов Семен Константинович 1922 сыллаахха төрөөбүтэ. Сэмэни кыратыгар аҕата Көстөкүүн, бииргэ төрөөбүт балтын Агафьяны оҕолоору, Семеновтарга иитэ биэрбит. Иппит дьоно уолларын бэйэлэрин аатталарынан суруйтаран Семенов Семен Николаевич диэн буолар. Иппит дьоно уолларын төрөөбүт дьонноруттан муннарбатахтар. Сайын сынньана кэллэҕинэ төрөппүт дьонугар, убайыгар Борокуоппайдаахха биллэн аанар эбит.

Саха өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх учуутала Анастасия Григорьевна Николаева бииргэ үөскээбит убайын туһунан "Ньурба" хаһыакка маннык ахтар: "...Семен Николаевич киһи кыбыстар олоҕун олорботоҕо. Кини олус чиэһинэй, үлэһит, наһаа сымнаҕас, аҕыйах саҥалаах киһи этэ. Онус кылааһы 1941 сыллаахха, сэрии буолуон аҕыйах хонук иннинэ 22 буолан бүтэрэн ситии-хотуу аттестатын ылбыттара. Үөрэн-көтөн, ким үөрэнэ, ким үлэлии барыах буолан сырыттахтарына, сэрии саҕаланан, дьылҕалара тосту уларыйбыта. Кинилэр фроҥҥа барбыт учууталлары солбуйан, оройуон араас оскуолаларыгар учууталлыы тарҕаспыттара. Семен икки бииргэ үөрэммит доҕоттороннаан, Афанасий Николаевтыын уонна Алексей Софроновтыын Өҥөлдьө сэттэ кылаастаах оскуолатыгар бииргэ үлэлиир буолбуттара. Семен Николаевич физиканы, математиканы, историяны, ССРС Конституциятын (оччолорго итинник уруок баара), оннооҕор байыаннай дьыаланы үөрэппитэ. Оччолорго учууталлары тоҕо эрэ биир сиргэ өр үлэлэппэт этилэр. Инньэ гынан Өҥөлдьөҕө, Чаппандаҕа, онтон Араҥастааххха үлэлээбитэ.

Сэрии бүтээтин кытта 1946 сыллаахха Бордоҥ сэттэ кылаастаах оскуолатыгар завуһунан үлэлии сылдьан урукку туттан ыра санаа гына сылдьыбыт үөрэҕэр, пединститут физико-математическай факультетыгар үөрэнэ киирбитэ. Институкка наар туйгуннук үөрэммитэ, ол иһин да буолуо, бэҕэһээҥҥи устудьуону үөрэммит институтугар математика кафедратын ассистенынан хаалларбыттара. Онтон М.В. Ломоносов аатынан Москватааҕы государственнай университекка 1953-54 сылларга биир сыллаах курсу бүтэрэр. 1957 сыллаахха К.Д. Ушинскай аатынан государственнай педагогическай институкка аспирантураҕа үөрэнэ киирэн 1960 сыллаахха бүтэрэр, математика биир уустук, сэдэх уобалаһыгар диссертациятын бэлэмнээбитэ да, кини научнай салайааччыта, профессор Л.Н. Рыбаков өлөн, кэмигэр көмүскээбэтэҕэ, онтон кэлин олох да барбатаҕа.

Ол да гыннар, төһө да учуонай истиэпэнэ суоҕун иһин, бэйэтин идэтигэр кимтэн да итэҕэс үлэлээбэтэҕэ. Кини отуттан тахса сыл СГУ устудьуоннарыгар "Үрдүкү алгебра", "Линейнэй алгебра", "Чыыһылалар теориялара" диэн предметтэргэ лекциялары ситиһиилээхтик аахпыта. Кини үлэлиирин саҕана "С.Н. Семенов сахалартан үрдүкү алгебра хас да курсун дэгиттэр баһылаабыт үһүс киһинэн буолар", - диэн СГУ старшай преподавателэ, Саха АССР үтүөлээх учуутала В.В. Алексеев этэр этэ. Хас да сыл Семен Николаевич үрдүкү алгебра уонна геометрия кафедратын сэбиэдиссэйинэн ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Кафедра үлэһиттэрин квалификацияларын үрдэтиигэ, научнай-методическай үлэни тупсарарга, оскуола учууталларыгар көмөнү оҥорууга, өрөспүүбүлүкэҕэ математика олимпиадаларын тэрээһиннээхтик ыытыыга кини үгүс сыратын биэрбитэ.

СГУ иһинэн физика-математическай оскуоланы, сайыҥҥы математическай лааҕыры тэрийсибиттэртэн биирдэстэрэ буолар. Ол иһин да буолуо, Семен Николаевич урукку үөрэнээччитэ, билигин наука дуоктара, профессор И.И. Шамаевка учууталын 75 сааһын "Дьоҕур" линиятынан биэс сыллааҕыта бэлиэтэппитин иһин, чугас аймахтарын аатыттан ис сүрэхтэн истиҥник махтанабын. Кини үөрэппит үгүс ахсааннаах устудьуоннара билигин бары кырдьаҕас, сорохторо үтүөлээх учууталлар, сорохторо бөдөҥ, биллиилээх учуонайдар".

Семен Николаевич 1986 сыл ыам ыйын 22 күнүгэр хомолтолоохтук өлбүтэ.

2017 сыл муус устар ыйга үлэ, тыыл, хомсомуол бэтэрээнэ Лобашев Гаврил Тимофеевиһы ахтыытын уста киирэ сырыттахпына табаарыһа Алексей Айкаров бэлэхтээбит хаартыскатын бэйэтин архыыбыттан көрдөрбүтэ уонна манна биир дойдулаахтарыҥ учуонай Семен Николаев, Аҕа дойду сэриитигэр хорсуннук сэриилэһэ сылдьан өлбүт Алексей Софронов бааллар диэн көрдөрбүтэ. Ньурба 1 №-дээх оскуолатыгар 1939 сыллаахха тохсус кылааска үөрэнэ сылдьан кылаастарын оҕолорун кытта бииргэ түспүт хаартыскаларын түһэрэн ылбытым. Бастакы эрээккэ хаҥастан уҥа: Семенов Семен Николаевич, Софронов Алексей Афанасьевич, Айкаров Алексей Никитич. Иккис эрээккэ хаҥастан уҥа: Кушатов Семен Михайлович, Николаев Афанасий Васильевич, Емельянов Николай Васильевич, Саввинов Егор Захарович.

Иккис хаартыска: Миронов Прокопий Константинович кэргэнэ Евдокия Дмитриевналыын.

Татьяна Дмитриевна СИДОРОВА, Чаппанда.

Хаҥаласка баар "Сата" туристическай базаҕа сылдьыбыттар кэрэ айылҕатын көрөн астыналлар, дуоһуйа сынньаналлар.

Аҕыйах сыл анараа өттүгэр "Сатаҕа" СӨ суверенитетын, өбүгэ үөрэҕин, сиэринтуомун төрүттэспит, Айыы Итэҕэлин төрүттээбит бөлөһүөк, духуобунай учуутал, филологическай билим кандидата Лазарь Андреевич Афанасьев-Тэрис дэлэгээссийэтин кытары барсан кэлбиппин олоҕум устатын тухары өйдүү-саныы сылдьыаҕым.

2010 сыллаахха "Сата" турбазаны төрүттээбит Александр Кузьмич Петров уола Альберт Александрович билигин салайан үлэлэтэр.

Турбаза администратора Мария Александровна Маяровская база үлэтин туһунан кылгастык билиһиннэрэр:

"Турбазаҕа Матрена Семеновна уонна Римма Михайловна поварынан, Ян Семёнович оробуочайынан үлэлииллэр, алгысчыппыт Дэлэй кэлбит дьону алгыыр.

Туристарбыт сынньалаҥнара табыгастаах буоллун диэн, сынньанан, чэйдээн аахалларыгар анаан быйылгы былааммытынан бу сааскыттан балаҕан тутуута саҕаланыахтаах. Төһө да хамсык ыарыы турдар сайыҥҥы, кыһыҥҥы өттүгэр дьон сылдьыыта биир тэҥ. Пандемия кэмигэр бары быраабыланы тутуһан туристары сырытыннартыыбыт. Кыһыҥҥы каникулга субуруччу икки тур тахса сырытта", - диэн Мария Александровна кэпсээтэ.

Соторутааҕыта турбазаҕа астына-дуоһуйа сынньаммыт Домна Петрова бэйэтин санаатын маннык үллэстэр:

– Дьоҕус биисинэс –

Турбаза умнуллубат сынньалаҥы бэлэхтиир

- Биһиги Ньурбаттан ытык сиргэ Сатаҕа икки хонон кэллибит. Манна араас сиртэн саха тыллаах, саха итэҕэллээх, сахалыы куттаах дьон түмсэн Айыылардыын алтыһа алгыстанныбыт. Махтал Дэлэйгэ, сырдык санааларгар, киэҥ билиигэр, элбэҕи, саҥаны уу сахалыы кэпсээбиккэр. Төрүт итэҕэлбит биһиги төрүт тылбытыгар тиһиллэ сылдьар.

Маҥнайгы хонукпут сарсыардатыгар эрдэ скандинавскай хаамыы бөлөҕө хаамыы оҥордубут. Сулустар чугастар даҕаны эбит бу Ытык сиргэ! Куйаар киэҥ иэнэ кэҥээн бу куйһуохтуу чугаһаабыта дьикти көстүү этэ. Уу чуумпу сарсыарда тунал ый сардаҥатынан сырдатан, сулустар мичиҥнии дьиримниир, сүрэххэ үөрүүнү үксэтэр туруктарыгар уйдаран, ыраас хаар устун, эбэҕэ тиийэ кытыл устун хааман дойдубут кэрэтин, дуолан күүһүн сөҕө-махтайа көрдүбүт.

Иккис күммүтүгэр күнүс Сиэркилэ Хайатыгар тиийэ хаамтыбыт. Сылаас тыыннаах ис куттуун дуйһалыын налыйа уоскуйар, санааны сааһылыыр ыраас сырдык сардаҥалаах сиргэ тиийиибитигэр, Аламаҕай күммүт күлэ-үөрэ сылаас сардаҥаларынан куйһа угуттуу көрүстэ. Бу түгэн, бу дьоллоох умнуллубат түгэн! Сайа охсор салгыннаах Ытык үрдүк сирбит ыраас ырабытыгар саҥалыы саҕахтары сандаарта.

Тууру тэрийбит Марияҕа, "Сата" турбаза хаһаайыныгар Альбертка, минньигэс сылаас, тотоойу астаах, үөрүүнэн, сырдыгынан сыдьаайа сылдьар кыргыттарга Мотялаах Риммаҕа, сүгүрүйэ ытыктыыр дьоһун киһиэхэ Дэлэйгэ, бииргэ алтыспыт араас сиртэн мустубут кыргыттарбытыгар, бу кэмҥэ эһигинниин көрүһүннэрбит дьикти түгэҥҥэ махтанабын.

Маны сэргэ, скандинавскай бөлөҕүм кыргыттарыгар, соһуччу, Сатаҕа барыахха диэн санаа тиийэн кэлбитигэр, саҥаны, кэрэни кэрэхсээн, сайдам санаабыт кэҥээн, сахалыы ис куппут бөҕөргөөн бу күн сиригэр хас биирдии күнү саҥалыы көрсүбүппүтүгэр махтал тылларын тиэрдэбин!".

Оттон мин "Сата" турбаза үлэтэ чэчирии сайдарыгар, мэлдьи туристардаах буолалларыгар баҕа санаабын тиэрдэбин.

Антонина СЕМЕНОВА.

2020 сылга Ньурба оройуонугар информационнай коммуникационнай технологиялары туттан оҥоһуллубут уоруу, ол эбэтэр "төлөппүөнүнэн" түөкүннээһин чахчыынан 29 холуобунай дьыала көбүтүлүннэ, 29 биир дойдулаахтарбыт эмсэҕэлээтилэр, БИИР МӨЛҮЙҮӨН СЭТТЭ СҮҮС солкуобай кэриҥэ, хара көлөһүннэринэн булбут харчыларын уган биэрээхтээтилэр. 2019 сылы кытта тэҥнээн көрдөххө итинник көрүҥнээх буруйу оҥоруу 262,5 % үрдээтэ.

Ити төрүөтэ туохха сытарый?! Тоҕо биһиги дьоммут дэбигис бааччы хаһан да көрбөтөх, атах тэпсэн олорон кэпсэппэтэх киһилэригэр харчыларын лөглөччү ууран биэрдилэр?

Үйэбит сайдан, билиҥҥи кэмҥэ дьиэ иһиттэн тахсыбакка эрээри, сотовай төлөппүөн нөҥүө баан каартатын туттан туох баар төлөбүрү, мал-сал атыылаһыытын оҥоробут, бэл иэс харчы ылыахха сөп буолла, ону эһиги эрэ буолбакка, түөкүттэр өссө табыгыстаахтык тутталлар. Ол иһин мэтээл икки өрүттээҕин умнуо суох тустаахпыт.

Түөкүттэр билигин SIP телефонияны баһын билэ тутталлар.

SIP телефония диэн тугуй? Ол аата IP боротокуолу туһанан бары туттар төлөппүөн ситимнэригэр Интернет нөҥүө төлөппүөннээһин буолар. Итинтэн сылыктаан ыйытыы үөскүүр, дьэ, тоҕо ону тутталлар диэн. Өйдөөн көрөргүт дуу суоҕа дуу - баан каартатын кэннигэр баан нүөмэрэ сурулла сылдьар, ол нүөмэр "495" диэн Москуба куодуттан саҕаланар. Ол иһин түөкүттэр баан үлэһитэ буолан кубулунан эрийэллэригэр SIP телефонияны туһаналлар. Бастаан көрдөххө, "495" диэнтэн саҕаланар нүөмэр Москуба куорат стационарнай төлөппүөнүн нүөмэрин курдук, ол гынан баран түөкүн ити нүөмэртэн дойду ханнык баҕарар миэстэтигэр олорон Интернет нөҥүө эрийиэн сөп.

– ИДьО сэрэтэр –

Түксү! Сиэртибэ буолан бүтүөххэ!

Түөкүттэр социальнай инженерия ньыматын бэккэ туһаналлар, ол аата сиэртибэ психикатыгар дьайар методтары, приемнары туттуу, эмсэҕэлэнээччи конфиденциальнай информациятын, ол курдук, паролы, пин-куоду, тус бэйэ туһунан даанналайдарын билэргэ манипуляциялааһын буолар. Биһиги оройуоммут олохтоохторуттан 7 киһи бу маннык түөкүттэр сиэртибэлэрэ буоллулар. Түөкүн эмсэҕэлэнээччигэ эрийэн баанковскай картаҕыттан харчы уһула сатыы турар диэн албыннаан этэр, ол иһин кэлэр пин-куодтары этэ охсуҥ диэн соһутан-өмүрдэн этиттэрэн баран, харчыларын бүтүннүү уоран ыллылар.

Итини түмүктээн эттэххэ, өссө даҕаны биһиги дьоммут аһара итэҕэйимтиэлэр, кэнэннэр.

Өссө түөкүттэр биир ньымаларынан буолар социальнай ситимнэр, ол эбэтэр "WhatsApp", "Instagram", "ВКонтакте" уонна биллэрии площадкаларга "DROM", "Юла" нөҥүө, дьон харчытын уорар сыаллаах сымыйа биллэриилэри таһаарыы буолар. Маннык биллэриилэр олус үчүгэй усулуобуйалаахтар, атыыланар мал-сал чэпчэки сыаналаах буолар, ол гынан баран өҥөлөрүн төлөбүрэ утарытынан буолар. Бу маннык түөкүттэргэ 12 биир дойдулаахтарбыт эмсэҕэлээтилэр, чэпчэки сыаналаах эт, бензин, сэлээркэ, массыына, ноутбук, таҥас-сап атыылаһыахпыт дии санаан киирэн биэрдилэр. Хата 4 холуобунай дьыала арыллан, 4 эмсэҕэлэнээччигэ харчылара толору кээмэйинэн төнүннэрилиннэ.

Өссө киһини дьиксиннэрэр түбэлтэҕэ Ньурба оройуонун тыатын олохтооҕо түбэстэ. Бу эдэр дьахтар, элбэх оҕолоох, ханна да үлэлээбэт ыал ийэтэ, харчытын сыыһын үлүннэрээри, "Quantum Sustem-medic-informator-ac.com" диэн ааттаах Интернет сайтыгар киирэн регистрацияланан, бастаан 20-чэ тыһыынча солкуобай кэриҥэ харчыны укпут, ол кэннэ түөкүттэр көрдөөтөхтөрүн аайы кредит, займ ыла-ыла 700-тэн тахса тыһыынча солкуобайы биэрбит. Онон харчы үлүннэриэн оннугар үрдүк бырыһыаннаах кредиттарын, займнарын халтайга төлүү сылдьаахтаатаҕа.

Маннык буруйдары арыйыы олус уустук, түөкүттэр туһанар СИМ-карталара үксэ аата суохтар, уоруллубут харчыны атынатын счеттан счекка быраҕаллар, тугу да билбэт дьон банковскай каарталарын тутталлар, хантан да олорон эрийэллэрин быһаарар уустук, тоҕо диэтэххэ сибээс оператордарын базовай станциялара хабар сирэ киэҥ.

Ол иһин, биһиги түөкүттэргэ киирэн биэриэ суохтаахпыт, баан каартаҕыт нүөмэрдэрин, куодтарын кимиэхэ да этимэҥ, биир да баан дьиҥнээх үлэһитэ итини ыйыппат, харчыгытын урут төлөөмөҥ, бэрбиэркэлэммит Интернет саайтарынан туһаныҥ, ордугу-элбэҕи ыла сатааманг, чэпчэкини, босхону эккирэтимэҥ, тус бэйэҕит документуоннаргытын, олор куоппуйаларын харайа сылдьыҥ.

Россия ИДьМ Ньурба оройуонунааҕы отделын начальнигын солбуйааччыта, силиэстийэлиир отделение начальнига, юстиция подполковника А.В. САМСОНОВА.

– Эһиги болҕомтоҕутугар –

Булт сокуона уларыйда

2021 с. тохсунньу 1 күнүттэн булт сокуона уларыйда. Ол туһунан билсиҥ.

Туох уларыйда?

1. Элбэх, хаһыа да буолан бултуур буоллахха, хайаан даҕаны "сигнальнай" таҥастаах буолуохтаахпыт. Холобур, дурдаҕа-сэһээккэҕэ олорор, күрэххэ сылдьар буоллахха. Онто суох ыстарааптанаҕын, бултуур көҥүлүн быһыллыан сөп.

2. Анды көҥүлүн ыам ыйын 29 күнүттэн бэс ыйын 4 күнүгэр диэри сыҕарытан биэриэхтэрин сөп. Ол эрээри булт болдьоҕо 4 күнтэн уһаабат.

3. Тайах барыта балаҕан ыйын 15 күнүттэн саҕаланар буолбут. Тыһыта-атыыра, лөкөйө-ыҥааҕа диэн арааран бүппүттэр.

4. Эһэ булда атырдьах ыйын 1 күнүттэн ахсынньы 31 күнүгэр диэри көҥүллэнэр. Ол эрээри биириҥэр диэри саастаах уонна оҕолоох тыһы эһэни бултуур бобуллар.

5. Кыыл таба бултанар болдьоҕо кыччаабыт - атырдьах ыйын 1 күнүттэн кэлэр сыл тохсунньу 31 күнүгэр диэри эрэ көҥүллэнэр.

6. Атыыр туртаһы атырдьах ыйын 20 күнүттэн балаҕан ыйын 20 күнүгэр диэри бултуохха сөп буолбут.

7. Куобаҕы бары улууска туһахтыахха сөп буолар. Ол эрээри ханнык улууска туһахтанарын, ханныкка көҥүллэнэрин охоттары-экологтары кытта сүбэлэһэн баран Ил Дархан быһаарар.

8. Саас атыыр куһу "подсадной" тыһы куһунан мончууктуур буоллаххына, 30 күн устата бултуохха сөп буолбут. Ол эрээри онно туспа лиссиэнсийэ ылыллара дуу, суоҕа дуу, "подсаднойбут" ханна эрэ регистрациялаах буолуохтааҕа дуу, суоҕа дуу өссө да ситэ биллэ илик. Боппуруоһу чуолкайдыы сылдьаллар. Өтөр биллэриэхтэрэ.

9. Күһүҥҥү кус атырдьах ыйын 2 субуотатыттан саҕаланар буолар.

10. Булчут булт иниспиэктэрэ көрдөөтөҕүнэ, документуонун уонна бултуур сэбинсэбиргэлин булгуччу көрдөрүөхтээх, документуонун барытын илдьэ сылдьыахтаах. Ити сокуон өссө кытааппыт. Тугуҥ эрэ суох буолуо - бырааб ыҥ быһыллар.

Булду өлөрүүгэ сыһыаннаах уларыйыылар

1. Таба муоһун тыыннаахтыы (өлө илигинэ) быһар бобуллубут. Быһыаҥ - сууттаныаҥ!

2. Туйахтаах кыылы барытын, эһэни, бөрөҥү, саһылы фаранан, тепловизорынан, түүнүн көрдөрөр приборунан бултуур көҥүллэммит! Ол эрээри тиэхиньикэнэн сылдьар бобуллар. Сатыы, ханна эрэ маныыр буоллаххына фараны куттаммакка илдьэ сылдьыаххын сөп буолбут.

3. Мас көтөрүн (барытын) 5,6 калибрдаах ("тозовка" эҥин) саанан ытыахтааххын. Атынынан ыттахххына - сууттанаҕын. Оннооҕор СКС (7,62х39) көҥүллэммэт буолбут.

4. Куобаҕы, тиинҥи, кырынааһы, солонгдону уонна нуорканы 5,7 мм калибрдаах саанан эрэ ытаҕын. Оттон сиэгэни уонна бэдэри - 8 миллиметрдааҕынан. Атын калибрдарынан ытар - бобуллар.

5. Өскөтүн федеральнай киинҥэ "ээх" диэтэхтэринэ, көҥүллээтэхтэринэ, мас көтөрүн, ол иһигэр улары, хабдыны уонна бочугураһы, туһаҕынан эмиэ бултуохха сөп буолбут.

Булт болдьоҕо

- Кыыл таба - атырдьах ыйын 1 к. кэлэр сыл тохсунньу 1 к. диэри.

- Атыыр туртас - атырдьах ыйын 20 к. балаҕан ыйын 20 к. диэри.

- Сааһыттан, тыһытыттан-атыырыттан тутулуга суох тайах бары көрүҥэ - балаҕан ыйын 15 к. кэлэр сыл тохсунньу 10 к. диэри.

- Эһэ - атырдьах ыйын 1 к. ахсынньы 31 к. диэри.

- Бөрө - атырдьах ыйын 1 к. кэлэр сыл кулун тутар 31 к. диэри.

- Сааскы кус - кулун тутар 1 к. бэс ыйын 16 к. диэри 10 хонук устата көҥүллэнэр. Арассыыйа субъектарыгар иһигэр зонанан туспа болдьохтор тыырыллыахтарын сөп.

- "Подсадной" тыһы куһунан атыыры 30 күн устата бултуохха сөп.

- Анды булдун көҥүлүн ыам ыйын 29 күнүттэн бэс ыйын 4 күнүгэр диэри көрөн сыҕарытан биэриэххэ сөп. Ол эрээри булт болдьоҕо 4 күнтэн уһаабат.

- Күһүҥҥү кус болдьоҕо атырдьах ыйын иккис субуотатыттан ахсынньы 31 күнүгэр диэри олохтонуон сөп. Ол гынан баран, уопсайа 90 күнтэн уһуо суохтаах.

- Күһүҥҥү-кыһыҥҥы мас көтөрүн болдьоҕо атырдьах ыйын 3 субуотатыттан кэлэр сыл олунньу 28 күнүгэр диэри олохтонуон сөп (барыта холбоон 120 күнтэн уһуо суохтаах).

Сиһилии, нууччалыытын Экология министиэристибэтин саайтыгар киирэн ааҕыаххытын сөп.

Альберт КАПРЫНОВ, "Кыым".

(СӨ Булт хаһаайыстыбатыгар департаменын сүрүн испсиэлиһэ Владимир Решетниковтыын кэпсэтиттэн быһа тардан, бассаапка анаан суруйуутуттан).

Кыыл табаҕа бултааһын хаһан көҥүллэҕий?

Булт саҥа быраабылаларынан кыыл табаҕа бултааһын тохсунньу 31 күнүгэр диэри көҥүллэнэр. Ити болдьох бу сылтан бэриллэр көҥүлгэ сыһыаннаах.

Былырыын көҥүл ылбыттар кулун тутар 15 күнүгэр диэри бултуохтара. Бу туһунан айылҕа харыстабылын министиэристибэтэ иһитиннэрэр.

Арассыыйа айылҕа харыстабылыгар министиэристибэтин 2020 сыл от ыйын 24 күнүнээҕи 477 №-дээх ыйааҕынан 2021 сылтан кыыл табаҕа бултааһын тохсунньу 31 күнүгэр диэри көҥүллээх.

Ити эрэн 2020-2021 сылларга булка көҥүл былырыын атырдьах ыйыгар бэриллибит буолан, булт болдьоҕо, көҥүлгэ ыйылыбытынан, кулун тутар 15 күнүгэр диэри салҕанар.

СИА.

Понедельник 25.01.2021

06:00 - Саҥа күн-Новый день 12+ 09:30 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - "Саха сирэ" 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Бай 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - Дойдум дьоно. Мандар Уустуун кэпсэтии 12+ 12:45 - Бастыҥ клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Өркөн өй 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - Өркөн өй 12+ 16:30 - Геван 12+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыыннаах дорҕоон 12+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Ааспыт аастар амтана 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 21:00 - ТВ-спорт. Кубок СК "Модун" среди спортивных клубов по мас-рестлингу. Прямая трансляция 12+ 21:45 - Сэҥэн сирэ 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Бу Дьокуускай 6+ 23:30 - Саха сатаабата суох 6+ 00:00 - Талбан 12+ 01:15 - Якутск сегодня 12+ 02:00 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 02:30 - Сэҥэн сирэ 12+ 03:15 - Саха сатаабата суох 6+ 03:45 - Бу Дьокуускай 6+ 04:15 - Якутск сегодня 12+ 05:00 - Д/ф с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Вторник 26.01.2021

06:00 - Саҥа күн-Новый день 12+ 09:30 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - "Саха сирэ" 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Сэҥэн сирэ 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - ТВ-спорт. Кубок СК "Модун" среди спортивных клубов по мас-рестлингу. Прямая трансляция 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Саха күөрэгэйэ 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - Күөрчэх-шоу 12+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыыннаах дорҕоон 12+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Ааспыт аастар амтана 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 21:00 - ТВ-спорт. Кубок СК "Модун" среди спортивных клубов по мас-рестлингу. Прямая трансляция 12+ 21:45 - Аал-луук мас 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Бу Дьокуускай 6+ 23:30 - Саха сатаабата суох 6+ 00:00 - Талбан 12+ 01:15 - Якутск сегодня 12+ 02:00 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 02:30 - Аал-луук мас 12+ 03:15 - Саха сатаабата суох 6+ 03:45 - Бу Дьокуускай 6+ 04:15 - Якутск сегодня 12+ 05:00 - Д/фс субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Среда 27.01.2021

06:00 - Сана күн-Новый день 12+ 09:30 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - "Саха сирэ" 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Аал-луук мас 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - ТВ-спорт. Кубок СК "Модун" среди спортивных клубов по мас-рестлингу. Прямая трансляция 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Город с Аргуновым 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - "Журавлиный клик" 12+ 17:45 - Дойдум дьоно 12+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Ааспыт аастар амтана 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 21:00 - ТВ-спорт. Кубок СК "Модун" среди спортивных клубов по мас-рестлингу. Прямая трансляция 12+ 21:45 - Золотой фонд 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Бу Дьокуускай 6+ 23:30 - Саха сатаабата суох 6+ 00:00 - Талбан 12+ 01:15 - Якутск сегодня 12+ 02:00 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 02:30 - Золотой фонд 12+ 03:15 - Саха сатаабата суох 6+ 03:45 - Бу Дьокуускай 6+ 04:15 - Якутск сегодня 12+ 05:00 - Д/ф с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Четверг 28.01.2021

06:00 - Саҥа күн-Новый день 12+ 09:30 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - "Саха сирэ" 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - В эфире-филармония Якутии 12+ 11:45 - Репортаж 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - ТВ-спорт. Кубок СК "Модун" среди спортивных клубов по мас-рестлингу. Прямая трансляция 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Урдэл 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - Үүтээн кэпсээнэ 12+ 16:45 - Клевая рыбалка 12+ 17:15 - Тыыннаах дорҕоон 12+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Ааспыт аастар амтана 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 21:00 - ТВ-спорт. Кубок СК "Модун" среди спортивных клубов по мас-рестлингу. Прямая трансляция 12+ 21:45 - Сэҥэн сирэ 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Бу Дьокуускай 6+ 23:30 - Саха сатаабата суох 6+ 00:00 - Талбан 12+ 01:15 - Якутск сегодня 12+ 02:00 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 02:30 - Сэҥэн сирэ 12+ 03:15 - Саха сатаабата суох 6+ 03:45 - Бу Дьокуускай 6+ 04:15 - Якутск сегодня 12+ 05:00 - Д/ф с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Пятница 29.01.2021

06:00 - Сана күн-Новый день 12+ 09:30 - Саха сатаабата суох 6+ 10:00 - "Саха сирэ" 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Полярная звезда 6+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - ТВ-спорт. Кубок СК "Модун" среди спортивных клубов по мас-рестлингу. Прямая трансляция 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Кэрэ кэпсээн 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - Кэрэ кэпсээн 12+ 16:30 - Геван 12+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыыннаах дорҕоон 12+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Айуу-чэ! 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Өркөн өй 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 21:00 - Күөрчэх-шоу 12+ 21:45 - Бай 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Бу Дьокуускай 6+ 23:30 - Саха сатаабата суох 6+ 00:00 - Өркөн өй 12+ 01:15 - Якутск сегодня 12+ 02:00 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 02:30 - Бай 12+ 03:15 - Саха сатаабата суох 6+ 03:45 - Бу Дьокуускай 6+ 04:15 - Якутск сегодня 12+ 05:00 - Д/ф с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Суббота 30.01.2021

06:00 - Бу Дьокуускай 6+ 07:00 - Сана күн 12+ 09:00 - Истиҥ илдьит 6+ 09:45 - Кэрэ кэпсээн 12+ 11:00 - Саха сатаабата суох 6+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - Золотой фонд 12+ 12:45 - Асчыттар 12+ 13:30 - "Якутия" 12+ 13:45 - Репортаж 12+ 14:00 - Саха күөрэгэйэ 12+ 15:00 - ТВ-спорт. Кубок СК "Модун" среди спортивных клубов по мас-рестлингу 12+ 18:00 - "Якутия" 12+ 18:15 - Истиҥ илдьит 6+ 19:00 - Көмүс түгэн 12+ 19:45 - Сахалыы киинэ 12+ 21:00 - "Якутия" 12+ 21:15 - Кэнсиэр 6+ 23:15 - Кэрэ кэпсээн 12+ 00:30 - Көмүс түгэн 12+ 01:15 - Күөрчэх-шоу 12+ 02:00 - "Якутия" 12+ 02:15 - Золотой фонд 12+ 03:00 - Дойдум дьоно 12+ 03:15 - Бастын клип 12+ 03:30 - Саха сатаабата суох 6+ 04:30 - Геван 12+ 05:00 - Д/ф с субтитрами 12+ 05:45 - Бастын клип 12+

Воскресенье 31.01.2021

06:00 - Бу Дьокуускай 6+ 07:30 - Асчыттар 6+ 08:15 - Парламентский вестник 12+ 08:30 - Саха итэҕэлэ 12+ 09:00 - Истиҥ илдьит 6+ 09:45 - Полярная звезда 6+ 10:30 - Детское время 6+ 11:00 - Саха сатаабата суох 6+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - Холод 12+ 12:45 - Асчыттар 12+ 13:30 - "Якутия" 12+ 13:45 - Геван 12+ 14:15 - В эфире-филармония Якутии 12+ 14:45 - Бастыҥ клип 12+ 15:00 - Город с Аргуновым 12+ 16:00 - Сахалыы спектакль 12+ 18:00 - "Якутия" 12+ 18:15 - Истиҥ илдьит 6+ 19:00 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 19:30 - Клевая рыбалка 12+ 20:00 - Урдэл 12+ 21:00 - "Якутия" 12+ 21:15 - Үүтээн кэпсээнэ 12+ 21:45 - Кэнсиэр 12+ 23:45 - Город с Аргуновым 12+ 00:45 - Бастыҥ клип 12+ 01:00 - Урдэл 12+ 02:00 - "Якутия" 12+ 02:15 - Өркөн өй 12+ 03:30 - Саха сатаабата суох 6+ 04:30 - Геван 12+ 05:00 - Д/ф с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

– Кэриэстэбил –

Аҕабыт сырдык ахтылҕана

Тапталлаах күндү кэргэним, аҕабыт, эһэбит **Николай Егорович ОХЛОПКОВ** ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитэ 2021 сыл тохсунньу 16 күнүгэр 1 сыла буолла. Кини 1955 сыллаахха муус устар 27 күнүгэр Мэҥэ Хаҥалас Мэлдьэхси Суолатыгар элбэх оҕолоох ыалга иккис оҕонон төрөөбүтэ. 1977 сыллаахха ыал буолан күөх Ньурбаҕа көһөн кэлбитэ. 1980 сыллаахтан Дьаарханы иккис дойду оҥостон олорбута. Аҕабыт ханнык да үлэттэн толлон турбат хоһуун үлэһит этэ. Ол туоһутунан 1981 сыллаахха эдэр эрчимнээх, үлэһит киһини таба көрөн сылгыһыттарга старшайынан анаабыттара буолар, ол кэмтэн биэнсийэҕэ тахсыар диэри сылгыһыттаабыта.

Ньурба оройуонугар сылгы иитиитэ сайдарыгар сүҥкэн улахан кылааты киллэрсибитэ. 1998 сыллаахтан кыһыннары-сайыннары биэ ыаһынын, оройуоҥҥа кымыстааһыны сөргүппүтэ, сайыннарбыта. Ыһыахтарга аҕабыт кымыһынан ыһан аһаллара, атын оройуоннартан тиийэ кэлэн ылаллара, туббалыыһаҕа, оҕо сайыҥҥы лааҕырдарыгар биэрэрэ. Сыллата сылгы иитиитигэр үчүгэй түмүктэри ситиһиэххэ сөбүн, сөптөөхтүк тэриннэххэ сайыннары-кыһыннары үрдүлдьу биэни ыаһыны тэрийииттэн кулуну ылыыга, тыыннаахтыы иитиигэ ханнык да оҕустарыыны ылыа суохха сөбүн дакаастаабыта. Аҕабыт сыралаах үлэтэ үрдүктүк сыаналанан СӨ тыатын хаһаайыстыбатын туйгуна, үлэ бэтэрээнэ буолбута.

Кини бэйэтин холобурунан дьиэ кэргэн үгэстэрин сайдыытыгар, оҕо иитиитигэр үлэлэспитэ. Саха ыалын холобурун туоһулуур РФ "За любовь и верность", СӨ "За вклад в развитие семейной политики" мэтээллэринэн наҕараадаламмыта буолар.

Аҕабыт айылҕа оҕото - булчут, балыксыт бастыҥа этэ. Сааскы, күһүҥҥү булка уолаттарын кыра эрдэхтэриттэн илдьэ сылдьыбыта. Булка тэринии, сиргэ-уокка сылдьыы сиэригэр-туомугар уһуйбута. Улахан булка эмиэ сылдьара. Сайынын күөлгэ, кыһынын өрүскэ балыктыыра.

Сиэннэриттэн күнэ-ыйа тахсара, сыллыы, хайгыы сылдьара, дьоҥҥо истиҥ сыһыаҥҥа үөрэтэрэ. Биһиги дьиэ кэргэн элбэх үгэһин төрүттэрэччитэ этэ: Саҥа дьылы уратытык көрсөөһүн, оҕолорун, сиэннэрин уонна доҕотторун мунньан кыһыны атаарыы, окко киирии ураты үгэһэ бэйэтэ туһунан быраахынньык буолара. Аҕабыт элбэх табаарыстаах, бэриниилээх, эрэллээх доҕор этэ.

"Дьөһөгөй оҕотун тэһиинньэн..." диэн аҕабыт туһунан ахтыы кинигэ бэчээттээн таһаардыбыт. Бу дьоҕус кинигэ кэнчээри ыччакка, сиэннэригэр эһэлэрин үтүө холобуругар үөрэнниннэр, кини сырдык аатын үйэтиттиннэр диэн соруктаах сурулунна.

Билигин саҕалаабыт дьыалатын кыра уола Коля салгыыр. Онон ситим быстыбат диирбит оруннаах дии саныыбыт. Уолаттарын кыра эрдэхтэриттэн батыһыннара сылдьан үлэ үөрүйэхтэригэр үөрэппитэ, онон билигин уолаттар туохтан да толлон турбат үлэһит дьон.

Аҕабыт дьоҥҥо эйэҕэс сыһыанын, туруу үлэһитин өр сылларга ахтыахпыт-саныахпыт. Кини сырдык мөссүөнэ биһигини өрүү арыаллыы, араҥаччылыы сылдьыа, кини олоҕо, үлэтэ холобур буолан инники сирдии, биһиги сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах буолуо. Сырдык, үтүө санаалаах аҕабыт, эһэбит быдан дьылларга бырастыы...

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

Өрүү тыыннааххын...

Биһиги аймах бары таптыыр оҕобут, балтыбыт, эдьиийбит, ийэм **ХАРЛАМОВА Анна Михайловна** 47 саастыгар уһун, ыарахан ыарыыттан 2020 сыл тохсунньу 16 күнүгэр күн сириттэн, биһиги кэккэбититтэн туораабыта номнуо биир сылын туолла. Дьыл-хонук түргэн да эбит... бэлиэр биир сыл аастыт диирбитигэр тиийэбит.

Биһиги Аанчикпыт 1973 сыл ахсыннары ыйын 23 күнүгэр Ньурба улууһун Антоновка нэһилиэгэр Капиталина Иннокентьевна уонна Михаил Петрович Харламовтар дьоллоох дьиэ кэргэттэригэр иккис оҕонон төрөөбүтэ.

Антоновка орто оскуолатыгар 1979 сыллаахха 1 кылааска үөрэнэ киирбитэ. Элбэх оҕолоох дьиэ кэргэҥнэ улаатан кыра сааһыттан дьулуурдаах, тулуурдаах буола улааппыта, онон үөрэҕэр ситиһиилээхтик үөрэммитэ. Кыратыттан сайаҕас, сэмэй, үөрүнньэҥ майгылаах буолан элбэх дьүөгэлээҕэ, доҕордооҕо, балтыларыгар, быраатыгар холобур, тэрийээччи-бэрийээччи этэ.

1988 сыллаахха оскуолатын бүтэрэн оскуолаҕа поварынан үлэлээн баран 1991 сыллаахха Дьокуускайдааҕы педагогическай коледжка алын сүһүөх учууталын үөрэҕэр киирэн ситиһиилээхтик 1994 сыллаахха бүтэрбитэ. Бииргэ үөрэммит дьүөгэлэрэ ахталларынан: "Аанчык үөрэҕэр үчүгэй этэ, ол иһин өйдөөбөтөх боппуруоспутугар көмөлөһөрө. Хаһан да көмөлөһөртөн аккаастамматаҕа. Киниэхэ киһи олох эрэнэр этэ".

1992 сыллаахха ийэ буолар дьолун билэн сүрэҕин чопчута, оҕото Лера күн сирин көрбүтэ. Олоҕун саамай сырдык, дьоллоох, толору кэмэ саҕаламмыта. Куруук үөрэ-көтө сылдьар, хаһан да санаарҕыы сылдьарын, мунчаарарын, туох да кыайтарыа суоҕа диэн иҥнибитин биирдэ да көрдөрбөккө дьоһун олоҕун олорбута. Ити сылларга тэрийэр, дьону кытта алтыһар дьоҕурдааҕа арыллыбыта, сайдыбыта.

Идэтинэн үлэлии Мэҥэ-Хаҥалас Хаатылыма оскуолатыгар анаммыта, онно учуутал идэтигэр буспута-хаппыта, кытаанах оскуоланы ааспыта, сүрдээх ыарахан кэмнэргэ дойду үрдүнэн бара турар уларыйыылар саҕана үлэлээбитэ. Оҕолор, төрөппүтүр, биир идэлээхтэрин ытыктабылын ылбыта.

1996 сылтан дойдутугар кэлэн Үөдэй нэһилиэгин алын сүһүөх оскуолатыгар үлэлээбитэ. Үөдэйгэ үлэлээбит кэлэктиибэ ахтыыларынан: "Анна Михайловна үлэлии кэлбит кэмигэр оскуола үбүлүөйэ буолбута, оччолорго компьютерга үлэлиир киһи суоҕун кэриэтэ этэ, ону Аанчик туох баар матырыйаалларын түүннэри-күүстэри компьютерга бэчээттээн элбэх үлэни үлэлээбитэ".

Ньурба бастакы нүөмэрдээх оскуолатыгар бэрт ситиһиилээхтик 2005 сылга диэри үлэлээбитэ. Үлэлии сылдьан ДЬГУ филологическай факультетын кэтэхтэн бүтэрбитэ. Ханна да үлэлээтэр дьоҥҥо-сэргэҕэ, оҕоҕо элэккэй, киэҥ билиилээх, үчүгэй сыһыаннаах, эппиэтинэстээх буолан ытыктабылы, биһирэбили ылбыта.

Оскуола оҕолоро Анна Михайловнаны наһаа сөбүлүүллэр этэ. Кини оҕону кытта оҕо буола түһэр ураты дьоҕурдааҕа. "Анна Михайловна биһиги убаастыыр учууталбыт, барыбытын тэҥҥэ таптаан, тугу эмит сыыспыт да түгэҥнэр үөрэтэн, начальнай кылааһы бүтэрэрбитигэр диэри олус үчүгэйдик илдьэ сылдьыбыта. Онно биһиги кылаас олус махтанабыт, ахтабыт, өйдүүбүт" диэн үөрэппит оҕолоро суруйаллар.

Уйгуна Угапьева: "Киһи олоҕор маҥнайгы учуутал олус суолталаах буолар. Төһө даҕаны маҥнайгы иитиини төрөппүттэриҥ биэрбиттэрин иһин, кини бастакынан эн чугас дьоҥҥуттан ураты - эн тускар кыһаллар, өйгөр билиини, быһыыгар-таһааҕар бэрээдэги, эппиэттинэһи, социальнай эйгэни кытта алтыһарга үөрэтэр киһи буолар. Маҥнайгы учууталга табыллар улахан дьол. Мин бэйэбин дьоллоох киһинэн ааҕабын. Маҥнайгы учууталбын Анна Михайловна Харламованы олус күндүтүк саныыбын. Кутурҕаннаах сураҕы истибит күммэр (17.01.2020) сонньуйан олорон хоһуйбут тылларбын суруйабын:

Маннайгы оскуола, маннайгы кылаас.
Элэстэнэн ааспыта дьоллоох, кэрэ оҕо саас.

Кэлбитэ кини эдэр кыысчаан,
Сана үөрэҕин бүтэрэн,
Учуутал үрдүк аатын ылынан.
Анаабыттара киниэхэ маҥнайгы "В" кылааһы:
Мэник - тэник оҕолору, үөрэх диэни билбэттэри.
Суолдьут сулус буоланҥын
Суолбутун сырдаппытыҥ.
Сандаархай саһарҕалыы сандааран
Үөрэх-билии аартыгын арыйбытыҥ:
Суруйарга, суоттуурга, буукубалары билэргэ...
Бу билигин санаан кэллим "Б" буолан буккуллан,
Баҕа туһунан хоһоону бутулламмын билбэккэ,
Мору-сору көрбүппүн, кыбыстаммын нэһиилэ,
Быллыгырыы турбуппун.
Мөхпөтөҕүҥ эн онно, арай: "Долгуйума" диэбитиҥ...
Үөрэппитиҥ, такайбытыҥ,
Уһуйбутуҥ, кыналлаабытыҥ,
Сарсыҥҥы саҕыллар күнэ
Эрэл кыымын укпутуҥ.
Махтанабын эйиэхэ, сүгүрүйэбин эйиэхэ...
Мантан ордук дойдуга тиийдиҥ ини дэлэҕэ.
Алдьархайдаах ыарыы эйигин ыга кууста, билиэн ылла,
Бүччүм тутан илдьэ барда... Биһигини ытатта...
Ахтар саныыр дьонуҥ баарын тухары,
Баар буолуоҥ үйэлэргэ.

Анна Михайловна 2005 сыллаахха идэтин уларытан Ньурба оройуонун суутугар 15 сыл үлэлээбитэ. Биирдэ үлэлээбит дьоно ахталларынан: "Аннушка кэлэктиипкэ тута туох да күүчүмэҕэйэ суох киирбитэ, кэллиэгэлэригэр сөбүлэппитэ. Үлэтин ыарырҕаппат этэ, сурук үлэтэ киниэхэ чугас буолан, протоколларын лобугураччы суруйан биэрэрэ. Кини үлэтигэр бэриниилээх, олус эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһар, идэтин толору баһылаабыт испысэлиис буолан 2015 с. судьуйа көмөлөһөөччүтүнэн анаммыта. Иккис үөрэҕин Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын академиятын юридическай факультетын бүтэрбитэ. Оройуоннааҕы суукка судьуйа көмөлөһөөччүтүнэн бэрт бэриниилээхтик, эппиэтинэстээхтик ыар ыарыыттан охтуор диэри үлэлээбитэ. Бары күүһүн-күдэҕин, сырдык санаатын, билиитин-көрүүтүн бэриниилээхтик талбыт идэтигэр анаабыта. Кини эҥкилэ суох үрдүк таһаарылаахтык үлэлээбитэ, олорон кэлбит олоҕо дьон-сэргэ ытыктабылын, итэҕэлин, киэн туттуутун ылыан ылбыта.

Кини олоххо киэҥ интэриэстээх, дириҥ билиилээх-көрүүлээх, элбэх истиҥ дьүөгэлэрдээх, доҕоттордоох, табаарыстардаах, дьоҥҥо барытыгар көмөлөһөр киһи этэ. Хаһан да санаатын түһэрбэт, инникини, буолуохтааҕы кэрэһэлии сылдьар ураты истиҥ майгылааҕа, үлэтин мэлдьи өрө тутара.

Эдьиийин, балтыларын, быраатын, аймахтарын оҕолорун барытын көрөн истэн, таптаталаан бүөбэйдиирэ. Туппута-уурбута барыта тупсаҕай, орун-оннугар, этэрэ-тыынара барыта дьоһуннаах буолан дьүөгэлэригэр, дьонугар бастакы сүбэһиттэрэ, эрэнэр эркиннэрэ буолара.

Дьылҕа-хаан кытаанах буолан биэрдэ. Олоҕун тиһэх чаһыгар диэри ыарахан ыарыыны кыайаары тулуурдаахтык туруулаһа, биир тылы үҥсэргээбэккэ барыта "норм" диэн дьонун санаатын көтөҕө сатыы сытта. Ол да буоллар сырдык тыына быстаахтаабыта... ыра санаата, баҕата барыта ситиһиллибэккэ хаалбыта...

Таптыыр оҕобут, ийэм, балтыбыт, эдьиийбит Аанчик дьоһуннаах олоҕу олорон ааспыттан киэн туттабыт. Кини ситэ олорботох олоҕун, баҕа санааларын көрбут-харайбыт оҕолоро, кыыһа Валерия салгыахтара, ситэриэхтэрэ.

Өйдөбүнньүк кинигэбит бэчээттэнэн тахсан, көрөн, ыра санаабыт туолла. Суруйбут, оҕобутун ахтыбыт бары дьоҥҥо, үөрэппит оҕолоругар, дьүөгэлэригэр, кэллиэгэлэригэр, кыыһыгар Валерияҕа ылсыбытын олоххо киллэрбитигэр махталбытын тириэрдэбит.

Аанчик барахсан сырдык мөссүөнэ, чоҕулуйбут харахтара, сайаҕас майгыта өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах сылдьар уонна үтүө өйдөбүл, холобур буолан, сырдыкка, кэрэҕэ ыҥыра турар. Күндү киһибит быдан дьылларга бырааһай!

Ийэтэ, аҕата, оҕото, эдьиийэ, балтылара, быраата уонна кинилэр дьиэ кэргэттэрэ, аймахтара.

Өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах буолуоҕа

2020 с. ахсыннны 28 к. Ньурба улууһун олохтоохторо уонна уопсастыбанна-һа ыар сүтүктэннилэр. Ыарахан ыарыыттан Ньурба улууһун, Мэҥэдьэк, Чуукаар уонна Марха нэһилиэктэрин бочуоттаах олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, СӨ Ытык Сүбэтин "СӨ бочуоттаах ытык кырдьаҕаһа" бэлиэтин хаһаайына, Ньурба к. олохтооҕо **АЛЕКСЕЕВ Николай Дмитриевич** биһиги кэккэбититтэн туораата.

Н.Д.Алексеев 1939 с. тохсунньу 1 к. Өҥөлдьөҕө төрөөбүтэ. Марха орто оскуолатын кэнниттэн "Оскуола-производство-үрдүк үөрэх" ыҥырыынан хомсомуол путевкатынан төрөөбүт холкуоһугар үлэлээбитэ. 1959 с. ыраах Маай учаастагар алын кылаас учууталынан анаммыта. 1960-1962 сс. Өҥөлдьө кулуубун сэбиэдиссэйинэн ананан үлэлээбитэ. 1962 сылтан "Калинин" холкуос чилиэнэ.

1964-1968 сс. Николай Дмитриевич СГУ историко-филологическай факультетыгар үөрэнэн история учууталын идэтин баһылаабыта. 1968 с. Ис дьыала отделыгар оҕо хоһуун инспекторынан үлэлээбитэ. 1969-1973 сс. Н.Д.Алексеев баартыйа райкомун бюротун дьаһалынан уонна оройуоннааҕы үөрэх отделын уурааҕынан Хатыы 8 кылаастаах оскуолатын дириэктэринэн анаммыта. Эдэр эрчимнээх салайааччы оскуола үлэтигэр элбэх саҥаны киллэрбитэ. Үөрэх тэхниичэскэй сириэстибэлэрин туһаныы түмүгэр үөрэтии хаачыстыбата тупсубута. Оскуолаҕа радиоузел киллэриллибитэ. Мэҥэ-хаҥаластар бачыымнарын батыһан, педколлективы нэһилиэккэ олорор түөлбэлэринэн үлэҕэ күүскэ кыттыһыннарбыта. Итинэн төрөппүттэрдиин үлэни тупсарбыта, үөрэнээччилэр көхтөрүн улаатыннарбыта, үөрэх хаачыстыбатын үрдэппитэ.

1970-с сс. сэбиэскэй-партийнай, аҕытаассыйалыыр-маассабай үлэҕэ улахан уларыйыы тахсыбытынан сибээстээн, эдэр испысэлиистэри сельсовет бэрэссэдээтэллэринэн ыытарга боппуруос турбута. Н.Д.Алексеевы сатабыллаах уонна ирдэбиллээх салайааччы быһыытынан сыаналаан, 1973-1978 сс. Мэҥэдьэк исполкомун бэрэссэдээтэлинэн анаан үлэлэппиттэрэ. Оройуон сэбиэттэрин ортотугар сыл аайы ыытыллар социалистическай куоталаһыы түмүгүнэн Мэҥэдьэк нэһилиэгэ производственнай уонна култуурунай-маассабай үлэ бары көрдөрүүлэрин тупсаран, 3 сыл субуруччу олорор сиринэн үлэҕэ 1 миэстэ буолбута.

Н.Д.Алексеев 1978-1982 сс. "Чуукаар" сопхуос Чуукаардааҕы отделениетын управляющайынан, 1983-1985 сс. - Чуукаардааҕы совхозрабкооп бэрэссэдээтэлинэн, 1985-1987 с.с - "Чуукаар" сопхуос Чуукаардааҕы отделениетын управляющайынан, 1987-1996 сс. - эргиэн Чуукаардааҕы куустатын дириэктэринэн, 1996-2003 сс. - "Өргөс" баһыынай хаһаайыстыбаҕа үлэлээбитэ. 2003-2004 сс. Чуукаар нэһилиэгин баһылыгынан таллыллан ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. 2003 с. киниэхэ "СӨ 1 разрядтаах сүрүннүүр муниципальнай советнига" квалификационнай разряд иҥэриллибитэ. Николай Дмитриевич кэккэ сылларга нэһилиэк уонна оройуон ситэриилээх кэмитиэттэрин дьокутаатынан талыллыбыта, уопсастыбаннай олоххо көхтөөхтүк кыттара. Кини өр сыллаах уонна үтүө суобастаах үлэтэ сыаналанан, САССР Үрдүкү Сэбиэтин Бочуотунай грамотатынан, СӨ Ытык Сүбэтин "СӨ бочуоттаах ытык кырдьаҕаһа" бэлиэтинэн наҕараадаламмыта.

Ытыктыыр аҕа табаарыспыт Николай Дмитриевич Алексеев олоҕо кини оҕолоругар уонна сиэннэригэр салҕанар. Күндү киһибит туһунан сырдык өйдөбүл биһиги өйбүтүгэр-санаабытыгар өрүү баар буолуоҕа.

"Ньурба улууһа" МО Дьаһалтата, улуус Сүбэтэ, улуустааҕы Ытык Сүбэ, улуустааҕы бэтэрээннэр Сэбиэттэрэ.

– Кэриэстэбил –

Сүрэхпитигэр өрүү бааргын

Сир үрдүгэр баар кэрэ, саамай сырдык, таптыыр күн күбэй биһиги ийэбит, эбэбит, хос эбээбит **ЯКОВЛЕВА Нина Михайловна** ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитэ тохсунньу 7 күнүгэр 40 хонуга буолла. Буолла эрэ диибит, ийэбит барахсаны ыарахан ыарыы тимир тиинһинэн ытарчалыы ытыран былдьаан илдьэ барда.

Ийэбит 1935 сыллаахха Сунтаар улууһугар Чакыр нэһилиэгэр күн сирин көрбүтэ. Сэрии ыар сылларыгар тулаайах хаалбыт, оскуолаҕа киирэр саастаах кырачаан кыыһы детдомҥа ыланнар, Сунтаарга оскуолаҕа киллэрбиттэрин, биир дьахтар оҕо гынаары ииттэ ылбыт. Ньурбаҕа үлэлии сылдьар бииргэ төрөөбүт убайа Харитонов Николай балтын булбут. Ол ийэтиттэн сааһын туолан баран Ньурбаны иккис дойду гынарга ыйааҕа тардан күрээн кэлбит. Кэлэн үтүө дьону кытта билсэн, дьиэлэнэн, 1956 сыллаахха 11 №-дээх Аптекаҕа үлэлии киирэн, үлэтин саҕалаабыт. Ол сылдьан аналлааҕын Яковлев Дмитрий Федоровичтыын көрсөн, сөбүлэһэн ыал буолан, быр бааччы, дьоҥҥо убаастанар, ытыктанар ыал буолан үс оҕону төрөтөн, улаатыннаран, дьиэуот туттан аҕабытын кытта отуттан тахса сыл эн-мин дэһэн, иллээхтик-эйэлээхтик, аҕабыт бу дойдуттан барыаҕар диэри олорбуттара. Аҕабытын дьон "водовоз Миитэрэй" диэн билэллэр.

Ийэбит 1964 сыллаахха оройуон амбулаториятыгар регистратураҕа регистраторынан үтүө суобастаахтык, бэриниилээхтик 40 сыл үлэлээн 2004 сыллаахха биэнсийэҕэ тахсыар диэри үлэлээбитэ. Ийэбит дьону билэрэ, аламаҕайа, кэпсэтинньэҥэ. Дьон ытыылаан ийэбитин "регистратор Нина" диэн аатты ыллара, билигин да ол аатынан билэллэр.

Ийэбит түргэн-тарҕан, кэлэн-баран элэстэнэн, түргэн баҕайы туттуулаах, бүтэрбит-оҥорбут буолааччы, куруук үөрэ-көтө, күлэ-сала туллуктана сылдьааччы. Аны асчыта бөҕө, суохтан баар гынааччы, остуола хоточчу толору астаах, итии чэйдээх ыалдьытымсах үчүгэй хаһаайка этэ. Хаһан да санаата түһэн ытыы-соҥуу сылдьыбат этэ, эдэр эрдэҕиттэн ыарытыйааччы, онтутун хаһан да "мин ыалдьабын" диэн иннигэр туттубат этэ, ол оннугар "ыалдьар киһи эмтэнэр, эмтэниҥ, үчүгэй буолуоххут" диирэ. Төттөрүтүн биһиги санаабытын көтөҕө, күүс-көмө буола сатыыра. Ол да кэминэн улаханнык ыалдьа сытан айакалаан ытаабатаҕа-соҥоботоҕо.

Ыарахан сүтүктээх кэммитигэр күүс-көмө, өйөбүл буолбут чугас дьоммутугар, аймахтарбытыгар, бииргэ үөрэммит кылааһыннаактарбытыгар, дьүөгэлэрбитигэр, бииргэ үлэлиир, үлэлээн ааспыт кэллиэгэлэрбитигэр, ийэбит үлэлээбит поликлиникатын кэлэктиибигэр барҕа махталбытын тиэрдэбит. Тумуу, дьаҥ-дьаһах сыстыбатын, этэҥҥэ доруобай буолуҥ.

Тапталлаах ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, эн өрүү биһиги сүрэхпитигэр тыыннааххын, ахтабыт, суохтуубут, күүскэ таптыыбыт!

Быдан дьылларга быраһаай.

Кыргыттара, сиэннэрэ.

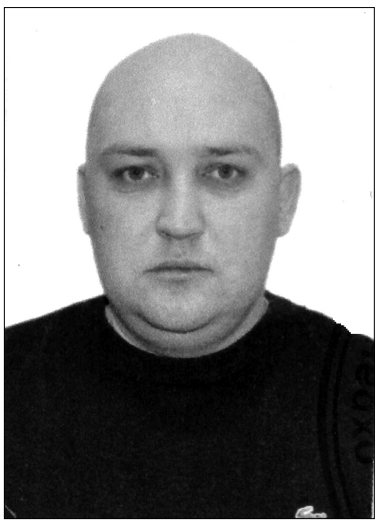

Өрүү тыыннааххын

Орто дойдуга киһи олоҕо эмискэ күлүм гынан аахарын сороҕор өйдөөбөппүт! Чугас киһибит аттыбытыгар суох буоллаҕына биирдэ айманабыт. Мин таптыыр кэргэним, аҕабыт **ВИНОКУРОВ Юрий Юрьевич** тохсунньу 22 күнүгэр бу Орто дойдуттан эмискэ ыалдьан барбыта 40 хонугун туолар.

Юра 1983 с. олунньу 24 күнүгэр төрөөбүтэ, билигин баара буоллар 38 сааһын туолуохтаах этэ...

Антоновка орто оскуолатыгар үөрэммитэ, кыра сылдьан ыллыыра, спордунан дьарыктаммыта. Юра үлэһит буолан баран олоҕун тухары олус эппиэтинэстээх таксист идэтин баһылаабыта, ону туоһулуур хайҕал суруктара, гармоталар бааллар. Олус элэккэй, күлэ-үөрэ сылдьара, массыынатын иһэ куруук ыраас, аккуратнай буолара. Олоҕун бүтэһик күнүгэр диэри үлэтин бырахпатаҕа.

Кэргэним элбэх да баҕа санаалаах этэ, онто туолбат буолбутуттан наһаа да хомойобун, хараастабын. Саҥа массыына ылынан, кыыһын оскуолаҕа таһарын, маҥнайгы кылааска киирэр күнүн долгуйа күүтэрэ. Кыысчаана улаатан ыал буолан сиэн бэлэхтиирин барытын төбөтүгэр ойуулаан көрөрө, ис-иһиттэн сырдаан үөрэрэ.

Ийэтин наһаа харыстыыра, кыһаҕан сонуну да иһиттэҕинэ ийэбэр этимэҥ, кэпсээмэҥ диирэ. Ол курдук чуумпутук кими да аймаабакка бу Орто дойдуттан эмискэччи барбыта. Үлэлээн кэлэрбэр ас астаан көрсөрө, астаабыт аһылыга ураты минньигэс буолара. Билигин да аһылыгын сыта дьиэбэр баарга дылы.

Кэргэним сырдык, ыраас санаалааҕа, туох да кыһаҕан аньыыны-хараны оҥорботоҕо, үчүгэйгэ эрэ тардыһара, дьоҥҥо көмөлөһө сылдьара. Айылҕаҕа сылдьарын, бултуурун, балыктыырын олус сөбүлүүрэ. Табаарыстара телефоннуулларын күүтүрэ. Мэлдьи бииргэ бултуур доҕоттордоох этэ. Эбэһээт илии тутуурдаах кэлэрэ. Таксилыы сылдьан аһылыгын бэйэтэ ылара, кыыһыгар саҥа оонньуур, минньигэс кэһиилээх буолара. Олоҕун бүтэһик күнүгэр диэри кыыһын аҕарга, суруйарга үөрэппитэ, оскуолаҕа маҥнайгы кылааска киирэригэр бэлэмнээбитэ...

Билигин дьиэбэр кэллэхпинэ хатыылаах ааным тымныы күлүүһэ илиибин хаарыйар, иэдэспэр хараҕым уута тоҥон хааларга дылы буолар...

Олох салҕанар оҕобут туһугар! Эн туолбатах баҕа санааларгын кыысчаанаҥ толоруо, эн эппит тылларгын, үөрэппит билиигин барытын оҕоҥ салгыаҕа.

Күндү киһибитин тиһэх суолугар атааларга күүс-көмө буолбут бары аймахтарбытыгар, бииргэ үлэлиир кэлэктиппэр, колледжка бииргэ үөрэммит дьүөгэлэрбэр, кэргэним табаарыстарыгар, кыыһын оҕолоругар киһи тылынан кыайан этиллибэт махталбын тиэрдэбин. Дьоллоох, доруобай буолуҥ!

Быраһаай тапталлаах кэргэним, аҕабыт. Төрөөбүт дойдуҥ сылаас буора сымнаҕас сыттык, суорҕан буоллун. Эйигин хаһан ду умнуохпут суоҕа, биһиги сүрэхпитигэр эн өрүү тыыннааххын!

Кэргэнэ, кыыһа.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, күтүөппүт, үлэ бэтэрээнэ
САВВИНОВ Алексей Егорович
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытын курутуйан туран иһитиннэрэбит.
Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, Скобелевтар уонна Хатылыковтар.

Күндү убайбыт
Алексей Егорович (Аачык)
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн туораабытынан убаастыыр саҥаспытыгар Наталья Ксенофонтовнаҕа, оҕолоругар, күтүөтүгэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Быраааттаргыт Роберт, Александр, Леонид, Сергей, балтыгыт Оля, кинилэр дьиэ кэргэттэрэ, Андреевтар.

Чаппанда нэһилиэгин Саалтаанытыттан төрүттээх үлэ, Ньурбатааҕы почта сулууспатын бэтэрээнэ
САВВИНОВ Алексей Егорович
күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр Наталья Ксенофонтовнаҕа, оҕолоругар, уруу-аймах дьонугар кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
"Чаппанда нэһилиэгэ" МТ, нэһилиэк сэбиэтин депутаттара.

Умнуллубат оҕо сааспыт доҕоро, Саалтаанытыттан төрүттээх
САВВИНОВ Алексей Егорович
ыарахан ыарыыттан соһуччу барбытынан кэргэнигэр, оҕолоругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Лидия Турантаева, Капиталина Семенова, Люция, Иван Никифоровтар.

Убаастыыр, ытыктыыр кылааспыт күтүөтэ, үлэ, хомсомуол, партия бэтэрээнэ, тапталлаах кэргэн, амарах аҕа
САВВИНОВ Алексей Егорович
ыарахан ыарыыттан орто дойдуттан барбытынан бииргэ үөрэммит доҕорбутугар, кэргэнигэр Наталья Ксенофонтовнаҕа, оҕолоругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Ньурба 1 №-дээх оск. 1970 с. выпыһа, 10 "а" кылаас.

Өр сылларга сибээскэ үлэлээбит үлэ бэтэрээнэ
САВВИНОВ Алексей Егорович
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр Наталья Ксенофонтовнаҕа, оҕолоругар, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Бииргэ үлэлээбит кэллиэгэлэрэ.

Күндүтүк саныыр бииргэ алтыһан үөрэммит үөлэннээхпит, Ньурба улууһун Акана нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, Учууталлар учууталлара, үлэ бэтэрээнэ
ИВАНОВА Екатерина Владимировна
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан уолаттарыгар, кийииттэригэр, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Ньурба улууһун Акана нэһилиэгиттэн Николай, Мавра Сергеевтар дьиэ кэргэттэрэ.

Ыкса ыалбыт, күндү эдьиийбит, Акана нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, бэтэрээн учуутал, элбэх оҕолоох ийэ
ИВАНОВА Екатерина Владимировна
ыарахан ыарыыттан орто дойду олоҕуттан күрэммитинэн дириҥ кутурҕаммытын уолаттарыгар, бииргэ төрөөбүттэригэр. бары чугас аймахтарыгар тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Аканаттан Баһылайаптар.

Акана нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, учууталлар учууталлара, элбэх оҕолоох күн күбэй ийэ
ИВАНОВА Екатерина Владимировна
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн Акана аҕыс кылаастаах оскуолатыгар бииргэ үөрэммит үөлэннээхпитигэр Афанасьев Юрий Афанасьевича уонна бары оҕолоругар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Акана оскуолатын 1988 с. выпускниктара.

Күндүтүк саныыр, убаастыыр чугас аймахпыт, эдьиийбит, Акана оскуолатыгар уһун сылларга учууталынан, 1985-1990 сылларга Акана нэһилиэгин олохтоох Сэбиэтигэр бэрэссэдээтэлинэн үтүө суобастаахтык үлэлээбит СӨ үөрэҕириитин туйгуна, Учууталлар учууталлара бэлиэ хаһаайына
ИВАНОВА Екатерина Владимировна
ыарахан ыарыыттан ыалдьан тохсунньу 12 күнүгэр күн сириттэн барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр дириҥник курутуйан туран хомолтобутун тиэрдэбит.
Дьокуускайтан Лукин Ю.Т. уонна Лукин С.Т. дьиэ кэргэттэрэ.

Мэҥэдьэк нэһилиэгин кырдьаҕаһа, колхуос-сопхуос тутулун, үлэ бэтэрээнэ, ыччат сүөһүҥү төлөһүтүү маастара
ФЕДОТОВ Михаил Семенович
бу сыл тохсунньу 18 күнүгэр 84 сааһыгар уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн оҕолоругар, күтүөттэригэр, кийииттэригэр, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Мэҥэдьэк нэһилиэгин дьаһалтата.

Бииргэ үлэлиир кэллиэгэбит Федотов Михаил Михайловичка аҕата, сэрии тулаайаҕа, үлэ бэтэрээнэ
ФЕДОТОВ Михаил Семенович
уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Н.И. Прокопьев аатынан Хатыы орто оскуолатын кэлэктиибэ.

Күндү ийэбит, эбэбит, үлэ уонна тыыл бэтэрээнэ, "Малышок" оҕо саадыгар өр сылларга үлэлэбит
ИВАНОВА Мавра Ивановна
уһун ыарахан ыарыыттан бу дьыл тохсунньу 18 күнүгэр күн сириттэн күрэммитин туһунан дириҥник курутуйан туран билэр дьоммутугар биллэрэбит.
Оҕолоро уонна чугас аймахтара.

Улаханнык ытыктыыр чугас ыалбыт, тыыл бэтэрээнэ
ИВАНОВА Мавра Ивановна
бу сыл уһун ыарыы кэнниттэн олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Светлана Николаевна Семенова, Николаевтар, Петровтар дьиэ кэргэттэрэ.

"Малышок" детсад бэтэрээнэ, бииргэ үлэлээбит кэллиэгэбит
ИВАНОВА Мавра Ивановна
биһиги кэккэбиттэн туораабытынан чугас дьонноругар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
"Малышок" детсад кэлэктиибэ.

Күндү Валентина Ивановна, Яков Гаврильевичка тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ, үлэ, тыыл бэтэрээнэ
ИВАНОВА Мавра Ивановна
күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Куочай Далбардара.

Истиҥник саныыр, таптыыр, убаастыыр дьүөгэм барахсан
СЕМЕНОВА Любовь Прокопьевна
уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн ийэтигэр, балтыгар, кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммын тиэрдэбин, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбин. Любам барахсан кэрэ мөссүөнэ, ыраас дуһата сүрэхпэр мэлдьи баар буолуо.
Николаева А.Е.

Коллектив филиала Нюрбинская нефтебаза АО "Саханефтегазсбыт" выражает глубокие соболезнования родным и близким родственникам по поводу безвременной кончины на 75-м году жизни от тяжелой болезни любимой жены, матери, бабушки, пенсионера Нюрбинской нефтебазы, проживавшей в городе Находка
НИКОЛАЕВОЙ Любови Николаевны.
Скорбим вместе с Вами.

Күндү тапталлаах аҕабыт, эһэбит, убайым, абаҕабыт Потребкооперация бэтэрээнэ, өр сылларга норуот хаһаайыстыбатыгар үлэлээбит үлэ бочуоттаах бэтэрээнэ, Хатыы, Чуукаар, Өнөлдьө нэһилиэктэрин уонна Ньурба оройуонун Бочуоттаах олохтооҕо, СӨ Ытык Сүбэтин "Почетный старейшина РС(Я)" бэлиэ хаһаайына, Ньурба куорат олохтооҕо
АЛЕКСЕЕВ Николай Дмитриевич
ыарахан ыарыыттан ахсынньы 28 күнүгэр олохтон туораабытын туһунан улаханнык курутуйан туран биллэрэбит.
Оҕолоро, сиэннэрэ, кийиитэ, кэргэнэ, быраата, сиэн быраттара, балта.

Ньурба УПО-тун Сэбиэтэ, правлениета өр сылларга "Чуукар" совхозрабкооп бэрэссэдээтэлинэн үтүө суобастаахтык үлэлээбит
АЛЕКСЕЕВ Николай Дмитриевич
ыарахан ыарыыттан бу күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕанын тиэрдэр.

Улаханнык убаастыр быраатым, таайбыт, улуус Бочуоттаах олохтооҕо
Николай Дмитриевич АЛЕКСЕЕВ
ыарахан ыарыы кэнниттэн олохтон туораабытынан кини кэргэнигэр Анна Ивановнаҕа, оҕолоругар Макарга, Розаҕа, Евдокияҕа, кийиитигэр Раяҕа, сиэннэригэр Коляҕа, Гришаҕа уонна Айтаҕа, бииргэ төрөөбүт быраата Василий Дмитриевичка, кини оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үлэстэбит.
Ньурбаттан Яковлевтар дьиэ кэргэттэрэ.

Олохпут күөгэйэр күннэригэр олус чугастык алтыспыт үтүөкэннээх доҕорбут, сырдык кинибит, Ньурба улууһун Акана нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, Учууталлар учууталлара, педагогическай үлэ бэтэрээнэ
ИВАНОВА Екатерина Владимировна
Орто туруу бараан дойду ойдоруулаах олоҕуттан уһун ыарахан ыарыыттан букатын барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэнигэр уонна бары хаан уруу киэҥ аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Светлана, Осип Бияковтар.

Мэҥэдьэк нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Ытык саас бэлиэ хаһаайына, "Ньурба оройуонун социальнай-экономическай сайыннарыытыгар бэйэтин кылаатын киллэрбитин иһин" бэлиэ хаһаайына, тапталлаах киһибит - аҕалаатар аҕабыт, эйэҕэс эһэбит, хос эһэбит
СЕРГЕЕВ Николай Дмитриевич
уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн букатыннаахтык барбытын курутуйан туран аймахтарбытыгар, чугас, билэр дьоммутугар иһитиннэрэбит. Кини сырдык мичээрэ биһиги сүрэхпитигэр өрүү баар.
Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Убаастыыр убайбыт, Мэҥэдьэк нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ-тыыл бэтэрээнэ
СЕРГЕЕВ Николай Дмитриевич
күн сириттэн барбытынан кини оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дирин кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Хатыыттан, Ньурбаттан, Дьокуускайтан Анисимовтар, Кузьминнар, Ксенофонтовтар дьиэ кэргэттэрэ.

Мэҥэдьэк нэһилиэгин дьаһалтата, нэһилиэк ытык кырдьаҕаһа КПРФ чилиэнэ, нэһилиэк Бочуоттаах олохтооҕо, амарах аҕа, эйэҕэс эһээ, хос эһээ, мууларай сүбэһит, "Ст. Васильев" аатынан сопхуоска өр сыл управляющайынан, хонуу биригэдьииринэн үлэлээбит
СЕРГЕЕВ Николай Дмитриевич
88 сааһыгар ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн уолугар Иван Николаевичка, кыргыттарыгар Галина Николаевнаҕа, Александра Николаевнаҕа, күтүөттэригэр, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Олохтоох дьаһалта.

Мэҥэдьэк нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, өр кэмнэргэ "Ст. Васильев" аатынан сопхуоска бригэдьииринэн, управляющайынан үлэлээбит
СЕРГЕЕВ Николай Дмитриевич
Орто дойдуттан барбытынан бэйэбит дириҥ кутурҕаммытын оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар тиэрдэбит.
Ньурба улууһун тыа хаһаайыстыбатын Департамена.

Убаастабыллаах кэллиэгэбитигэр Степанова Галина Николаевнаҕа тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ, хос эһэлэрэ, Хатыы олохтооҕо
СЕРГЕЕВ Николай Дмитриевич
күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Ньурба ПТД кэлэктиибэ, Ньурба Киин балыыһатын администрацията, Ньурба улууһун доруобуйа харыстабылын үлэһитин профсойууна.

Убайбыт, Мэҥэдьэк нэһилиэгин кырдьаҕас олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ
СЕРГЕЕВ Николай Дмитриевич
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын оҕолоругар Галина Николаевнаҕа, Александра Николаевнаҕа, Иван Николаевичка уонна сиэннэригэр, хос сиэннэригэр тиэрдэбит.
Ньурбаттан Евдокия Семеновна, Акимовтар, Дьокуускайтан, Дьокуускайтан Ядрихинскайдар, Анастасия Семеновна.

Мэҥэдьэк нэһилиэгин олохтооҕо, өр сыл сопхуос отделениетын управляющайынан эҥкилэ суох үлэлээбит, колхознай-совхознай тутул, тыыл, үлэ бэтэрээнэ
СЕРГЕЕВ Николай Дмитриевич
ыарахан ыарыыттан бу олохтон барбытыгар оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Мэҥэдьэктээҕи "Утум" аҕа саастаахтар түмсүүлэрэ.

Выражаем глубочайшее соболезнование нашему другу Иванову Станиславу Семеновичу, родным и близким в связи с кончиной горячо любимого дяди
ПЕРФИЛЬЕВА Петра Владимировича.
Ушел Учитель русской словесности, романтик, научивший любить русскую литературу, нашу Родину тысячи благодарных учеников. Неоценим вклад Петра Владимировича в сохранение памяти о народном образовании Якутии, нашего района. Его скромность и душевная доброта, беззаветная преданность профессии останутся в нашей памяти. Пусть родная нюрбинская земля ему будет пухом
Друзья по Ленинскому РК ВЛКСМ.

Улуустааҕы үөрэҕирии салалтата, үөрэх үлэһиттэрин оройуоннааҕы идэлээх холбоһуктарын кэмитиэтэ Ньурба 2№-дээх оскуолатын бэтэрээн учуутала, бу оскуола музейын төрүттээччи, РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, "Учууталлар Учууталлара" бэлиэ хаһаайына, "Килбиэннээх үлэ" мэтээл хаһаайына,
ПЕРФИЛЬЕВ Петр Владимирович
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.

Генеральнай директор Стручкова Н.М.
Кылаабынай редактор Дорофеева Л.К.
НЬУРБА

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 03.06.2020 с. регистрацияланна.
ПИ № ТУ 14-00551

Тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Саха Республикатын "Сахабэчээт" Государственнай автономнай тэрилтэтэ.
Таһааараччы: СР "Сахабэчээт" ГАУ

Таһааараччы аадырыһа: 677000 Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31.
Редакция аадырыһа: 678450 Ньурба к. Ленин уул., 37.

Телефоннара: Редактор-директор - 2-33-32. Компьютернай отдела - 2-33-32.
e-mail: redakcia06@mail.ru
Хаһыат чэппиэргэ тахсар.

Индекс: ПИ 988
Тираж 735.
Объем 3 п.л.
Сыаната - 30 солк.
20.01.2021 с.